

INSPECTORATUL ȘCOLAR JUDEȚEAN IAȘI
CENTRUL JUDEȚEAN DE RESURSE ȘI ASISTENȚĂ EDUCAȚIONALĂ IAȘI
CENTRUL JUDEȚEAN DE ASISTENȚĂ PSIHOPEDAGOGICĂ IAȘI

Orientarea carierei
– perspective europene -
ghid metodologic pentru cadrele didactice

Iași, Stef 2016

Autori:

- **Dan Butnaru** – CJRAE – Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică Iași
- **Anca Berbunshi** – CJRAE – Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică Iași
- **Anca Hardulea** – CJRAE – Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică Iași
- **Simona Moraru** – CJRAE – Serviciul de Evaluare și Orientare Școlară Iași
- **Daniela Robotă** – CJRAE – Colegiul Tehnic de Mecatronică și Automatizări Iași
- **Camelia Tamaș** – CJRAE – Colegiul Național „Costache Negruzzi” Iași
- **Cristina Vameșu** – CJRAE – Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri” Iași
- **Alina Vasilescu** – CJRAE - Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică Iași
- **Elena Manuela Vlasie** – Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași
- **Doru Valentin Vlasov** – CJRAE - Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică Iași

La realizarea volumului au colaborat: **Florentina Vasilescu** – CNDIPT,

Genoveva Farcaș – ISJ Iași, **Gabriela Raus** – ISJ Iași, **Aura Țabără** – ISJ Iași

Graphic design:

- **Mirela Grigore** – CJRAE Iași

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Orientarea carierei : perspective europene : ghid metodologic pentru
cadrele didactice. - Iași : Stef, 2016
 Conține bibliografie
 ISBN 978-606-575-551-2

37.048

CUPRINS

Argument	pag 3
Repere teoretice privind orientarea carierei	
a. Specificul activității de orientare a carierei	pag 5
b. Politici și practici în contextul învățământului românesc	pag. 12
c. Paradigme actuale, tendințe și perspective în orientarea carierei	pag 18
Repere aplicative în orientarea carierei	
a. Roluri, competențe, atribuții în activitatea de orientare școlară și profesională	pag 28
b. Strategii de proiectare și realizare a activităților de orientare a carierei; instrumente de lucru, proiecte de activitate	pag 34
c. Bune practici în orientarea carierei - firmele de exercițiu, stagiile de practică și internship, proiecte europene	pag 52
Abordări în orientarea carierei la nivelul UE	
a. Analiza comparativă a sistemelor de învățământ liceal și profesional în statele UE	pag 57
b. Profesioniști și roluri în orientarea carierei în UE	pag 64
Integrare europeană, mobilitate, flexibilitate	
a. Mobilitatea educațională în Uniunea Europeană. Instrumente de marketing personal	pag 69
b. Debutul profesional în țările Uniunii Europene	pag 76
Mic dicționar de termeni psihopedagogici	pag 81
Bibliografie	pag 110

ARGUMENT

Provocările lumii contemporane impun o serie de restucturări ale diferitelor aspecte educaționale, îndeosebi ale celor ce privesc echilibrul între formativ și informativ, permanentizarea acțiunii educaționale, egalizarea șanselor, accentuarea caracterului prospectiv al educației, necesitatea pregătirii tinerilor pentru inserție socio- profesională.

În acest context, **orientarea carierei tinerilor** reprezintă un pilon de rezistență al unui învățământ eficient prin asigurarea continuității, prin extinderea orientării școlare și profesionale la toate nivelele de pregătire, prin abilitarea curriculară durabilă, cu ajutorul instrumentelor digitale, prin adaptarea curriculei la nevoile elevilor, prin asigurarea unor resurse metodologice adecvate.

Alegerea profesiei este un moment important în viața fiecărui individ, constituind una dintre premisele majore ale inserției sociale, dar ea are loc într-un context mai larg în care sunt implicați factori de natură personală, educațională, economică, contextuală. Din acest motiv, planificarea carierei implică demersuri ca: orientarea școlară, orientarea profesională, consilierea pentru carieră, fiecare cu un specific propriu.

Ghidul Orientarea carierei- perspective europene reprezintă expresia unor experiențe psihopedagogice, care, susținute de o bogată informație de specialitate, sugerează posibile răspunsuri, oferă modele sau invită la reflecție. *Ghidul* își propune să fie un instrument util în primul rând pentru **profesorii diriginți** care își desfășoară activitatea într-o perioadă de transformări multiple, expresie a unor noi politici în domeniul educației.

În același timp, lucrarea își propune să clarifice, pentru toți **actorii din spațiul școlar**, rolul activității de consiliere și orientare și al profesorului diriginte.

Elementele care fac din *Ghidul Orientarea carierei- perspective europene*, o resursă educațională specială, sunt: **abordarea comparativă** la nivelul Uniunii Europene, promovarea **integrării europene**, a **mobilității educaționale**, promovarea **bunelor practici** precum și promovarea **egalității de șanse**.

Ghidul propune cititorului să mediteze asupra rolului profesorului diriginte, acela de sprijinire a elevilor în identificarea, dezvoltarea, valorificarea și promovarea calităților și aptitudinilor proprii, pentru a fi capabili să se integreze într-o societate aflată în permanentă schimbare. Din această perspectivă lucrarea reprezintă un veritabil reper în procesul **dezvoltării profesionale**, evidențind o serie de zone prioritare care necesită competențe noi.

Temeiul pe care se fundamentează prezentul *ghid* este acela că la nivelul unei societăți **investiția în oameni** este cea mai durabilă investiție, iar investiția în educație, cea mai eficientă, cu efecte pe termen lung. Dezvoltarea profesională continuă a profesorilor și **accesul la instrumente moderne**, flexibile, accesibile, conectate la schimbările din societate sunt garanția plusvalorii în educație.

REPERE TEORETICE PRIVIND ORIENTAREA CARIEREI

SPECIFICUL ACTIVITĂȚII DE ORIENTARE A CARIEREI

1. Orientarea carierei și alegerea profesiei

1.1 De ce este importantă cariera și planificarea ei?

Viața noastră reprezintă suma tuturor alegerilor pe care le-am făcut până în momentul de față și a celor pe care le vom face în continuare. Întrucât suntem liberi să alegem, avem controlul vieții noastre și o putem proiecta așa cum ne dorim sau visăm. Crearea carierei profesionale este un proces care se desfășoară de-a lungul vieții, începând de timpuriu cu traseul educațional și continuând cu cel profesional. Cariera nu înseamnă neapărat prestigiu sau câștiguri materiale mari, ci înseamnă un echilibru între lucrurile care contează cel mai mult pentru tine, indiferent de profesia pe care o ai.

Profesia este unul din domeniile principale ale vieții, alături de familie, prietenie, etc. Oamenii petrec la muncă o mare parte din timpul lor. Nu este totuna să ai sentimentul că ți se potrivește ceea ce faci, lucrezi cu plăcere, ești bun în munca ta, ești apreciat de colegi, șefi, sau faci o muncă doar pentru a câștiga bani, fără plăcere, mulțumire și bucuria împlinirii profesionale. Satisfacția în muncă și satisfacția în viață depind de măsura în care persoana găsește modalități de a-și dezvolta aptitudinile și interesele, personalitatea și imaginea de sine. Prin urmare, alegerea profesiei este o decizie care merită toată atenția.

Fiecare este bun sau cel mai bun într-un anumit domeniu. Dacă descoperi la ce te pricepi cel mai bine, deja ai făcut primul pas spre succes. Dar nu există o singură carieră potrivită pentru o persoană. Fiecare ocupație are o configurație flexibilă de cerințe aptitudinale și de personalitate, care permite o variabilitate a persoanelor în raport cu o ocupație, și în același timp o variabilitate a ocupațiilor în raport cu o persoană.

O decizie și un plan bun de carieră cresc șansele de reușită. Dar, alegerea carierei nu este un proces ireversibil. Performanța adevărată se naște din pregătiri minuțioase; oamenii care au mare succes, indiferent de domeniu, folosesc mult mai mult timp pentru pregătire și planificare decât cei care au mai puțin succes.

1.2 Delimitări conceptuale

Cariera este ansamblul rolurilor profesionale performate de-a lungul vieții active a căror succesiune poate urma traiectorii diferite în timp. Traiectoria în carieră depinde nu numai de resursele acționale ale persoanei la începutul carierei și pe parcursul ei, ci și de oportunități și, mai ales, de modul în care individul are obiective de carieră clare și este capabil să se folosească de aceste oportunități pentru a le atinge.

Profesia reprezintă specialitatea (calificarea) pe care o persoană o dobândește prin studii.

Ocupația este activitatea pe care o desfășoară efectiv o persoană, într-o unitate economico-socială și care reprezintă pentru aceasta sursa de existență.

1.3 Specific

Alegerea profesiei este un moment important în viața fiecăruia, constituind una dintre premisele majore ale inserției sociale, dar ea are loc într-un context mai larg în care sunt implicați factori de natură personală, educațională, economică, contextuală. Din acest motiv, planificarea carierei implică demersuri ca: orientarea școlară, orientarea profesională, consilierea pentru carieră, fiecare cu specific propriu.

1.4 Factori care influențează alegerea carierei

a. Familia

Practica modernă a consilierii și orientării solicită în acțiunile sale și implicarea părinților; aceștia pot contribui la actul consilierii prin sprijinirea propriilor copii în alegerea liberă a viitoarei lor cariere, găsirea unui loc de muncă, slăbirea stereotipurilor și prejudecăților cu privire la muncă, încurajarea mobilității în vederea formării profesionale sau exercitării unei profesii.

Posibilitățile de influență ale părinților sunt variate și se pot concretiza în: discuții pe tema alegerii carierei cu scopul de ale cunoaște punctul de vedere, temerile, ezitățile, succesele; oferirea de sugestii, dar fără impunerea punctului de vedere; discuții cu profesorii; încurajări permanente; informarea în legătură cu ofertele de muncă, etc.

b. Grupul de prieteni reprezintă o sursă semnificativă de influență asupra planurilor de carieră ale adolescenților. În accepțiune pozitivă, acesta îl ajută pe copil să își contureze propria identitate și modul de relaționare socială.

c. Școala

În școală se face orientare școlară și preorientare profesională. Pentru ca elevul să devină un adult responsabil de propriile decizii privind cariera, școala trebuie să se axeze pe formarea următoarelor competențe: utilizarea calculatorului; rezolvarea problemelor;

managementul resurselor umane, materiale, financiare; planificare personală și a carierei; relaționare interpersonală; valorificarea informațiilor.

- d. Mass-media** are o pondere tot mai mare în informarea tinerei generații privind dinamica pieței muncii, mobilitatea profesională, în promovarea unor modele ale succesului în carieră (site-uri specializate, anunțuri în ziare, târguri ale locurilor de muncă).

2. Piața muncii

2.1 Caracteristici și tendințe ale pieței muncii.

Piața muncii se referă la configurația specifică a cererii și ofertei de locuri de muncă existente la un moment dat.

În prezent, schimbările sociale influențează și dinamica pieței muncii, astfel:

- a. modificări ale ponderii profesiilor pe piața muncii;
- b. modificări în cerințele impuse de diverse profesii;
- c. modificări la nivelul deprinderilor de muncă solicitate, al relațiilor în cadrul organizației;
- d. extinderi ale angajărilor pe perioadă determinată;
- e. sporirea necesității de formare continuă a forței de muncă.

La nivel local, în urma unui studiu efectuat de specialiștii CJRAE/CJAP Iași, se constată o scădere a interesului pe piața muncii pentru următoarele ocupații: laminator, oțelar, forjor, reglor, termist-tratamentist, desenator tehnic. Același studiu relevă că, în ultimii ani, printre ocupațiile care au făcut obiectul restructurării se numără: strungar, sudor, sculer-matrițer, miner, fierar-betonist, frezor. Printre cele mai solicitate ocupații de pe piața forței de muncă în județul nostru sunt: croitor, tâmplar universal, brutar, faianțar, pavator, agent comercial, agent de pază, mecanic auto, instalator încălzire centrală și gaze, șofer etc.

Este util ca școala să prelucreze aceste informații deoarece cunoașterea structurii și dinamicii ocupaționale este deosebit de importantă pentru consilierea în carieră.

2.2. Instituții și surse de informare

Sursele care conțin informații despre profesii, ocupații pot fi grupate în următoarele categorii:

- a. Educaționale** – conțin informații despre tendințele pe piața educațională și rețeaua instituțiilor de învățământ. Din această categorie fac parte:
- instituții: Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Inspectoratul Școlar Județean.
 - surse: Standarde de pregătire profesională, Curriculum pentru educație tehnologică, Zilele porților deschise, Târgurile educaționale.

- b. Vocaționale** – conțin informații despre ocupații, anunțuri despre posturi, instituții de formare continuă: AJOFM, Standardele ocupaționale, Profilurile ocupaționale, Târgurile de job-uri.
- c. De carieră** – conțin informații despre gestiunea propriei cariere, materiale destinate autoformării abilităților de comunicare în carieră; adaptarea la muncă, evaluare psihologică: ziarele de carieră, materiale promoționale ale diferitelor firme, manuale de formare editate de firme de consultanță, site-uri web, fișele de post.

2.3 Aspecte juridice ale muncii

Legislația muncii cuprinde toate actele normative (legi, hotărâri, ordine, dispoziții) ce reglementează relațiile sociale care apar în legătură cu folosirea dreptului la muncă, condițiile muncii, condițiile angajării și salarizării, drepturile și obligațiile angajaților și ale angajatorilor.

Școala, ca mediu formal responsabil de orientarea carierei elevilor, trebuie să informeze elevii în legătură cu raporturile de muncă stabilite între angajat și angajator, conținutul contractului individual de muncă și prevederile din fișa postului. Pe lângă acestea, este util ca elevii să cunoască drepturile și obligațiile salariaților și angajatorilor.

Ca instituții specializate în domeniul muncii și protecției sociale amintim: Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Direcția pentru Dialog, Familie și Solidaritate Socială.

3. Planul de carieră al elevului

În construirea planului de carieră intervin mai multe aspecte ce pot fi grupate în două categorii: generale (ajută la conturarea planului de carieră) și particulare (etape concrete urmate de elev în căutarea unei ocupații).

3.1. Aspecte generale

3.1.1 Caracteristici personale relevante pentru carieră

Unul dintre elementele importante pentru managementul carierei este cunoașterea de sine. Aspectele care prezintă o relevanță mai mare pentru deciziile de carieră sunt: interesele elevului, valorile personale, aptitudinile și personalitatea ca element integrator.

- a. Interesele** reprezintă preferințele cristalizate ale unei persoane pentru anumite domenii de cunoștințe sau de activitate. Acestea reprezintă factori motivaționali esențiali în alegerea carierei, de aceea este foarte importantă investigarea lor în trasarea planului individual de carieră al elevului.

Cea mai simplă modalitate de a grupa și identifica tipurile de interese este modelul hexagonal propus de Holland. acesta cuprinde următoarele tipuri de interese:

- **realiste** – se manifestă prin tendința spre activități care presupun manipularea obiectelor și instrumentelor;

- investigative – presupun o atracție pentru activități de cercetare, investigare în cele mai diverse domenii;
- artistice – se manifestă prin înclinație spre activitățile care presupun o rezolvare creativă și oferă posibilitatea de autoexprimare;
- sociale – presupune orientarea spre activități care necesită relaționare interpersonală;
- antreprenoriale – se amifestă prin preferința pentru activități care permit inițiativă și coordonare a propriei activități sau a unui grup;
- convenționale – presupun preferința pentru activități ordonate și sistematice într-un cadru bine organizat.

Pentru investigarea acestor tipuri de interese se utilizează Inventarul de Interese Profesionale Holland. Acesta are la bază teoria conform căreia trebuie să existe o congruență între interesele proprii și cerințele unei ocupații pentru ca persoana să fie mulțumită și motivată în activitatea pe care o desfășoară.

- b. Valorile** reprezintă convingeri bazale ale unei persoane; ele descriu ceea ce este important în viață, în muncă, în relaționarea cu ceilalți. Alături de interese, acestea sunt etaloane prin care persoanele se raportează la oportunitățile de carieră. Dacă valorile legate de muncă (securitate, câștiguri mari, realizare, statut, apreciere, putere etc.) sunt concordante cu valorile personale, atunci ele vor ghida persoana în alegerea carierei (dacă elevul are ca valoare personală securitatea, el va căuta cu preponderență medii de muncă care să îi ofere securitate).

Conturarea la elevi a valorilor legate de muncă este influențată de mai mulți factori dintre care amintim: familia (prin oferirea de modele), școala (prin promovarea anumitor cerințe și metode de predare), grupul de prieteni, experiențe concrete de muncă.

- c. Aptitudinile** reprezintă ansamblul de însușiri care diferențiază oamenii între ei în ceea ce privește maniera de desfășurare a diferitelor activități și mai ales în ceea ce privește randamentul calitativ și cantitativ al acestora.

Acestea stau la baza performanțelor în muncă și asigură parcurgerea cu succes a diverselor forme de pregătire academică și profesională. Printre modalitățile de identificare a aptitudinilor la elevi, putem enumera:

- inventarierea activităților pe care aceștia știu să le facă cel puțin la nivel mediu și fără un efort deosebit;
- aplicarea de chestionare destinate identificării acestora.

d. Personalitatea reprezintă modul unic de gândi, simți, de a acționa, de a relaționa al unei persoane. Simțul comun spune că personalitatea este variabila centrală, determinantă în alegerea și adaptarea la carieră (“Vânzătorii trebuie să fie extraverți”, “Contabilii trebuie să fie meticuloși”), însă cercetările nu au confirmat relația directă dintre anumite caracteristici de personalitate și ocupații. Mediile educaționale sau de muncă acceptă o diversitate de tipuri de personalitate; persoane cu caracteristici de personalitate similare pot obține performanțe bune în ocupații diferite, așa cum persoane cu caracteristici diferite pot să prefere aceeași ocupație sau ocupații similare. Este important ca elevii adolescenți și profesorii diriginți să cunoască aceste caracteristici personale pentru ca în demersul de orientare a carierei să relaționeze cât mai bine posibilitățile proprii cu cerințele unei ocupații.

3.1.2. Comportamentul explorator

Pentru obținerea de informații privind deciziile de carieră și cunoașterea mediului profesional este necesară declanșarea unui comportament explorator prin care adolescentul să investigheze diverse medii ocupaționale și să cunoască mai multe posibilități de carieră. În acest sens, se pot folosi mai multe modalități de explorare:

- a. Observația** – aduce informații despre modul în care își desfășoară activitatea diverse persoane (membri ai familiei, cunoștințe, prieteni); o altă sursă o reprezintă vizionarea filmelor despre carieră ca modalitate de observare a cerințelor și responsabilităților ce definesc o anumită ocupație.
- b. Interviul** cu persoane angajate în activități de interes pentru elev poate aduce informații utile.
- c. Consultarea materialelor scrise despre diverse ocupații** (dicționare de meserii, monografiile profesionale, site-uri de internet).
- d. Experimentarea diverselor activități** și reflectarea asupra reacțiilor personale la aceste experiențe (voluntariat).

Aceste modalități trebuie exersate pe parcursul întregului ciclu liceal, nu doar în anii terminali, pentru ca efectul formativ să fie vizibil.

3.1.3. Decizia de carieră reprezintă procesul de selecție a unei alternative de carieră din mulțimea de variante disponibile la un moment dat. Aceasta se referă, pe de o parte, la decizia ce trebuie luată și, pe de altă parte, la procesul decizional.

Decizia se referă la următoarele aspecte posibile:

- a. alegerea școlii și a profilului de studiu;

- b. alegerea unei profesii;
- c. alegerea unui anumit traseu educațional;
- d. alegerea unor modalități de formare a competențelor profesionale

Procesul decizional poate parcurge următorul traseu:

- a. definirea deciziei și identificarea alternativelor (“Trebuie să iau o decizie”, “Trebuie să identific alternativele posibile”);
- b. explorarea și evaluarea alternativelor existente (“Care dintre opțiuni corespund valorilor și stilului de viață dorit?”);
- c. planul de carieră (“Cum pun în practică decizia luată?”)
- d. implementarea deciziei (“Trebuie să aplic planul stabilit”)
- e. reevaluarea deciziei (“Am ales bine?”)

3.2 Aspecte particulare

În traseul decizional etapa centrală o constituie stabilirea planului de carieră care cuprinde:

- a. scopul (evenimente, rezultate dezirabile)
- b. obiectivele (definesc în mod specific ceea ce persoana dorește să realizeze)
- c. strategiile (modalitatea practică de a îndeplini obiectivele)

4. Marketing personal – *Instrumente și tehnici de promovare personală*

a) Scrisoarea de intenție – este un instrument de promovare personală în care candidatul își argumentează interesul și își justifică candidatura pentru un post/ funcție. Conținutul unei scrisori de intenție:

- numele candidatului și informații de contact;
- fraza de introducere (conține postul vizat, sursa din care au fost obținute informații legate de post);
- două, trei fraze care se referă la competențele candidatului;
- prezentarea motivului pentru care acest post este potrivit pentru candidat;
- formula de încheiere (“Aștept cu interes răspunsul d-voastră”)

b) Curriculum vitae – este o prezentare detaliată și structurată a experienței educaționale a persoanei precum și a competențelor, deprinderilor și calificărilor dobândite.

c) Interviuul de angajare presupune o relaționare față în față între candidat și persoana din cadrul firmei. Rostul interviului este de a realiza o cunoaștere și o informare reciprocă. Probleme abordate în interviu: perioada de pregătire școlară și profesională, experiența profesională, abilități extraprofesionale, alte date personale, negocierea salariului.

POLITICI ȘI PRACTICI ÎN CONTEXTUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC

Istoric

În România, consilierea și orientarea în carieră a început să beneficieze de atenția decidenților din domeniul educațional, devenind obiect de politici publice, odată cu procesul de reformă a educației. Astfel, activitatea de consiliere a fost configurată într-o formă apropiată de înțelesul său actual din sistemul educațional românesc prin Ordinul 7895/1991 privind “constituirea și statutul *Centrelor de Asistență Psihopedagogică*”. Configurarea activităților specifice specialiștilor angajați în cadrul Centrelor județene de asistență psihopedagogică, dar și a consilierilor școlari din cadrul Cabinetelor de asistență psihopedagogică s-a realizat trei ani mai târziu, în 1994, când se înființează Cabinetele interșcolare de asistență psihopedagogică (prin Ordinul 31314/10.05.1994) și se stabilește regulamentul de funcționare a acestora.

Stabilirea caracteristicilor definitorii ale activităților de consiliere și orientare în carieră a fost influențată și de câteva decizii marcante pentru reforma educației, adoptate în ultimul deceniu al mileniului trecut:

- reînființarea în anul 1990 a Institutului de Științe ale Educației, care primește atribuții în domeniul cercetării psihopedagogice și a coordonării metodologice a Centrelor și cabinetelor de asistență psihopedagogică;
- organizarea de către Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă a Centrelor de Informare și Orientare Profesională, în toate județele țării;
- demararea de către Guvernul României în anul 1997 a unui proiect de informare și consiliere privind cariera, având ca obiective principale: elaborarea de profile ocupaționale, organizarea de cursuri pentru pregătirea consilierilor și a persoanelor care se ocupă cu consilierea și orientarea carierei, adaptarea unor instrumente psihologice specifice activității de orientare școlară și profesională, dotarea unităților sau cabinetelor

specializate în orientarea carierei cu echipamente, teste etc., editarea de publicații cu informații referitoare la orientarea școlară și profesională.

În anul 2005 au fost înființate Centrele Județene de Resurse și Asistență Educațională, instituție care are menirea de a furniza în manieră integrată servicii de consiliere, orientare în carieră, mediere școlară, terapie logopedică, suport pentru integrarea elevilor cu CES în școlile de masă, suport metodologic și consultanță educațională pentru cadrele didactice, consilierea părinților și altele. În componența Centrelor Județene de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE) sunt incluse Centrele Județene și Cabinetele de Asistență Psihopedagogică din școli, Centrele Logopedice interșcolare, Serviciul de Evaluarea și Orientare Școlară și Profesională (SEOSP).

Activitatea de orientare și consiliere în carieră devine o atribuție a Centrelor Județene de Resurse și Asistență Educațională. Mai detaliat, responsabilitățile specifice domeniului consilierii și orientării în carieră înțelese într-o manieră integratoare devin astfel propunerea și organizarea de programe de orientare în carieră pentru elevii din unitățile de învățământ, elaborarea de studii psihosociologice privind opțiunile elevilor claselor terminale vizând calificările profesionale prin învățământul liceal și profesional etc..

Legislația specifică

Cele mai importante reglementări actuale din domeniul orientării și consilierii școlare și profesionale a elevilor sunt:

- Legea 1/2011– Legea educației naționale;
- Ordinul MECTS nr. 5555/2011– Regulamentul privind organizarea și funcționarea centrelor județene / al municipiului București de resurse și asistență educațională;
- Ordinul MEC NR.6552/2011 privind evaluarea, asistența psihoeducațională, orientarea școlară și orientarea profesională a copiilor, a elevilor și a tinerilor cu cerințe educaționale speciale;
- Ordinul MEN 3064/2000 privind orientarea școlară și profesională în învățământul din România;
- Ordinul MEN 4683/1998 privind înființarea unei noi arii curriculare, “Consiliere și orientare”.

Activități

În învățământul românesc consilierea și orientarea școlară și profesională este prezentă, definită și reglementată, la nivelul normelor legale, după cum am arătat mai sus. Ca demers educativ și ca practică educațională, activitățile de consiliere și orientare școlară și profesională se realizează pe mai multe căi:

1. În cadrul cabinetelor de asistență psihopedagogică din școli, prin activități de consiliere individuală și / sau consiliere de grup, realizate de către profesorii consilieri școlari.
2. În cadrul curriculumului, prin orele de consiliere și orientare, de către profesorii diriginți;
3. Prin proiectele dezvoltate de către diversele instituții educaționale în parteneriat cu comunitatea, reprezentată de organizații neguvernamentale și / sau autorități și instituții locale și naționale, care își asumă rolul consilierii tinerilor în privința carierei.

Exemple de buna practică

Programele, activitățile care pot constitui exemple de bună practică pentru consilierea și orientarea în carieră a elevilor sunt numeroase și sunt reprezentate de propuneri care vin atât din partea școlilor (în cadrul ariei curriculare Consiliere și orientare), cât și din partea Centrelor și Cabinetelor de asistență psihopedagogică, precum și dinspre organizațiile neguvernamentale. În cele ce urmează vom prezenta câteva programe și activități reprezentative, care se pot constitui în exemple de bună practică în orientarea și consilierea în carieră a elevilor.

1. Programul „Caravana OSP”, propus și realizat de CJRAE – CJAPP Iași

Programul are ca obiectiv principal orientarea în carieră a elevilor din clasele terminale (a VIII-a și a XII-a) și este compus dintr-un ansamblu de activități care acoperă o paletă variată de etape ale orientării și consilierii în carieră, de la oferirea de informații pertinente și actuale cu privire la rețeaua școlară sau piața muncii, până la activități de explorare personală sau marketing personal. Consilierii școlari pot realiza toate activitățile incluse în program sau pot selecta doar acele activități pe care le consideră relevante pentru nevoile elevilor. Activități precum: *Învăț să-mi construiesc viitorul*, desfășurată în maniera world- cafe, *Start cariere*, desfășurată în format biblioteca vie, *Pași în carieră*, în maniera photo-voice sunt exemple ilustrative privind conținutul acestui program.

2. Proiectul „Abilități de carieră pentru tineri – investiție în viitor” (ACTIV), realizat de Asociația „Alternative Sociale” în parteneriat cu inspectoratele școlare și centrele județene de resurse și asistență educațională din județele Moldovei.

Proiectul ACTIV și-a propus ca, pe termen scurt, să formeze și să ofere la 816 profesori informații, metodologii și instrumente pentru a orienta și consilia în carieră elevii din mediul rural din opt județe ale regiunii Moldova și să ajute 20.000 de tineri din mediul rural din Moldova să folosească oportunitățile educaționale și să dobândească abilități de management eficient al carierei. Pe termen mediu, proiectul a avut ca scop testarea unui program complex, bazat pe două mecanisme: unul de dezvoltare de abilități de formare a cadrelor didactice în domeniul orientării și consilierii în carieră și altul de dezvoltare de abilități de orientare în carieră pentru elevii de gimnaziu. În cadrul proiectului, cadrele didactice au participat la un program de formare acreditat de Ministerul Educației Naționale, care a inclus o parte de formare teoretică, activități cu elevii și activități metodico-științifice. Temele aplicate la clasă au fost grupate în cinci module: „Autocunoaștere și dezvoltare personală”, „Explorarea carierei”, „Marketing personal”, „Planificarea și evoluția carierei”, „Viața personală și cariera”. Conceput ca program de dezvoltare de abilități de viață proiectul a vizat sate și orașe mici dintr-o regiune dezavantajată – regiunea Moldovei (județele Iași, Suceava, Botoșani, Vaslui, Bacău, Neamț, Galați). Premisa centrală a programului a fost aceea că dotarea tinerilor din grupuri dezavantajate cu informații și abilități de orientare în carieră îi va face mai competitivi pe piața muncii, inclusiv ca viitori antreprenori.

3. Campania „Împreună pentru carieră”, inițiată și realizată de CJRAE – CJAPP Iași

În vederea optimizării activității de orientare școlară și profesională în mediul rural profesorii consilieri școlari din CJAPP desfășoară anual acțiunea *Împreună pentru carieră*, având ca scop informarea și consilierea elevilor din clasele a VIIIa, conștientizarea acestora cu privire la cerințele pieței muncii și a oportunităților pentru carieră și de continuare a pregătirii prin învățământul liceal de stat sau învățământul profesional de stat cu durata de 3 ani. Menționăm că unitățile selectate au un număr mare de absolvenți de clasa a VIIIa care nu s-au înscris în învățământul liceal sau profesional în anul școlar anterior.

Dezvoltarea identității vocaționale și pregătirea tinerilor pentru carieră este unul dintre obiectivele principale ale întregului proces de învățământ.

Cunoștințele, abilitățile și deprinderile dobândite în școală trebuie să le permită acestora să-și dezvolte individual o carieră profesională. Exercițarea unei profesii la un nivel de performanță ridicat necesită un ansamblu de aptitudini specifice, o motivație (interese, valori, atitudini) adecvată, precum și o serie de caracteristici ale personalității, care pot constitui resurse cheie ale succesului în acea profesie. Baza formării profesionale se pune încă din școală, începând cu alegerea profilului liceal pe care elevii absolvenți de clasa a VIII-a o au de făcut.

Spre deosebire de adulți, în cazul cărora consilierea în carieră îmbracă adesea forma unei intervenții țintite pe rezolvarea unei probleme de carieră (reorientare profesională, reinsertie pe piața muncii după o perioadă de inactivitate etc.), în cazul elevilor, acest tip de consiliere este, mai degrabă, un proces de explorare:

- explorarea caracteristicilor personale – elevii învață de ce este important să se cunoască și identifică metodele prin care poate fi realizată autocunoașterea;
- explorarea lumii ocupaționale – elevii învață unde să caute informații despre ocupații, care sunt caracteristicile ocupațiilor și cum să le compare între ele;
- explorarea ocupațiilor potrivite – elevii învață să identifice ocupațiile compatibile cu profilul lor vocațional și să adune cât mai multe informații despre aceste ocupații;
- explorarea alternativelor/rutelor educaționale care îi pot conduce spre ocupațiile compatibile – elevii învață să identifice alternativele educaționale, să le evalueze și să ia decizii cu privire la traseul educațional;

Activitățile realizate de profesorii consilieri școlari în cadrul campaniei în mediul rural se pot constitui în experiențe de învățare cu impact semnificativ asupra orientării în carieră a elevilor.

4. Avanspremieră pentru carieră – festivalul filmelor de prezentare a unităților de învățământ liceal și profesional din județul Iași, proiect înscris în Calendarul activităților educative la nivel județean (CAEJ)

Scopul proiectului este acela de a oferi o imagine cât mai obiectivă asupra serviciilor educaționale propuse de unitățile de învățământ liceal de la nivelul județului Iași și de a dezvolta la elevi abilități decizionale bazate pe informații pertinente, complete, coerente.

Activitățile principale ale proiectului sunt reprezentate de realizarea de către echipe de elevi din fiecare liceu a unui film de maxim 4 minute, prin care se promovează imaginea liceului, oferta educațională și de pregătire profesională, resursele, proiectele relevante, rezultatele deosebite. Ulterior, aceste filme sunt prezentate în fața unui juriu format din reprezentanți ai Inspectoratului Școlar Județean, ai Casei Corpului Didactic și ai Consiliului Elevilor. Criteriile urmărite în analizarea și evaluarea filmelor sunt: originalitatea, creativitatea, adecvarea conținutului la obiectivul proiectului, valoarea de argumentare și de persuasiune a filmelor, concizia prezentării și gradul de implicare al membrilor echipei.

Pentru ca toți cei interesați să poată avea acces la informațiile oferite prin intermediul filmelor de prezentare, acestea sunt gazduite cu titlu permanent pe site-ul CJRAE Iași.

Experiența celor trei ani de derulare a proiectului a evidențiat faptul că informațiile transmise prin intermediul filmelor de prezentare, realizate de către elevi au impact semnificativ asupra deciziei de alegere a rutei școlare postgimnaziale, proiectul “Avanpremieră pentru carieră” atingându-și obiectivele, adică: oferirea de informații cu privire la oferta de servicii educaționale liceale și profesionale, abilitarea tinerilor din licee în elaborarea de materiale de promovare a școlii pe care o reprezintă, consilierea elevilor în alegerea traseului școlar postgimnazial și consilierea acordată părinților, dar și cadrelor didactice. Filmele de prezentare a liceelor se constituie în resurse importante ale activităților de orientare și consiliere în carieră realizate de profesorii diriginți sau consilierii școlari.

**PARADIGME ACTUALE,
TENDINȚE ȘI
PERSPECTIVE ÎN
ORIENTAREA CARIEREI**

Din perspectiva contextului extern, provocările unei societăți a cunoașterii, caracterizată prin bogăția de informații, conduce implicit la regândirea finalităților educației prin prisma achiziționării de competențe, deprinderi, atitudini față de învățare. Deși educația este un atribut al politicii interne a fiecărui stat al U.E., există obiective comune, ce stau în atenția forurilor educaționale: oferirea de posibilități de educație la nivel ridicat, promovarea experiențelor școlare stimulatoare și conștientizarea elevilor cu necesitatea de a învăța lucruri folositoare pe tot parcursul vieții.

Abordarea strategică nu poate fi desprinsă de provocările în materie de *calitate a educației* în Europa:

provocarea cunoașterii;

provocarea descentralizării;

provocarea resurselor;

provocarea integrării sociale;

provocarea datelor și comparabilității.

La nivelul Uniunii Europene, principala provocare rămâne a garanta fiecărui european un nivel ridicat de educație școlară. În acest context, *asistența psihopedagogică* este orientată spre *adaptarea elevilor la mediul școlar*, dar, mai ales, spre *adaptarea școlii la nevoile specifice ale elevilor*.

Din perspectiva contextului intern, reflectat prin legea educației, viziunea asupra educației este fundamentată pe promovarea unui *învățământ orientat pe valori, creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și capacități acționale*, cunoștințe fundamentale dar și competențe și abilități de utilitate directă, în profesie și în societate. Misiunea asumată prin documentele legislative în domeniul educațional este de formare, prin educație, a infrastructurii mentale a societății românești, capabilă să funcționeze eficient în societatea actuală și viitoare. Astfel, idealul educațional al școlii românești constă în *dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane*, în formarea

personalității autonome și în asumarea unui *sistem de valori* care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii.

Din această perspectivă identificăm rolul major al **consilierii și orientării carierei** elevilor din dubla perspectivă, socială și profesională și necesitatea sprijinirii acestui demers atât prin activități de consiliere și orientare oferite de profesorul diriginte cât și prin asistență psihopedagogică oferită de profesorul consilier școlar.

Aria curriculară *Consiliere și orientare*:

- ❖ reprezintă una din modalitățile esențiale prin care școala trebuie să-și urmeze scopul primordial: de proces formativ centrat pe elev, capabilă să valorizeze tipuri diverse de elevi și abilități, să răspundă nevoilor comunității și să ofere societății persoane competente pentru viața privată, profesională și publică.
- ❖ constituie cadrul organizat de întâlnire între profesori și elevi, în care profesorul poate să lucreze nu doar cu dimensiunea rațional – intelectuală a elevului, ci și cu cea afectivă, motivațională, atitudinală și socială.

Importanța ariei curriculare *Consiliere și orientare* rezidă în faptul că tinde să rezolve în prezent, simultan, următoarele aspecte:

- dezvoltarea personală și înzestrarea elevilor cu cunoștințe și abilități necesare pentru managementul propriei vieți;
- informarea elevilor privind oportunitățile de educație și formare în România;
- facilitarea accesului la întreaga ofertă de educație și formare profesională;
- sprijinirea bunei inserții socio-profesionale viitoare a tinerilor;
- ameliorarea continuă a procesului de utilizare a resurselor umane de care societatea dispune.

În urma parcurgerii orelor de consiliere și orientare, elevii vor conștientiza conexiunile între ceea ce învață și utilitatea cunoștințelor și abilităților dobândite pentru viața reală. Conștientizarea transferului de abilități și cunoștințe în viața reală sporește motivația și interesul pentru învățare al elevilor.

Prin curriculum-ul actual al ariei curriculare ***Consiliere și orientare*** se urmărește dezvoltarea:

- competențelor interpersonale, interculturale, sociale și civice;
- abilității de “a învăța să înveți”;
- aptitudinilor de utilizare a tehnologiilor informatice și de comunicare TIC;

Beneficiile ale ariei curriculare *Consiliere și orientare*:

❖ Pe termen scurt:

- Creșterea performanțelor școlare ale elevilor
- Conștientizarea relației existente între deprinderile și cunoștințele dobândite în școală și succesul profesional
- Creșterea motivației pentru învățarea școlară și învățare în general
- Dezvoltarea abilităților de relaționare interpersonală și a unor deprinderi relevante pentru carieră
- Dobândirea deprinderilor de planificare a învățării
- Dobândirea unor cunoștințe specifice despre ocupații și cariere și a unei atitudini de explorare a oportunităților

❖ Pe termen lung:

- **Satisfacție profesională**
- Randament academic și profesional
- Reducerea duratei șomajului și implicit a costurilor sociale ale acestuia
- Creșterea ratei de integrare socio - profesională a tinerilor
- Creșterea mobilității pozitive a forței de muncă

Experiența țărilor (Franța, Belgia, Marea Britanie, etc.) care au inclus în curriculum această arie, “**Consiliere și orientare**” sugerează importanța acestor demersuri:

- rezultate școlare mai bune;
- climat școlar constructiv;
- vehicularea unei cantități mai mari de informații despre carieră;
- o relație mult mai bună între elevi și profesori;
- creșterea motivației pentru învățare;
- creșterea satisfacției față de calitatea procesului educațional din școală;
- obținerea unor scoruri mai mari la testele naționale de cunoștințe;

Ansamblul mutațiilor actuale în toate compartimentele vieții și activității sociale determină necesitatea adaptării unor noi perspective în abordarea problematicii consilierii și orientării școlare.

- ✚ **Dimensiunea consilierii școlare ca proces de dezvoltare.** Dacă rolul corectiv este atribuit îndeosebi psihoterapiei, consilierea școlară își rezervă rolul de susținere a elevului prin experiențe care pot duce la dezvoltarea pozitivă personală, educațională și socială.

- ✚ **Rolul proactiv al consilierii școlare.** Activitățile și programele concrete, dezvoltate prin consilierea școlară au rolul de a-i ajuta pe elevi să învețe să gândească la ei înșiși, la mediul în care trăiesc și la problemele importante de alegere în viață. Ca urmare consilierea școlară ne apare ca o activitate de prevenire a situațiilor de criză din viața viitorului adult și nu de reacție la acestea.
- ✚ **Extinderea și îmbogățirea problematicii** de orientare școlară și profesională spre aceea de **orientare a carierei**; De la sensul specific orientării profesionale (adoptat încă din primele decenii ale secolului XX) s-a trecut la explicitarea sensurilor specifice orientării școlare pentru ca apoi, în context actual, să se elaboreze un concept nou, integrativ de orientare școlară și profesională. Acesta are în vedere unitatea și interacțiunea demersurilor de îndrumare spre anumite profiluri de pregătire școlară și spre anumite sfere de activitate profesională. În mod firesc s-ar părea că acțiunile de orientare școlară premerg celor de orientare profesională. În realitate - așa cum se constată din multe cercetări, anumite elemente specifice orientării profesionale, anumite preferințe, opțiuni profesionale structurate pot determina opțiuni pentru anumite profile de pregătire din structurile specifice educației și învățământului. În cele mai recente studii și dicționare se marchează sensurile complexe ale conceptului unitar de OSP, care concept are în același timp deschideri spre noua problematică a orientării carierei.
- ✚ **Extinderea sensurilor problematicii** de orientare școlară și profesională sau a carierei spre **dimensiunea consilierii în carieră**. Activitatea de orientare școlară și profesională se desfășoară pe trei planuri: stimularea eforturilor active de informare asupra meseriilor, carierelor și propriei persoane; ajutorul în obținerea de lămuriri asupra formelor de pregătire asupra exigențelor meseriilor și condițiilor de acces; elaborarea unor date descriptive asupra atitudinilor, a personalității, intereselor și motivațiilor individului și examinare împreună cu el a acestor informații în așa fel încât el să le integreze în planurile sale de pregătire școlară și de carieră. Putem remarca faptul că acest mod de conceptualizare a termenului de orientare ne relevă unele din tendințele noi în abordarea orientării școlare și profesionale. Este vorba de un concept mult mai extins, mai bogat, dar care în același timp presupune ca tendință nouă și un accent mult mai pregnant pe dimensiunea consilierii în OSP. În mod tradițional consilierea a fost elaborată ca o verigă în sistemul demersurilor de orientare. Într-o perspectivă nouă se consideră că OSP-ul trebuie abordat în ansamblu din perspectiva problematicii asistenței și consilierii. **R. Doron** și **F. Parot** definesc termenul de orientare profesională abordat corelativ cu cel de orientare școlară și consideră că poate fi definit ca: "activitate de consiliere destinată

adolescenților și adulților pentru a-i ajuta să ia o hotărâre în privința vieții lor profesionale".

- ✚ **Extinderea serviciilor de consiliere și orientare** spre grădinițe și universități; Activitățile de OSP, ca activități socioeducaționale formative, pot avea o anumită eficacitate numai dacă ele presupun o anumită continuitate. De aceea, experți din diferite țări formulează ideea că activitățile de OSP sunt concepute ca activități de durată - ele pot debuta în preșcolaritate și pot continua pe tot parcursul vieții active.
- ✚ Includerea conceptului de **management al carierei** ca dimensiune a managementului resurselor umane. Prin lucrarea "Managementul resurselor umane" (Ed. Coresi, 1999) Aurel Manolescu rezerva un capitol special problematicii managementului carierei. În acest context se evidențiază ideea că în ansamblul acțiunilor consacrate managementului resurselor umane, un loc important revine managementului carierei care presupune orientarea, planificarea, dezvoltarea carierei, acțiuni de îndrumare, de consiliere, pentru ca fiecare om să se poată situa în mod optim pe drumul propriei sale cariere profesionale. Pentru a atinge acest rezultat, Asociația Americană a Managerilor subliniază că un rol important revine consilierii pentru carieră deoarece problematica generală a carierei profesionale nu poate fi desprinsă de problemele generale ale vieții și ale destinului uman al unei persoane.
- ✚ **O viziune dinamică asupra consilierii și orientării** presupune luarea în considerație a ansamblului schimbărilor ce pot surveni în sfera profesiunilor, precum și în viața profesională a unui om, determină ca orientarea școlară și profesională, benefică pentru om, să ia în considerare întregul parcurs al unei vieți profesionale și să-l pregătească pe tânăr pentru schimbare și pentru adaptabilitate. De aceea orientarea înseamnă și pregătirea tânărului, adolescentului pentru a putea să elaboreze proiecte personale în raport cu cariera, să înțeleagă mulții factori care participă la determinarea succesului în carieră, să se pregătească anticipativ pentru adaptare și succes.
- ✚ În context actual se discută **problematica reorientării profesionale**, mai ales în contextul șomerilor și a programelor de protecție socială. Putem consemna că activitățile de OSP sunt astăzi și o pregătire nu doar pentru alegerea unei școli sau a unei profesii ci și pentru integrarea și adaptarea optimă în contextul acestora. Unele documente UNESCO consacrate OSP-ului subliniază că termenul de orientare semnifică în noile contexte și a pregăti elevii (tinerii în general) pentru "tranziențele" necesare într-un anumit context social pentru a se adapta trecerilor necesare chiar de la o anumită filiera profesională. În acord cu această tendință rezultă și necesitatea unei orientări într-un

orizont deschis ofertelor multiple, al pregătirii nu doar pentru opțiunea solitară pentru o anumită profesiune ci pentru a fi apt să se adapteze la multiplele domenii de activitate pe care cariera profesională îl va solicita pe subiectul uman în modul cel mai firesc.

- ✚ **Dezvoltarea unor programe de formare continuă** a cadrelor didactice pe problematica orientării și consilierii, programe care să permită abordarea profesionistă a serviciilor.
- ✚ **Extinderea colaborării locale** cu AJOFM, organizațiile de tineret și nonguvernamentale din domenii înrudite.
- ✚ **Extinderea cercetărilor specializate în consiliere și orientare** prin Institutul de Științe ale Educației, centrele județene de asistență psihopedagogică.
- ✚ **Întărirea rolului centrelor județene de resurse și asistență educațională** în sprijinirea prin resursele umane și informaționale competente a profesorilor diriginți, a profesorilor responsabili cu orientarea școlară și profesională.
- ✚ **Delimitarea ariilor de intervenție**, a rolurilor, a competențelor în activitatea de consiliere și orientare. Dirigenția preia conținuturile ariei curriculare “Consiliere și orientare”, ceea ce implică **consiliere educațională**, desfășurată de către cadrele didactice abilitate pentru activitățile de consiliere și orientare, prin participarea la cursul de “Consiliere și orientare”. În acest context activitatea profesorului diriginte vizează două arii specifice: managementul clasei și consilierea elevilor. **Consilierea psihologică** reprezintă relația interumană de ajutor dintre o persoană specializată, psihologul școlar, și o altă persoană care solicită asistență de specialitate, clientul. Relația dintre psihologul școlar și persoana consiliată este una de alianță, de participare și colaborare reciprocă. Psihologul școlar desfășoară activități de: evaluare psihologică, consiliere în probleme emoționale (anxietate, depresie), comportamentale (agresivitate, hiperactivitate), de învățare (eșec școlar, abandon școlar), consilierea carierei, prevenția comportamentelor de risc (suicid, consum de alcool, drog), terapie individuală și de grup.
- ✚ **Deschiderea spre experiențe și bune practici externe.** Sistemele de orientare și consiliere din alte țări constituie oportunități de învățare prin „bune practici”, ca metodă de a ne referi „la proiectele reușite care au o contribuție remarcabilă și inovatoare la dezvoltarea unei anumite problematice”. (Bendixsen, S., Guchteniere, P, 2003, apud A.Nedelcu, 2011). Facilitarea schimbului de informații și accesul la practici de succes, învățarea din experiențele altora reprezintă un motor de clarificare a propriilor semnificații și rezolvări pentru situații problematice date. Prezentarea experiențelor altor țări este concretizată în studiile de caz ce cuprind descrierea analitică a sistemelor de

orientare și consiliere, pe baza cărora am identificat asemănări și deosebiri, prin evidențierea punctelor tari și slabe.

- ✚ **Orientarea școlară și profesională presupune coparticiparea unitară**, convergentă a ansamblului factorilor educaționali (școala, familie, mass media etc). Menirea consilierii este și aceea de a asigura sensul pozitiv al acțiunii acestor factori și de a contribui la armonizarea influențelor acestora.
- ✚ Din perspectivă psihosociologică rezultă și faptul că orientarea școlară presupune un **cadru interinstituțional** de desfășurare. Pentru optimizarea acțiunilor în domeniu este necesară coacțiunea convergentă a mai multor instituții și departamente.
- ✚ Înscrierea activităților de consiliere și orientare într-un sistem de acțiuni ce sunt menite să răspundă trebuințelor umane, înseamnă și respectarea drepturilor fundamentale ale omului și a libertăților sale. În consecință, spiritul modern în orientare înseamnă și conferirea unei mai mari libertăți de decizie transformând pe cel consiliat într-un autor real al deciziilor sale libere, independente, autonome. De aceea putem considera ca un deziderat nou în consiliere și orientare și acela de a **transforma orientarea într-o autoorientare** iar consilierea să fie realizată astfel încât subiectul să poată deveni propriul său consilier.

Educarea elevilor în vederea alegerii carierei este, în esență, un aspect principal al educației generale pe care o asigură școala. Ea presupune însușirea unui ansamblu de cunoștințe cu privire la diversele domenii ale realității, formarea de abilități și deprinderi, dezvoltarea unor interese multilaterale și profesionale dominante, dezvoltarea aptitudinilor generale și speciale, formarea atitudinilor pozitive față de muncă, dezvoltarea motivației superioare și a idealului profesional, formarea trăsăturilor volitiv-caracteriale pozitive necesare în exercitarea diverselor profesii pentru care optează elevii etc.

Schimbările ce au loc în societatea contemporană contribuie evident și asupra domeniului de alegere a carierei, astfel încât în viitorul apropiat consilierea și orientarea școlară, profesională va trebui să facă față și următoarelor categorii de provocări și situații noi:

- Globalizarea pieței forței de muncă
- Creșterea surplusului de forță de munca și, mai ales, a celei tinere
- Extinderea sistemului economiei de piață în majoritatea țărilor lumii
- Transformarea organizațională a locului de muncă

- Creșterea importanței cunoștințelor, aptitudinilor de lectură, de calcul, comunicare, a alfabetizării informaționale și învățării continue
- Creșterea demografică
- Punerea în aplicare a noilor politici guvernamentale cu privire la dezvoltarea economică, școlarizare și formare profesională.

Procesul consilierii și orientării școlare și profesionale poate viza mai multe aspecte de natură:

- ❖ Cognitivă: furnizarea de informații, formarea în tehnicile de căutare a unui loc de muncă
- ❖ Afectivă: ameliorarea imaginii de sine
- ❖ Atitudinală: cristalizarea unei atitudini pozitive față de muncă
- ❖ Acțională: luarea deciziei, planificarea și punerea în practică a opțiunii

Domeniul *Consiliere și orientare*, prin natura sa, impune interesul major pentru dezvoltarea dimensiunilor atitudinale și valorice ale personalității, în context educațional – fundament al caracterului viitorului adult. Prin consiliere și orientare au fost selectate, pentru a fi promovate prin învățare, pe întreg parcursul școlarității, următoarele valori și atitudini:

- ❖ Respect și încredere în sine și în ceilalți
- ❖ Recunoașterea unicității fiecărei persoane
- ❖ Receptivitate la emoțiile celorlalți
- ❖ Valorizarea relațiilor interpersonale
- ❖ Valorificarea critică și selectivă a informațiilor
- ❖ Adaptare și deschidere la noi tipuri de învățare
- ❖ Motivație și flexibilitate în elaborarea propriului traseu educațional și profesional
- ❖ Responsabilitate și disponibilitate pentru decizii și acțiuni privind propria carieră
- ❖ Interes pentru învățare permanentă într-o lume în schimbare și în societatea cunoașterii
- ❖ orientare spre o viață de calitate, în prezent și în viitor

Este cunoscut că rata medie a șomajului la nivel național, cât și pe plan mondial, este ridicată și are o tendință de creștere. În aceste situații, prioritățile, din perspectiva consilierii în carieră sunt:

- Oferirea informațiilor pentru a face alegeri adecvate cu privire la carieră

- Asigurarea accesului liber la educație și formare prin flexibilizarea școlii pentru a o face mai relevantă pentru o carieră profesională
- Eliminarea obstacolelor care limitează sau împiedică accesul pe piața forței de muncă
- Tratarea persoanelor cu respect și înțelegere pentru unicitatea lor ca ființe umane și manifestarea comportamentelor demne față de ei
- Asigurarea egalității de șanse în viață și pe piața muncii
- Sprijinirea elevilor în cultivarea flexibilității personale, pentru a fi capabili să-și schimbe ocupația, să reintre cu ușurința pe piața muncii, să se adapteze rapid la diferite contexte sociale și de muncă etc.

Activitățile unei consilieri și orientări a carierei elevilor se întemeiază pe acțiunile fundamentale, precum: *cunoașterea personalității elevului, educarea elevului în vederea alegerii carierei, cunoașterea rețelei școlare și a lumii profesiilor, consilierea și îndrumarea efectivă a elevului.*

Punerea în practică a unui model de dezvoltare a carierei la treapta liceală de învățământ presupune focalizarea atenției pe: *autocunoaștere și dezvoltare personală, comunicare și abilități sociale, managementul informațiilor și al învățării, planificarea carierei, promovarea unui stil de viață centrat pe calitatea relațiilor personale, sociale și ale mediului ocupațional.*

În învățământul preuniversitar informații cu referire la orientarea școlară și profesională sunt prezentate doar secvențial, în cadrul orelor de dirigințe și educație civică. Actualmente sunt necesare ore de *Consiliere în carieră* care să includă metode ce ar respecta principiul centrării învățării pe persoană și ar conduce la dezvoltarea deprinderilor și competențelor integratoare, transferabile, utile atât în viața școlară, cât și în cea socio-profesională sau familială. Strategiile didactice utilizate trebuie să respecte specificul activităților de consiliere, dar și particularitățile elevilor, ale grupurilor cu care se lucrează.

Destul de vaste sunt activitățile care pot fi folosite în scopul consilierii carierei. Printre aceste activități de orientare școlară și profesională, la nivelul unității școlare, pot fi:

1. *Activități (lecții) de consiliere și orientare* susținute de către diriginții claselor în colaborare cu psihologii, persoanele responsabile în domeniul consilierii carierei
2. *Ședințe cu părinții la nivel de școală, la nivelul fiecărei clase*
3. *Proiecte educaționale*
4. *Orientare școlară și profesională în cadrul Centrelor de Informare și Orientare Profesională, la solicitarea beneficiarilor: elevi, părinți, profesor*

5. *Ghidul "Admiterea", care constituie un suport informativ referitor la licee, școli profesionale etc.*

6. *Participarea la Tîrgul de oferte educaționale.*

Elevii, tinerii, adulții trebuie formați astfel încât să poată lua decizii optime legate de viața lor. În acest sens, atenția acestora și, implicit, a celor care educă trebuie să se orienteze spre crearea unor circumstanțe în cadrul cărora fiecare consiliat să aibă libertatea luării unor hotărâri pe care să le ducă la bun sfîrșit și, în același timp, să-și asume consecințele ce decurg din el.

Dezvoltarea carierei semnifică toate aspectele vieții umane aflate în devenire și cu o dinamică specifică în diferite planuri, adică: autocunoașterea și formarea deprinderilor de relaționare interpersonală, educația și formarea profesională inițială, asumarea de diferite roluri în viață, modul de integrare, trăire și planificare a diferitelor evenimente ale vieții.

Aceste direcții ale dezvoltării particularizate în context școlar semnifică:

- comportarea responsabilă în familie, școală, societate;
- efectuarea de alegeri școlar-profesionale raționale, justificate, motivate;
- utilizarea deplină a oportunităților oferite de școală și comunitate pentru integrarea personală socio-profesională;
- înțelegerea, respectul altora și a sinelui;
- ameliorarea continuă a comunicării cu ceilalți.

Consilierea, orientarea școlară și profesională aspiră să-l facă pe elev coparticipant la propriul destin (prin informare, educare, autoformare, autoorientare), dacă nu în mod integral chiar autorul acestui demers de alegere și dezvoltare a carierei. Consilierea și orientarea școlară și profesională tinde să rezolve, simultan, două aspecte extrem de importante în prezent:

- ❖ Asigurarea echității sociale prin democratizarea permanentă a accesului la educație și formarea profesională
- ❖ Ameliorarea continuă a bunei utilizări a resurselor umane de care dispune societatea.

Educația pentru carieră include, adesea, și subiecte care nu sunt, aparent, direct legate de exercitarea unei profesii, precum: viața de familie, organizarea timpului liber, creșterea și educarea copiilor, economie familială, probleme legate de valori și **calitatea** vieții, modul de a face față situațiilor dramatice din viață.

În procesul consilierii elevilor, tinerilor cu privire la lumea muncii trebuie permanent încurajate: utilizarea surselor alternative utile obținerii de date necesare, creativitatea, pluralitatea soluțiilor, autonomia investigatorie.

REPERE APLICATIVE ÎN ORIENTAREA CARIEREI

ROLURI, COMPETENȚE, ATRIBUȚII ÎN ACTIVITATEA DE ORIENTARE ȘCOLARĂ ȘI PROFESIONALĂ - PROFESORUL DIRIGINTE, PROFESORUL CONSILIER ȘCOLAR

Orientarea școlară și profesională este înțeleasă astăzi ca parte a unui concept mai larg, respectiv orientarea în carieră, referindu-se la activitățile desfășurate în școală cu elevii, având drept scop oferirea de informații privind posibilitățile de continuare a studiilor, mai ales după terminarea clasei a VIII-a. Aceste informații vizează structura învățământului liceal și profesional, respectiv filierele, profilurile, specializările și calificările profesionale pe care le poate urma elevul, începând cu modalitățile de admitere în învățământul liceal și profesional de stat, probe specifice de aptitudine și de cunoaștere a unei limbi moderne, conținutul planurilor cadru, cu disciplinele pe care urmează să le studieze, a obiectelor de specialitate și a modalităților de absolvire. De asemenea, sunt prezentate avantajele parcurgerii unui anumit traseu educațional postgimnazial și a oportunităților pe care le are elevul după terminarea studiilor liceale sau profesionale.

În cadrul activităților de orientare școlară și profesională, desfășurate mai intens în clasele V – VIII, elevilor le sunt prezentate cerințele impuse de diferitele profesii și meserii atât din punct de vedere psihologic (aptitudini cognitive, psihomorii, senzoriale, fizice, caracteristici de personalitate etc.) cât și medical. Pe de altă parte, elevii sunt ajutați să se cunoască, să-și descopere abilitățile, deprinderile, valorile, interesele proprii pentru a putea face o alegere cât mai favorabilă lui.

Orientarea școlară și profesională se realizează în școală pe mai multe paliere, de la disciplinele studiate de elevi până la acțiuni specifice realizate de specialiști. Prin fiecare obiect de studiu și fiecare lecție, elevii descoperă nu numai noi cunoștințe și informații ci își dezvoltă diferite deprinderi, își formează interese, își consolidează anumite valori, cu alte cuvinte se descoperă pe ei înșiși. Ca urmare, se poate spune că orientarea școlară și profesională reprezintă principalul scop al învățământului. La acest demers contribuie toate cadrele didactice, începând cu învățătorul și terminând cu managerul unității școlare.

Dintre aceștia, se disting, prin specificul muncii desfășurate, profesorul diriginte și profesorul consilier școlar, fiecare având roluri, competențe și atribuții distincte.

Prin actuala organizare a ariei curriculare „Consiliere și orientare”, profesorul diriginte trebuie să-și stabilească tematica orelor în cadrul a cinci module: Autocunoaștere și dezvoltare personală, Comunicare și abilități sociale, Managementul informațiilor și al învățării, Planificarea carierei și Calitatea stilului de viață.

Planificarea carierei la elevi reprezintă procesul prin care aceștia își conturează o direcție de carieră, își stabilesc scopuri în legătură cu propria carieră și inițiază acțiuni în vederea atingerii acestor scopuri. Este un proces continuu de ajustare a scopurilor de carieră la caracteristicile personale și oferta educațională și ocupațională aflate în permanentă dezvoltare. În cadrul acestor ore, profesorul diriginte trebuie să le formeze elevilor abilități de planificarea carierei privind: autocunoaștere – explorarea și structurarea informațiilor despre sine în vederea dezvoltării conceptului de sine; explorarea educațională și ocupațională – colectarea informațiilor despre oportunitățile educaționale și ocupaționale; decizie de carieră – alegerea unei opțiuni din mulțimea variantelor disponibile la un moment dat; marketing / promovare personală – sistematizarea și prezentarea informațiilor despre abilitățile, interesele și experiențele educaționale și profesionale proprii în vederea atingerii scopurilor de carieră.

Rolul profesorului diriginte, ca îndrumător și mentor al colectivului de elevi, nu se rezumă la desfășurarea orelor de consiliere și orientare ci include o multitudine de activități, de la cele desfășurate cu părinții, prin ședințe, lectorate și întâlniri individuale, la activitățile extrașcolare și extracurriculare cu elevii dar și cu cadrele didactice, în cadrul consiliului clasei. În toate aceste tipuri de activități, profesorul diriginte poate aborda elemente specifice activității de orientare școlară și profesională.

Dacă ne referim doar la activitățile pe care trebuie să le desfășoare profesorul diriginte pe parcursul clasei a VIII-a până la admiterea elevilor în învățământul liceal sau profesional și atribuțiile care îi revin, ne putem da seama de rolul foarte important pe care îl are, astfel:

- face parte, în calitate de membru, din comisia de înscriere din unitatea de învățământ gimnazială respectivă;
- organizează, în tot cursul anului școlar și, în special, în a doua jumătate a semestrului al doilea, acțiuni de informare a elevilor de clasa a VIII-a și a părinților acestora, referitor la modalitatea de înscriere în învățământul liceal și profesional de stat, la prevederile cuprinse în procedurile de organizare și desfășurare a admiterii, la graficul înscrierii în învățământul liceal și profesional de stat etc.;

- răspunde de transcrierea corectă a datelor în fișele de înscriere și verifică împreună cu elevii și părinții corectitudinea datelor personale, a mediilor și a notelor, a opțiunilor din fișa scrisă și concordanța acesteia cu fișa din calculator;
- stabilește și anunță din timp elevilor și părinților acestora, graficul desfășurării pe clase a acțiunilor de completare a opțiunilor absolvenților clasei a VIII-a ;
- informează elevii și părinții asupra rezultatelor obținute prin testele naționale la nivelul județului, precum și asupra numărului de elevi corespunzător fiecărei tranșe de medii de admitere, pentru elevii care au promovat testele naționale, respectiv asupra numărului de elevi corespunzător fiecărei tranșe de medii de absolvire;
- consiliază părinții și elevii, fără a le influența opțiunile, pentru a permite candidaților o alegere în cunoștință de cauză, prezentând toate informațiile necesare cu privire la unitățile de învățământ (filiiere, profiluri, specializări, domenii de pregătire, calificări profesionale, contraindicații medicale pentru anumite calificări profesionale etc.), la prevederile procedurilor în vigoare, inclusiv cu privire la riscurile completării unui număr insuficient de opțiuni sau ale completării unor opțiuni nerealiste;
- organizează întâlnirile cu părinții și elevii, în timpul cărora aceștia verifică lista de control, verifică și semnează fișele listate de calculator, dacă acestea sunt corecte sau semnalează erorile de introducere a datelor din fișa inițială, precum și erorile din listele de control;
- participă la ședința cu elevii și părinții/tutorii legal instituți (un părinte/tutore pentru fiecare elev), privind acțiunile de completare a opțiunilor pentru absolvenții clasei a VIII-a care au promovat testele naționale ;
- în cadrul acestor ședințe, informează elevii și părinții asupra rezultatelor obținute la tezele cu subiect unic la nivelul județului, precum și asupra ierarhiei absolvenților de clasa a VIII-a din județ;
- recomandă elevilor completarea unui număr suficient de opțiuni în fișa de înscriere, pentru a-și asigura repartizarea, ținând seama de media lor de admitere și de media ultimului admis la liceele/școlile profesionale respective în anul precedent. Va atrage atenția părinților asupra faptului că necompletarea unui număr suficient de opțiuni poate duce la nerepartizarea elevului sau la nerepartizarea acestuia corespunzător mediei sale;
- atenționează părinții asupra faptului că trebuie să facă opțiuni realiste, alegând licee, școli profesionale la care media de admitere din anul precedent a fost cu cel mult un punct mai mare decât media de admitere a candidatului ;
- nu influențează în nici un fel părinții și elevii în completarea opțiunilor, dar îi consiliază, prezentându-le toate informațiile necesare, inclusiv riscurile completării unui număr

insuficient de opțiuni sau ale completării unor opțiuni nerealiste, pentru a permite candidaților o alegere în cunoștință de cauză ;

- aduc la cunoștință părinților numărul de locuri alocate pentru fiecare unitate de învățământ, respectiv pentru fiecare profil, specializare sau domeniu de pregătire, căruia i s-a acordat un cod;
- este prezent împreună cu părintele/tutorele legal instituit la completarea listei de opțiuni de către candidat și semnează alături de aceștia fișa de înscriere ;
- avertizează elevii și părinții să completeze cu responsabilitate opțiunile și numărul lor, să verifice corespondența codurilor înscrise în fișă cu opțiunile exprimate, având în vedere că o opțiune greșită poate conduce la o repartizare nedorită ;
- participă, împreună cu elevii, părinții/tutorii legal instituți (un părinte/tutore pentru fiecare elev) și un membru sau un delegat al Consiliului de administrație al unității școlare, la acțiunile de completare a opțiunilor pentru absolvenții clasei a VIII-a care au promovat tezele cu subiect unic;
- participă împreună cu părinții și elevii la verificarea corectitudinii datelor din fișa listată de calculator pentru fiecare elev. În cazul existenței unei erori, părinții o semnalează comisiei de înscriere, prin intermediul profesorului diriginte. Fișele corecte sau corectate, listate din calculator, sunt semnate de profesorul diriginte, de candidat și de părintele/tutorele acestuia, pentru a certifica faptul că acestea sunt corecte și acceptate și rămân în posesia părintelui/tutorelui candidatului. În cazul în care fișa inițială a fost corectată, un exemplar al fișei corectate, listate din calculator și semnate de diriginte, candidat și părintele/tutorele acestuia va rămâne atașat fișei inițiale.

Alături de profesorul diriginte, un rol extrem de important în orientarea școlară și profesională a elevilor o au profesorii consilieri școlari din cadrul Centrului Județean de Resurse și Asistență Educațională, respectiv din Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică și din Cabinetele Școlare de Asistență Psihopedagogică. Activitatea acestora se axează în primul rând pe orientarea și reorientarea școlară și profesională a elevilor și se bazează atât pe competențele profesionale specifice cât și pe instrumentele pe care le au la dispoziție în evaluarea psihopedagogică.

Profesorii consilieri școlari au atribuții distincte în activitatea de orientare școlară și profesională, cum ar fi:

- oferă informare, consiliere, documentare și îndrumare pentru elevi, părinți și cadre didactice în problema orientării școlare și profesionale.
- propun și organizează programe de orientare a carierei elevilor în unitățile de învățământ;
- elaborează studii psihosociologice privind opțiunile elevilor claselor terminale vizând calificările profesionale prin învățământul profesional și liceal, precum și tipurile de unități de învățământ din cadrul rețelei și alte tipuri de studii în funcție de nevoile identificate;
- examinează propunerile tuturor unităților de învățământ preuniversitar din rețea și a ofertei privind planul de școlarizare;
- colaborează cu personalul de la agențiile locale de ocupare și formare profesională;
- monitorizează proiectele/programele, parteneriatele educaționale interne sau internaționale derulate pe plan local cu autoritățile din învățământ, autoritățile locale, asociații și fundații cu preocupări în domeniu vizând problematica consilierii, orientării școlare, profesionale și a carierei elevilor.

Profesorul consilier școlar are ca atribuție principală realizarea consilierii în carieră a elevilor.

Consilierea carierei a devenit o necesitate și o prioritate la nivel de politică educațională. Iar în lumea de azi, o condiție esențială pentru reușită este să fii pregătit pentru viitor, să fii flexibil și adaptabil la provocările zilnice cu care ne confruntăm. Succesul la școală, în carieră și în viață depind de modul în care ai învățat managementul schimbării, de ceea ce îți place să faci, de abilitățile pe care le ai, de încrederea în potențialul personal și relațiile pozitive cu ceilalți, de obiectivele mai mult sau mai puțin curajoase.

Consilierea carierei se referă la ansamblul activităților care îi ajută pe elevi să-și conștientizeze propriile calități și abilități, astfel încât să-și îmbogățească resursele și opțiunile în relația cu sistemul educațional, piața muncii și viața, în general și se referă la:

- ansamblul activităților prin care se urmărește furnizarea de informații privind profilurile și formele de școlarizare, posibilitățile de calificare profesională, dinamica pieței muncii;
- ca proces educativ, este de lungă durată care trebuie să înceapă cât mai devreme în viața copilului;
- adecvarea nevoilor personale cu cerințele societății;
- oferirea de mijloace și informații importante pentru definirea propriului proiect de carieră și de viață.

Consecințele neglijării acestei activități educaționale sunt:

- ❖ Suprasolicizarea unor școli și profesii, care are ca rezultat creșterea tensiunii pe piața muncii din cauza suprasolicitării unor locuri de muncă.

- ❖ Determinarea dezechilibrului forței de muncă: pe de o parte, în unele domenii profesionale este un surplus de angajați, pe de altă parte, unele domenii profesionale duc lipsă de persoane calificate (de exemplu, educația).
- ❖ Posibilități reduse de autorealizare în domeniile profesionale suprasolicitate.
- ❖ Consilierea carierei trebuie să devină o acțiune educațională prioritară, să existe servicii la nivelul fiecărei școli, dar și la nivelul comunității, atât în mediul rural, cât și în cel urban; realizarea ei eficientă va asigura un beneficiu sigur atât societății, cât și persoanei.

În activitățile de consiliere a carierei, beneficiarii direcți (elevii) și indirecti (părinții și cadrele didactice) pot participa la activități individuale sau de grup, de informare sau de consiliere, organizate de specialiști, pentru a învăța cum să-și planifice și să-și dezvolte cariera. Astfel, elevii sunt abilitați prin implicarea în activități de autocunoaștere și dezvoltare personală (imagine de sine, comunicare, negociere și rezolvare de conflicte, relațiile cu ceilalți, stil de viață, standarde de calitate, succesele obținute, timp liber, roluri etc.), de explorare și analiză a oportunităților educaționale și a celor de pe piața muncii (locuri de muncă, meserii tradiționale, legislație etc.), de luarea deciziilor, de asumarea responsabilităților, de pregătire pentru viitor etc.

În acest mod se vor familiariza și vor exersa etapele concrete referitoare la dezvoltarea carierei: stabilirea priorităților și a obiectivelor, identificarea resurselor necesare, elaborarea unui plan de acțiune.

În domeniul consilierii carierei important este de a pune la dispoziție celor cu care se lucrează mijloacele și informațiile ce le-ar permite să-și definească propriile proiecte profesionale. Sprijinul acordat ajută elevul să-și cunoască mai bine resursele, deprinderile, calitățile, abilitățile, cerințele pieței muncii în așa fel încât să-și dobândească autonomia, precum și capacitatea de luare a unei decizii și de organizare a căutărilor. Elevii sunt ajutați să aleagă, să planifice, să acționeze, astfel încât să încerce să meargă înainte în propria lor viață.

Orientarea școlară și profesională se finalizează cu o opțiune și o decizie pentru o școală și o profesie și trebuie să prevină contradicția dintre sfera intelectuală, afectiv-motivațională, volitiv-caracterială a personalității, cerințele individuale și alegerea/exercitarea profesiei dorite. Orientarea presupune examinarea unor condiții, discutarea unor premise și consecințe, precum și luarea unei decizii. Pregătirea persoanei pentru alegerea profesiei presupune și sensibilizarea ei pentru procesul în care se angajează, pentru riscurile pe care le comportă o alegere defectuoasă.

Pentru asigurarea unei eficiențe cât mai mari în orientarea cu succes a elevilor spre școala, profesia sau meseria cea mai potrivită, între profesorul diriginte și profesorul consilier școlar trebuie să existe o permanentă colaborare la care să participe în mod obligatoriu și familia.

**STRATEGII DE
PROIECTARE ȘI
REALIZARE A
ACTIVITĂȚILOR DE
ORIENTARE A CARIEREI**

Într-o societate în schimbare, din ce în ce mai complexă și plină de provocări, care complică la maximum construirea propriei identități și, implicit, opțiunile privitoare la propriul stil de viață, elevul se confruntă cu incertitudinea asupra viitorului. Cercetările sugerează că persoanele care nu au o direcție certă a carierei sunt indecise din cauza lipsei unui sentiment clar al identității personale (identitate vocațională) și înțelegere a lumii muncii (McAuliffe, 1992; Zagora & Cramer, 1994). *Cine sunt eu? Ce pot face? Ce este important pentru mine? Care sunt abilitățile pe care le dețin și le pot utiliza pentru a-mi construi cariera?* sunt întrebări la care orice elev, aflat în etapa de explorare sau cristalizare identitară, încearcă să găsească răspunsuri.

Pentru a-și identifica și înțelege caracteristicile personale relevante pentru orientarea în carieră și, implicit, pentru a fi capabil să-și croiască propriul drum profesional, elevul are nevoie de sprijin și îndrumare atât în alegerea profesiei, cât și a formei de învățământ ce-l poate pregăti pentru aceasta. Adoptând un punct de vedere social-constructivist, potrivit căruia toate cunoștințele sunt construite social, o contribuție semnificativă la înzestrarea elevului cu competențele necesare luării deciziilor adecvate în privința traseelor educaționale și profesionale dezirabile îi revine școlii.

În încercarea de adaptare a conținuturilor învățării la nevoile reale ale elevilor și la impetuoșitatea și amplitudinea dinamicii social-economice din România, unul dintre răspunsurile școlii a fost introducerea consilierii și orientării ca arie curriculară distinctă în planurile cadru de învățământ.

Disciplina **Consiliere și orientare** oferă cadrul formal în care profesorul poate să lucreze nu doar cu dimensiunea rațional-intelectivă a elevului, dar și cu cea afectivă, motivațională, atitudinală și socială. Această considerație nu induce ideea că formarea și dezvoltarea complexă a elevului trebuie să se realizeze doar în cadrul orelor de Consiliere și

orientare. Fiecare disciplină școlară îndeplinește un rol formativ complex în evoluția personalității elevilor. Totuși, Consilierea și orientarea este disciplina de învățământ care își propune explicit acest scop.

Consilierea și orientarea școlară vin în întâmpinarea nevoilor fundamentale ale oricărui copil și adolescent: cunoașterea de sine și respectul de sine, comunicarea și relaționarea armonioasă cu ceilalți, însușirea unor tehnici de învățare eficientă și creativă, luarea deciziilor și rezolvarea de probleme, rezistența la presiunile negative ale grupului. Formarea unui stil de viață sănătos, integrarea sexualității în maturarea emoțională, controlul stresului, dobândirea de repere în orientarea școlară și profesională sunt condiții esențiale pentru dezvoltarea armonioasă a personalității elevului.

Disciplina Consiliere și orientare reprezintă una din modalitățile esențiale prin care școala trebuie să își urmeze scopul primordial: de proces formativ centrat pe elev, capabilă să valorizeze tipuri diverse de elevi și abilități, să răspundă nevoilor comunității și să infuzeze societatea cu persoane competente pentru viața privată, profesională și publică.

Specificul disciplinei Consiliere și orientare constă în faptul că, alături de lista conținuturilor specifice enunțate în programă, cadrele didactice pot valorifica mai ales experiențele personale ale elevilor, în manieră integrată, printr-o raportare permanentă la ceea ce gândesc, simt și cum se comportă aceștia. Autenticitatea experiențelor de învățare se relevă atunci când aceștia vor aplica competențele explorate, descoperite și exersate la această disciplină în contexte de învățare diferite. Modulele tematice ale programei conferă un spațiu generos, în care elevii sunt invitați să conștientizeze cine sunt, ce fel de emoții au, cum să se raporteze sănătos la ceilalți (diversitate), cum să fie motivați să învețe cu succes, ce meserii/profesii le-ar plăcea să practice.

Documentul curricular care ghidează activitatea de Consiliere și orientare desfășurată de profesorul diriginte este *Programa școlară pentru Aria Curriculară Consiliere și orientare*, aprobată prin ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 5286 / 09.10.2006. Principiile de alcătuire a programei sunt cele de asigurare a continuității, accesibilitatea graduală și utilitatea practică a conținuturilor. În fiecare an de studiu se propun aceleași cinci module tematice: *Autocunoaștere; Comunicare și abilități sociale; Managementul informațiilor; Planificarea carierei; Calitatea stilului de viață.*

Dacă structura curriculumului pentru învățământul primar păstrează încă raportarea la obiective cadru și de referință, care vor fi atinse printr-o serie de conținuturi, acestea fiind concretizate în exemple de activități de învățare, structura programei pentru învățământul liceal

este centrată pe competențe generale și specifice, atinse prin diverse conținuturi din cele cinci module tematice.

Proiectarea activității de consiliere și orientare, atât la nivel de macroproiectare (planificare anuală, planificare calendaristică), cât și la nivel de microproiectare (proiectarea unei activități), trebuie să răspundă la următoarele întrebări:

1. *Cine sunt beneficiarii? Care sunt nevoile lor educaționale? (Care este profilul de grup și profilul individual al beneficiarilor?)*
2. *Ce obiective/competențe sunt vizate?*
3. *Ce conținuturi trebuie selectate pentru atingerea obiectivelor/competențelor?*
4. *Ce strategii didactice vor facilita transmiterea conținuturilor selectate?*
5. *Ce competențe ale profesorului diriginte vor fi valorificate prin activitate?*
6. *Cum va fi evaluată activitatea?*
7. *Care aspecte problematice ale grupului/individului au fost eliminate/ ameliorate? Ce aspecte problematice persistă?*
8. *Ce conexiuni cu alte programe/proiecte se pot face?*

Pentru a răspunde la întrebarea *Cine sunt beneficiarii?* profesorul diriginte va realiza demersuri de diagnoză a grupului de elevi ca întreg, dar și a fiecărui elev al grupului, în vederea identificării nevoilor educaționale și de consiliere psihopedagogică. Dintre metodele de investigare utile profesorului diriginte amintim metoda observației sistematice a comportamentului elevilor și ancheta pe bază de chestionar, prin îmbinarea acestora obținându-se atât date calitative cât și date cantitative despre nevoile psihopedagogice ale grupului de elevi. Pentru o înregistrare cât mai fidelă a datelor este necesară utilizarea unor instrumentele de lucru specifice: fișe de observare a comportamentului, chestionare de opinie. Astfel, se identifică profilul psiho-social al beneficiarilor, problematica psihopedagogică specifică, profesorul diriginte stabilindu-și obiective/competențe care să optimizeze funcționarea grupului ca întreg, dar și a fiecărui membru în parte. Programa școlară rămâne cadrul general care ghidează activitatea de consiliere și orientare însă profesorul diriginte poate accentua anumite conținuturi, în funcție de diagnoza realizată. O sugestie generală în abordarea conținuturilor poate pleca de la nivelul școlarizării elevilor, astfel:

- La început de ciclu școlar (clasele a V-a și a IX-a), se vor alocă mai multe ore pentru abordarea conținuturilor specifice modulelor *Autocunoaștere și dezvoltare personală* și *Comunicare și abilități sociale*.
- La final de ciclu școlar (clasele a VIII-a și a XII-a), accentul va cădea pe modulul *Planificarea carierei* (3-4 ore/semestru).

Orientarea în carieră acoperă un spectru larg de activități-suport în cadrul ariei curriculare, de la evaluare și informare până la consiliere și educație, devenind astfel un „concept umbrelă” pentru intervențiile și activitățile în acest domeniu (Law, 1996). B. Law pledează pentru derularea unor activități organizate, sistematice și riguroase de orientare a carierei, care să motiveze elevii în a se implica activ, a-și pune în valoare potențialul și a se pregăti pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Orientarea în carieră implică două componente principale, orientarea școlară și cea profesională, care sunt reunite, adesea, în cadrul conceptului de orientare școlară și profesională (O.Ș.P.). G. Tomșa (1996) propune o definiție operațională a conceptului, care a fost adoptată și completată și de I. Drăgan: „orientarea școlară și profesională reprezintă un sistem de măsuri și acțiuni educaționale întreprinse de factori responsabili în vederea sprijinirii elevului (orientatului) în alegerea unei școli/profesiuni care se potrivește în cea mai mare măsură cu structura personalității sale și care este solicitată de societate (cerințele vieții)”. Din definiție rezultă că orientarea profesională este pregătită treptat de orientarea școlară, care poate fi considerată ca premisă a orientării profesionale, aceasta, la rândul ei, constituindu-se într-o modalitate concretă de finalizare și validare a orientării școlare.

Cele două componente amintite presupun acțiuni distincte, ce debutează încă de la începutul școlarității și se finalizează odată cu absolvirea liceului și luarea deciziei de carieră. Brown & Brooks (1996) menționează că „procesul de luare a deciziei de carieră include (1) o înțelegere clară a aptitudinilor, abilităților, interesele, valorilor, limitărilor personale și a cauzelor acestora; (2) o cunoaștere a cerințelor, condițiilor de succes, avantajelor și dezavantajelor, oportunităților și perspectivelor diferitelor posturi de muncă și (3) un raționament clar asupra relațiilor dintre cele două aspecte”. Plecând de la aceste date, este esențial ca elevii să-și dezvolte identitatea vocațională pe parcursul școlarității, prin intervenții etapizate și adaptate fiecărui nivel de vârstă.

Propunem, în continuare, câteva exemple de strategii de proiectare și realizare a activităților de orientare școlară și profesională, care se pot constitui în repere de ancorare în procesul de îndrumare a elevului către o carieră profesională și, implicit, a unui stil de viață.

PROIECT DE ACTIVITATE

1. **Aria curriculară:** Consiliere și orientare

2. **Clasa:** a X-a

3. **Modul:** Planificarea carierei

4. **Tema activității:** *Învăț să-mi construiesc cariera*

5. **Durata:** 50 min

6. **Competențe:**

6.1. Generale:

✚ Elaborarea proiectului de dezvoltare personală și profesională

6.2. Specifice:

✚ Exersarea abilităților de elaborare a planului de carieră de scurtă și lungă durată;

✚ Evaluarea opțiunilor personale privind dezvoltarea personală și profesională.

6.3. Derivate:

✚ Optimizarea capacităților de intercunoaștere și interrelaționare;

✚ Analizarea factorilor care pot limita sau extinde oportunitățile de carieră;

✚ Analizarea conceptului de carieră și a domeniilor de competență necesare în activitățile de orientare a carierei.

7. **Resurse procedurale:**

i. **metode și procedee:** problematizarea, conversația euristică, jocul didactic, expunerea, exemplul, explicația, exercițiul evaluativ;

ii. **forme de organizare:** frontal, pe grupe mici.

8. **Resurse materiale:** cartonașe/post-it-uri, flip-chart, coli flip-chart, markere, „alpiniști/cățărători” și „bolovani”, scotch/ pastile autoadezive.

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII

1. **Moment organizatoric:** pregătirea desfășurării activității (2 min)

2. **Captarea atenției: Exercițiu de spargere a gheții „Fapte puțin cunoscute” (8 min):**

- Profesorul distribuie cartonașe elevilor (câte unul pentru fiecare persoană). Pe cartonaș fiecare participant va scrie *un fapt necunoscut/puțin cunoscut* despre propria persoană, fără să arate celorlalți ce a scris. Profesorul colectează cartonașele și le pune deoparte. Apoi solicită

participanților să se ridice în picioare, să se plimbe, să îi întâlnească pe ceilalți și să își împărtășească *două fapte necunoscute/puțin cunoscute* despre ei. Unul dintre aceste fapte trebuie să fie cel scris pe cartonaș. După câteva minute, profesorul cere participanților să se întoarcă la locurile lor. Apoi, se citesc cartonașele, elevii având sarcina de a potrivi fiecare cartonaș cu persoana care l-a scris. Ei trebuie să facă acest lucru împărtășindu-și informațiile pe care le-au strâns mai devreme în timpul sesiunii în care s-au plimbat.

3. Anunțarea temei activității (2 min.):

- „Pe parcursul vieții, fiecare dintre noi se confruntă cu situații care ne pun în ipostaza de a alege între mai multe posibilități, de a lua o decizie. Una dintre deciziile importante, majore pentru orice persoană, este decizia privind cariera. Această decizie poate să ne coordoneze traseul personal și profesional în direcția atingerii scopului dorit. De aceea, trebuie să știm ce viitor ne dorim și apoi să începem să-l construim. Cu alte cuvinte, pentru a avea o carieră de succes e necesar să alegem ceea ce ni se potrivește cel mai bine și pentru aceasta trebuie să știm ce ni se potrivește. Dacă descoperim la ce anume ne pricepem cel mai bine, înseamnă că deja ne îndreptăm spre o carieră de succes, pentru că suntem cei mai buni atunci când facem ceea ce ni se potrivește. De aceea, activitatea de astăzi se vrea un prim pas spre identificarea traseului educațional și profesional potrivit.”

4. Desfășurarea propriu-zisă a activității:

Etapa 1. „Escaladarea muntelui” (15 min.):

- Elevii desenează pe foaia de flipchart un munte, apoi descrie activitatea: „În vârful acestui munte se află CARIERA DE SUCCES. Pentru a ajunge în acest loc avem nevoie de cățărători (alpiști) care să ne ajute să escaladăm muntele”. Elevii sunt împărțiți în grupuri mai mici (3-5 participanți/grup). Fiecare grup primește câte 3 „cățărători”: „Există o regulă *clasică* în alpinism: trebuie să ai cel puțin trei puncte de sprijin când urci pe un munte. Dacă o aplicăm la viața de zi cu zi, regula ne spune că nu avem neapărat nevoie de multe lucruri ca să reușim, ci doar de câteva puncte de sprijin: puține, dar bine alese. Așadar, împreună vă rog identificați și apoi să scrieți pe cățărători trei mijloace (modalități) care ne facilitează urcarea muntelui.” După completare, fiecare grup alege câte un reprezentant care să lipească pe foaia de flipchart „cățărătorii” și să motiveze alegerile.

- În următoarea etapă a activității, profesorul spune elevilor că escaladarea muntelui nu este ușoară, că în drumul nostru apar tot felul de obstacole (avalanșe, pietre etc.). Fiecare grup

primește câte 3 „bolovani” pe care trebuie enumerate obstacolele ce ne împiedică să ajungem în vârf; bolovani care vor fi lipiți, de asemenea, pe foaia de flipchart.

- La sfârșit se poartă discuții despre „cățărații” și „bolovani” care ne ajută sau ne împiedică să obținem succesul în carieră.

- „Aici, la baza muntelui, sunteți voi acum, intenționați să-l escaladați pentru a ajunge în vârf, la cariera de succes. Acolo e destinația călătoriei voastre, locul unde lucrurile se întâmplă, banii circulă, oamenii se întâlnesc, contractele se semnează. Aveți nevoie de mai mulți ani de antrenament până veți reuși să ajungeți în vârf”.

Etapa 2. „Piramida planificării carierei” (20 min)

- S. Savickas (1999) precizează că activitățile de orientare a carierei trebuie să vizeze educarea tinerilor pentru independență și flexibilitate în șase domenii de competență: cunoștințe despre sine; informații ocupaționale; luarea deciziei; identificarea unui loc de muncă; angajarea; dezvoltarea carierei. Aceste șase domenii presupun parcurgerea mai multor etape, structurate ierarhic într-o reprezentare grafică, denumită *piramida planificării carierei*, care completează conținuturile din programa pentru aria curriculară *Consiliere și orientare, clasele a IX – a XII-a, modulul Planificarea carierei*.

- Se prezintă piramida carierei:

- **Autocunoașterea** (este așezată la baza piramidei) reprezintă o componentă esențială a procesului de planificare a carierei, care presupune identificarea și înțelegerea caracteristicilor personale relevante pentru orientarea în carieră (cunoașterea intereselor, aptitudinilor, valorilor, a personalității - ca element integrator - și conturarea profilului vocațional).
 - *Ce îmi place să fac? Ce mă interesează să fac? (Interese)*
 - *Ce este important pentru mine? (Valori)*
 - *Ce știu să fac bine? Ce urmează să știu să fac? Care sunt abilitățile pe care le dețin și le voi utiliza pentru a-mi construi cariera? (Aptitudini)*
 - *Cum sunt eu? Cine sunt eu? (Personalitate)*
- **Explorarea profesiilor** este o etapă deosebit de importantă, situată la al 2-lea nivel al piramidei, care presupune acumularea de informații referitoare la traseele educaționale/ocupaționale (caracteristicile ocupațiilor/profesiilor și dinamica lor pe piața muncii).
 - *Cum să aleg din multitudinea de informații, pe cele care au sens pentru cariera mea?*

- **Decizia de carieră** reprezintă procesul de selecție a unei alternative de carieră din mulțimea de variante disponibile la un moment dat (A. Băban, 2001). Luarea deciziei privind o anumită profesie va fi urmată de admitere și frecventarea cursurilor facultății care formează specialiști în domeniul respectiv.
 - *Care este stilul meu de luare a deciziilor și cum să-l folosesc în carieră?*
- **Căutarea unui loc de muncă** (4), care presupune exersarea abilităților de utilizare a elementelor de marketing personal și profesional: CV-ul, scrisoarea de intenție, dosarul de candidatură și interviul de selecție.
 - *Cum să-mi transform planul în realitate?*
 - *Cum mă pregătesc pentru angajare?*

- Urmează **angajarea** (5) și în vârful piramidei este situată **dezvoltarea carierei** (6).

- Așadar, baza piramidei cuprinde activitățile menite a ocupa locul principal în orientarea carierei elevilor, în timp ce vârful reprezintă ținta procesului de orientare. Pe parcursul activităților de consiliere și orientare desfășurate în liceu, ne vom concentra asupra primelor 4 niveluri ale piramidei.

- **Concluzii:** „Pentru a ajunge la destinația dorită, trebuie să cunoașteți precis coordonatele locului în care vă aflați. Dacă ele sunt confuze, nici măcar cu harta în mână nu veți găsi drumul. Mecanismul este similar în cazul dezvoltării unei cariere de succes: nu o puteți realiza fără să vă cunoașteți foarte bine, fără să știți de unde plecați la drum și care este bagajul pe care-l luați cu voi. Odată ce v-ați identificat caracteristicile personale care influențează planificarea carierei, veți fi în măsură să vă definiți destinația astfel încât să fiți propulsați de acestea în direcția aleasă, în loc să fiți blocați de ele”.

5. Evaluarea activității (3 min):

- Se distribuie elevilor un chestionar de evaluare a activității. Fiecare participant va caracteriza printr-un cuvânt activitatea desfășurată, va preciza ceea ce a vrut să spună în timpul activității, însă nu a avut ocazia și un lucru pe care și-l amintește de la altcineva în timpul activității.

PROIECT DE ACTIVITATE

1. **Aria curriculară:** Consiliere și orientare
2. **Clasa:** a XI-a
3. **Modul:** Planificarea carierei
4. **Tema activității:** *Pașaport pentru carieră*
5. **Durata:** 50 min
6. **Competențe:**
 - 6.1. **Generale:**
 - ✚ Elaborarea proiectului de dezvoltare personală și profesională
 - 6.2. **Specifice:**
 - ✚ Stabilirea unei strategii de dezvoltare a carierei profesionale
 - ✚ Evaluarea opțiunilor personale privind dezvoltarea personală și profesională.
 - 6.3. **Derivate:**
 - ✚ Identificarea factorilor care influențează deciziile școlare și profesionale;
 - ✚ Definirea conceptului de identitate vocațională;
 - ✚ Analiza resurselor din mediul socio-educational care pot favoriza traseul profesional;
 - ✚ Identificarea eventualelor dificultăți pe care le-ar putea întâmpina pe traseul profesional;
 - ✚ Optimizarea capacităților de intercunoaștere și interrelaționare.
7. **Resurse procedurale:**
 - i. **metode și procedee:** jocul didactic, dezbateră, problematizarea, explicația, conversația, metoda World Caffè
 - ii. **forme de organizare:** frontal, individual și pe grupe
8. **Resurse materiale:** fișe de lucru, hârtii A3, tablă, cretă

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII

1. **Moment organizatoric:** pregătirea desfășurării activității (2 min)
2. **Captarea atenției: Exercițiu de spargere a gheții** (8 min)

Jocul de energizare: *Trei adevăruri și o minciună* (Un participant la activitate va oferi celorlalți câteva informații despre propria persoană, adevărate și neadevărate. Cine identifică informația neadevărată transmisă de coleg, continuă jocul).
3. **Anunțarea temei și a obiectivelor activității** (1 min)

Astăzi vom desfășura activitatea **Pașaport pentru carieră**, o activitate prin care vom contura o strategie de dezvoltare a carierei profesionale, evaluând opțiunile personale prin raportare la identitatea vocațională, contextul social și profesional în care ne aflăm.

4. Desfășurarea propriu-zisă a activității:

a. Definirea identității (2 min)

Participanții vor fi întrebați la ce se gândesc când aud cuvântul *identitate*. Răspunsurile vor fi scrise pe tablă. Li se va explica participanților că identitatea reprezintă conștiința clară a individualității unei persoane formată din percepția de sine și percepția expectanțelor celorlalți față de propria persoană.

b. Definirea identității vocaționale (2 min)

Participanții vor fi întrebați la ce se gândesc când aud cuvintele *identitate vocațională*. Răspunsurile vor fi scrise pe tablă. Li se va explica elevilor că identitatea vocațională combină aspecte legate de cunoașterea propriilor interese, valori, abilități și competențe, pe de o parte, cu preferința pentru un anumit tip de activitate, stiluri de interacțiune și medii de muncă, pe de altă parte. Ea apare la confluența dintre experiențele de învățare și de muncă ale adolescentului, devenind etalonul maturizării sale.

c. Activitatea „Pașaport spre carieră” (30 min)

Profesorul prezintă participanților metoda World Caffè, metodă după care se va desfășura activitatea.

- La fiecare masă a cafenelei există o gazdă care va nota toate informațiile furnizate de musafirii din cafenea.
- Gazdele nu pot pleca de la masă.
- În schimb, călătorii trebuie să treacă pe la fiecare masă unde vor găsi o gazdă și o întrebare la care vor trebui să răspundă în grup.
- Discuțiile trebuie să rămână pe tema trasată de profesor.
- Profesorul formează grupele și numește gazdele – *elevii sunt împărțiți pe grupe și se duc spre masa distribuită.*
- Se prezintă cele 4 întrebări la care elevii sunt rugați să lucreze și să răspundă în grup:
 1. *În ce constă cariera mea de vis și care sunt motivele care mă fac să cred că voi fi împlinit/ă profesional?*
 2. *Cum îmi adun informațiile despre cariera visată?*
 3. *Care sunt pașii pe care trebuie să-i faci în vederea obținerii carierei de vis?*
 4. *Prin ce mijloace pot să îmi ating scopul?*
- Pentru fiecare întrebare, profesorul va acorda un timp de aproximativ 4 minute de discuție. La

expirarea timpului, toți clienții cafenelei vor schimba masa, pentru a avea alți parteneri de discuții. Singurii care nu se pot muta sunt elevii/elevele gazde, care au datoria să-i informeze pe scurt pe noul-veniți asupra discuțiilor avute anterior în cafenea.

- Fiecare elev contribuie la completarea informațiilor notate de gazdă. Grupele se rotesc la mese astfel încât toate grupele să ia cunoștință și să analizeze fiecare întrebare.

Concluziile activității:

- Fiecare gazdă prezintă concluziile mesei respective;
- Profesorul poate cere grupului să aducă și alte completări;
- Profesorul concluzionează asupra punctelor comune care apar la nivelul fiecărei întrebări.

5. Evaluarea activității (5 min)

Elevii sunt invitați să ajungă la vază și să relateze vameșilor (din 3 puncte de vedere: critic, visător, realist) într-un mod cât mai convingător, dar demn, de ce trebuie să fie lăsați să-și urmeze călătoria spre destinația finală.

PROIECT DE ACTIVITATE

1. Aria curriculară: Consiliere și orientare

2. Clasa: a VI-a

3. Modul: Planificarea carierei

4. Tema activității: *Ce știi despre meserii?*

5. Durata: 50 min

6. Competențe:

6.1. Generale:

- ✚ Dobândirea abilităților de explorare și planificare a carierei

6.2. Specifice:

- ✚ Familiarizarea elevilor cu diverse ocupații și fundamentarea alegerii ocupației pe cunoașterea abilităților personale

6.3. Derivate:

- ✚ Recunoașterea unor ocupații din domenii diferite;
- ✚ Clarificarea conceptelor de bază în orientarea școlară și profesională („ocupație”, „profesie”, „meserie”);
- ✚ Identificarea a cel puțin două ocupații pe care ar dori să le practice în viitor;

- ✚ Identificarea relației dintre alegerea ocupației și cunoașterea abilităților personale;
- ✚ Exersarea deprinderilor de autoexplorare și autocunoaștere.

7. Resurse procedurale:

- i. **metode și procedee:** explicația, problematizarea, conversația euristică, observația, exemplificare, exercițiul evaluativ;
- ii. **forme de organizare:** frontal, pe grupe, individual

8. Resurse materiale:

 fișe de lucru individual/în grup, post-it, instrumente de scris;

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII

1. Moment organizatoric: pregătirea desfășurării activității (3 min)

2. Captarea atenției – Exercițiul *Nu vreau să mă laud, dar...* (10 min)

Dirigintele așează un scaun în fața clasei și alege un voluntar care să stea pe scaun, în fața clasei. Elevul spune: „Nu vreau să mă laud, dar....”. El/ea completează propoziția, menționând una sau mai multe realizări. Celorlalți elevi din clasă li se spune că trebuie să asculte în liniște. După ce primul elev a terminat, clasa aplaudă și acesta se duce la loc. Următorul elev se așează pe scaun și explică ce a realizat. Acest mod de lucru continuă până când fiecare elev din clasă a avut posibilitatea de a se așeza pe scaun și de a vorbi. După ce audițiile au luat sfârșit, elevilor din clasă li se cere să aplaude. Urmează apoi o serie de discuții cu întreaga clasă.

- Cum v-ați simțit stând pe scaun și împărtășindu-vă realizările?
- Cum a fost atunci când i-ați ascultat pe ceilalți?
- Credeți că fiecare s-a simțit la fel când s-a așezat pe scaun și a vorbit?

3. Anunțarea temei și a obiectivelor (2 min)

Toți avem idealuri, visam la o meserie care să ne aducă satisfacții și succes. Tema activității de astăzi este **Ce știu despre meserii?** și vom vorbi despre ce înseamnă ocupație, profesie, meserie, care sunt meseriile de pe piața muncii și vom identifica ocupații pe care am dori să le practicăm în viitor.

4. Desfășurarea propriu-zisă a activității:

a. Activitatea *Lista meseriilor* (15 min)

Dirigintele împarte clasa în grupe de câte 5 elevi. Fiecare grup va avea sarcina de a lista cât mai multe meserii/ocupații. La final, fiecare lider al grupului își prezintă lista și se realizează pe tablă o listă comună. Dirigintele explică înțelesul termenilor „ocupație”, „profesie”, „meserie”, în cazul în care apar neînțelegeri, confuzii.

- **Profesia** reprezintă specializarea într-un anumit domeniu de activitate prin studii urmate în cadrul diferitelor școli și cursuri după finalizarea școlii generale. După ce termină un liceu de profil, o școală profesională, o facultate, un doctorat, cursuri postuniversitare, o persoană are o profesie.
- **Ocupația** este activitatea pe care o desfășoară o persoană într-o unitate economico-socială, aducătoare de venit și care constituie o sursă de existență.
- **Meseria** reprezintă totalitatea cunoștințelor obținute în timpul școlii sau practicii; acestea permit celui care le posedă să execute anumite operații de prelucrare a materiei în vederea obținerii unor produse noi sau să presteze anumite servicii.

b. Activitatea Ce calități mă recomandă? (15 min)

Dirigintele introduce activitatea spunând că, la baza alegerilor pe care le facem în carieră stau **abilitățile personale** (ce pot face cel mai bine), **preferințele**, **pasiunile** (ce-mi place să fac?), **interesele** (ce îmi place?), **valorile** (ce este important pentru mine?).

Dirigintele solicită fiecărui elev să-și deseneze pe o foaie palma dreaptă. În mijlocul palmei, elevii sunt rugați să scrie profesia pe care cred că ar dori să o aibă. Pe fiecare deget, elevii vor trece câte o calitate personală care îi recomandă pentru profesia aleasă. Când lucrările sunt gata, elevii le expun și observă lucrările colegilor. Cei care doresc prezintă propria lucrare, evaluând modul de realizare a sarcinii, dificultatea acesteia, concordanța/gradul de potrivire a abilităților personale cu ocupațiile alese. Elevii formulează concluzii cu privire la relevanța fundamentării alegerii ocupației pe cunoașterea abilităților personale.

5. Evaluarea activității (5 min)

Elevii sunt invitați să completeze următoarea fișă de evaluare:

În timpul acestei activități m-am simțit:

Fericit

Plictisit

Dezamăgit

Curios

PROIECT DE ACTIVITATE

1. Aria curriculară: Consiliere și orientare

2. Clasa: a VIII-a/ XII-a

3. Modul: Planificarea carierei

4. Tema activității: *Învăț să-mi construiesc viitorul*

5. Durata: 50 min

6. Obiectivele:

- analiza concepului de „mit”
- identificarea și analiza miturilor referitoare la carieră

7. Resurse procedurale:

- metode și procedee: cafeneaua, dezbateră
- forme de organizare: grupe, frontal

8. Mijloace: 4 formulare „Mituri referitoare la carieră” (în fiecare formular ordinea aserțiunilor este diferită), prezentare PowerPoint „Mituri referitoare la carieră”; ceai, băuturi răcoritoare

DESFĂȘURARE

Etapa 1. Spațiul va fi organizat pentru o activitate de tip „cafenea”, cu mese pentru 5 persoane, ceai, băuturi răcoritoare, meniul (8 aserțiuni). Elevii se vor așeza la mese conform preferințelor.

Etapa 2. Propunătorul va prezenta sarcinile de lucru: la nivelul fiecărei grupe se vor studia / analiza aserțiunile din „meniu”, se vor prezenta argumente respectiv contraargumente și se va stabili valoarea de adevăr pentru fiecare aserțiune în parte.

Etapa 3. Fiecare grupă va prezenta analiza realizată pentru fiecare mit; consilierul școlar va prezenta în format PowerPoint analiza profesioniștilor și va face completările necesare.

Etapa 4. Discutarea conceptului de „mit” și a surselor acestuia.

9. Rezultate așteptate:

- Identificarea semnificațiilor conceptului de „mit”
- Analiza corectă a miturilor referitoare la carieră
- Aplicarea corectă a metodei „cafenea”

- Participarea activă a tuturor elevilor la activitate

10. Modalități de evaluare a activității:

- Aprecierea prezentărilor realizate de grupe
- Analiza abordării „rolurilor” în cadrul metodei „cafeneaua”.

PROIECT DE ACTIVITATE

1. Aria curriculară: Consiliere și orientare

2. Clasa: a VIII-a

3. Modul: Planificarea carierei

4. Tema activității: *Teoretic – tehnologic – vocațional ?!*

5. Durata: 50 min

6. Obiective:

- să analizeze avantajele și dezavantajele ofertelor educaționale, în raport cu filiera și profilul din care fac parte
- să identifice caracteristicile definitorii ale ofertelor educaționale specifice fiecărei filiere
- să exerseze procesul luării unei decizii privind alegerea liceului

7. Metode procedurale:

- **Metode și procedee:** dezbateră, problematizarea, expunerea, conversația euristică
- **Forme de organizare:** individual, frontal, grupe

8. Mijloace și materiale didactice: tabla, coli albe, fișe de lucru

DESFĂȘURARE

- **Moment organizatoric:**

Se va prezenta mai întâi scopul activității, și anume sprijinirea elevilor în procesul de alegere a unui liceu la finalul clasei a VIII-a. Se va sublinia faptul că atunci când suntem în fața unei decizii importante (precum este alegerea celei mai potrivite școli după terminarea clasei a VIII-a) este de dorit să ne informăm cât mai bine cu privire la opțiunile pe care le avem

- **Captarea atenției**

Elevilor li se distribuie mai multe imagini și sunt rugați să aleagă una sau doua imagini pe care le consideră cele mai sugestive pentru momentul în care se afla acum în ceea ce privește cariera, și

anume alegerea liceului. După ce fac alegerea vor fi invitați să argumenteze în fața clasei alegerea făcută.

- **Prezentarea informațiilor teoretice cu privire la structura învățământului postgimnazial**

Etapa 1

Elevilor li se prezintă structura învățământului postgimnazial, pe filiere, profiluri și specializări (Anexa 1). Se fac precizări cu privire la specificul fiecărei filiere în parte, iar elevii sunt invitați să dea exemple de licee care fac parte dintr-o filieră sau alta.

Etapa 2

Elevii sunt împărțiți în trei grupe, în funcție de cele 3 filiere, și au drept sarcină să găsească cât mai multe argumente (respectiv avantaje) pentru filiera pe care o reprezintă și împotriva (respectiv dezavantaje) celorlalte două filiere. Sarcina se va realiza în două etape: mai întâi în grupuri de 4 și apoi în grupul mare.

Etapa 3

Cele trei echipe își vor alege un reprezentant care va prezenta argumentele pro și contra. Aceste argumente vor fi centralizate pe coli de flip-chart, astfel încât la final să existe o imagine completă și complexă asupra alternativelor școlare postgimnaziale.

- **Explicarea și exersarea procesului decizional de alegere a traseului educațional**
- Se refac grupurile inițiale de câte patru elevi și apoi li se distribuie fișa de lucru “Alexandra merge la liceu” (anexa 2). Sarcina de lucru este să decidă, la nivelul grupului, liceul pentru care optează Alexandra la sfârșitul clasei a VIII-a. Li se atrage atenția elevilor că alegerea trebuie făcută în funcție de criteriile specifice personajului. La final, câte un reprezentant al grupului prezintă și argumentează decizia luată.
- Se vor trage concluzii cu privire la punctele tari și limitele fiecărei filiere în parte, accentuându-se pe corelația dintre ceea ce se oferă de către școală și ceea ce se dorește de către fiecare elev. În același timp, se va accentua pe nevoia de informare.

Evaluare

La final elevii sunt invitați să reflecteze asupra alegerilor pe care le au de făcut, pornind de la o poveste terapeutică (Anexa 2). După ce consilierul citește povestea elevii sunt invitați să noteze pe un post-it un gând, o idee cu privire la alegerea carierei, pe care să-l păstreze în portofoliul personal.

Anexa 1

FILIERA TEORETICĂ	
Profilul	Specializarea
Profil uman	filologie științe sociale
Profil real	matematică-informatica științe ale naturii

FILIERA VOCAȚIONALĂ	
Profilul	Specializarea
Profil militar	Matematică –informatică
Profil pedagogic	Învățător - educatoare Animator socio-cultural
Profil teologic	Patrimoniul
Profil artistic	Arhitectură Coregrafie
Profil sportiv	Fotbal Atletism

FILIERA TEHNOLOGICĂ	
Profilul	Specializarea
Profil tehnic	construcții mecanica
Profil agricol	horticultura tehnică veterinară
Profil economic	turism administrativ.....

Anexa 2: **Alexandra merge la liceu**

Nu știu ce să fac! În curând trebuie să aleg liceul pe care îl voi urma în următorii patru ani. Nu credeam că va fi atât de greu! De când eram la grădiniță mi-am dorit să devin medic iar părinții mei erau foarte mulțumiți de alegerea mea. Nu mai aveam pe nimeni în familie medic, iar părinții mei sunt dispuși să facă multe sacrificii pentru ca eu să pot să-mi îndeplinesc dorința.

Anul trecut, însă, am mers cu verișoara mea la un atelier de pictură și mi-a plăcut foarte mult. Am continuat să merg și anul acesta iar reușitele pe care le-am avut m-au făcut să-mi descopăr un talent pe care nu credeam să-l am.

La școală am note bune la toate disciplinele, dar mie îmi plac mai ales limbile străine și limba română.

Am discutat și cu prietena mea cea mai bună și am întrebat-o ce alegere face ea. Pentru ea e simplu. Părinții au o afacere și ea vrea să-i ajute. Va alege un liceu economic.

De ce e așa de greu pentru mine! Voi ce mă sfătuiți?

**BUNE PRACTICI ÎN
ORIENTAREA CARIEREI
- FIRMELE DE
EXERCITIU, STAGIILE DE
PRACTICĂ ȘI
INTERNSHIP, PROIECTE
EUROPENE**

Sistemul socio-economic este într-un permanent proces de schimbare accelerată în plan structural, instituțional, legislativ ș.a., interesând în egală măsură toate componentele de ordin economic, social, politic, civic, inclusiv domeniul muncii (locuri de muncă, domenii profesionale, valori predominante).

Răspunzând acestui comandament social, în încercarea de adaptare rapidă la noile condiții, lumea profesiilor cunoaște o dinamică alertă, înregistrând în ultima perioadă de timp modificări evolutive semnificative, cum ar fi: înlocuirea stabilității profesionale cu mobilitatea, modificarea ponderii diverselor profesii pe piața muncii și schimbarea relației dintre ele, apariția unor noi profesii, utilizarea accentuată a tehnologiei informației și comunicației, creșterea competitivității, scăderea în importanță a traiectoriei ascendente a carierei în favoarea traiectoriei complexe, variabile, creșterea migrației forței de muncă etc.

Pentru a reflecta integral nevoile societății post-tradiționale, aliniindu-se în acest fel și exigențelor comandamentului social mai sus enunțat, formele intervențiilor pentru dezvoltarea carierei au nevoie de schimbare. În acest sens, școala, prin instrumentele sale, poate fi parte a schimbării, prin conturarea unor *programe de orientare-învățare* care să contribuie la formarea competențelor cheie necesare pe o piață a muncii modernă (Gustad, apud Enăchescu, 2003, pg. 286). Acestea îi vor ajuta pe viitorii angajați să fie mai flexibili în deciziile legate de traseul profesional sau de completare a educației inițiale, într-un mod util obiectivelor personale de carieră. Ca urmare, responsabilitatea școlii, ca nucleu generator de resurse umane pentru societate și pentru piața muncii, este de a-și ajuta elevii să-și dezvolte resursele personale pentru „a-și stabili, implementa și ajusta planurile de viață, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung” (Nilsson & Akerblom, 1999), „prin

luarea unor decizii potrivite pentru sine în sfera educației, muncii și vieții comunitare” (Jigău, 2007, pg. 13).

Firmele de exercițiu, stagiile de pregătire practică sau internship sunt altfel de abordări ale dezvoltării carierei, diferite de cele tradiționale. Ele se îndepărtează de intervențiile centrate pe etapele dezvoltării ontogenetice ale individului și propun crearea unor contexte stimulative de implicare și angajament, centrate pe individ, două modele influente fiind inițiate în acest sens: modelul „carierei deschise” și cel al „carierei proteice”.

Perspectiva „carierei deschise” (*boundaryless career*) (Arthur & Rousseau, 1989) sau a „carierei fără limite” (Zlate, 2004) evidențiază preocuparea accentuată pentru nevoile individului și promovează o cultură a afirmării și împlinirii personale. Acest tip de carieră implică îmbogățirea deprinderilor și competențelor individului în urma diferitelor experiențe și identificarea sa cu ocupația/profesia. Într-o astfel de carieră, unde apar schimbări și tranziții rapide, se observă o reducere a duratei fiecărei etape din modelul tradițional al dezvoltării carierei, aceasta fiind concepută mai curând în termenii „vechimei” decât în cei ai vârstei cronologice. Mai mult chiar, trei tipuri de competențe devin importante pentru dezvoltarea în carieră: „a ști de ce (este importantă activitatea)”, „a ști cum (se realizează o activitate)” și „a ști cine (a avea o bogată rețea de contacte)”, compatibile cu două deprinderi considerate de Mirvis și Hall (1994, apud Paloș, 2008) esențiale în dobândirea succesului profesional: dezvoltarea identității profesionale și adaptabilitatea.

La nivel general, identitatea profesională se referă la statutul unei profesii, fiind o „perspectivă comună a caracteristicilor și rolurilor sale distincte și o apreciere referitoare la caracteristicile sale istorice” (Gale & Austin, 2003). Remley și Herlihy (2010) au afirmat că identitatea profesională este vitală pentru succesul într-o profesie. Iar șansele de succes profesional ale unui absolvent sunt determinate de suma experiențelor și a învățării anterioare de care acesta a beneficiat. Cristalizarea identității apare în urma procesului de învățare a rolurilor sociale prin intermediul experiențelor personale - în urma interacțiunii cu ceilalți membri ai societății individul stabilește sensul identității sale, sens recunoscut și acceptat de ceilalți. În aceeași timp, adaptabilitatea se referă la capacitatea absolventului de a răspunde la modificările apărute în economia generală, de a învăța și de a se perfecționa pe întregul parcurs al vieții.

Printre modelele concentrate pe individ, o abordare inovativă este și „cariera proteică” (*protean career*), idee inițiată de Hall (1976) și recunoscută ca reflecție a experiențelor din viața reală abia în anii '90. Termenul „proteic” este preluat de la numele zeului grec Proteus, care-și putea schimba forma după cum dorea. Hall & Mirvis (1996) descriu cariera proteică asemenea unei forme noi care se concretizează în totalitatea experiențelor persoanei referitoare la educație,

training, munca în diverse organizații, schimbări ocupaționale etc. Persoana proteică are propriile alegeri de carieră și este în căutarea împlinirii de sine, acestea fiind elementele integratoare ale vieții sale. Cariera proteică este în fapt un contract al persoanei cu sine însăși. Hall a utilizat metafora de „amprentă a carierei” (*career fingerprint*) pentru a descrie natura individuală a carierei proteice, care transcede structurile și limitele tradiționale ale ierarhiei organizaționale, ale progresului profesional sau ale direcției stabile. Hall & Mirvis (1996) descriu schimbările din ciclul carierelor prin noul model al stadiilor de carieră: oamenii vor avea diferite cariere, fiecare va cuprinde stadii intrinseci de explorare, încercare, stabilire și perfecționare.

Sumarizând, se poate afirma că asumarea unei asemenea responsabilități individuale pentru propria carieră presupune „deplasarea centrului de greutate de pe managementul carierei către automanagementul ei și reprezintă o mutație în cadrul noului context al carierelor profesionale” (Zlate, 2004, p. 353).

Prin *stagii de practică/ de internship* relevante, elevii/absolvenții se pot centra pe ei înșiși, își pot cunoaște disponibilitățile, abilitățile, capacitățile, interesele ce au legătură cu munca, deci pot „să-și construiască identitatea și imaginea de sine, ca apoi să se integreze cu succes pe piața muncii” (Jigău, 2001). Prin stagiul de practică se înțelege, în general, un stagiul de perfecționare sau de dobândire a unor cunoștințe practice pe care elevul/studentul îl realizează într-o fabrică, întreprindere sau organizație. Așa cum este definită de Legea 258/2007 privind practica elevilor și studenților și Ordinul 3955/2008 privind cadrul general de organizare a stagiilor de practică, practica este „activitatea desfășurată de elevi/studenți, în conformitate cu planul de învățământ, care are drept scop verificarea aplicabilității cunoștințelor teoretice însușite de aceștia în cadrul programului de instruire”. Ca urmare, stagiile de practică reprezintă o îmbinare între experiența directă, reală, și experiența simulată, în situații de lucru imaginative, reprezentând o formă de învățare participativă, care maximizează rata de retenție a informațiilor pentru elevi. Pe de altă parte, conceptul de „internship” a apărut și s-a dezvoltat în România odată cu cel de „companie multinațională”, fiind inițial utilizat în locul termenului de „stagiul de practică” și suprapunându-se parțial noțiunii de „ucenicie”. Pe parcurs, semnificația termenului s-a extins, iar astăzi descrie activitatea practică supravegheată care este prestată pe piața muncii de către absolvenții fără experiență. Internship-ul devine astfel o oportunitate de a cunoaște dinamica reală a mediului organizațional, de a testa un anumit domeniu profesional și de a învăța direct de la profesioniști, la locul de desfășurare a activității lor. Putem concluziona, așadar, că stagiile de practică și intership-urile au un impact semnificativ asupra dezvoltării personale și profesionale, impact greu de măsurat statistic.

Între efectele pozitive pe care le pot avea stagiile bine organizate pentru elevi, putem enumera: dezvoltarea cunoștințelor și a informațiilor profesionale; o mai bună orientare în alegerea aspectelor pe care doresc să le aprofundeze pe parcursul studiilor; o primă etapă de formare profesională, prin învățarea unor proceduri, rutine, activități, metode de lucru asociate unei potențiale profesii viitoare; creșterea șanselor de angajare ca urmare a experienței sporite. Din punct de vedere psihosocial, s-a putut observa faptul că programele de acest tip au și efecte secundare pozitive, precum un grad mai mare de motivare în continuarea studiilor, dezvoltarea abilităților de interrelaționare și lucru în echipă, îmbunătățirea priorităților financiare, a criteriilor de luare a deciziilor și a probabilității de a (re)acționa nonviolent sau în conformitate cu legea.

În procesul complex de adaptare a absolvenților la nevoile reale ale pieței muncii un rol important îl au și activitățile desfășurate în *firmele de exercițiu*, care sunt asemănătoare celor realizate într-un mediu concurențial real.

Conceptul de „firmă de exercițiu” se concretizează într-o metodă interactivă de predare-învățare de tip *learning by doing*, centrată pe elev, care vizează dezvoltarea competențelor antreprenoriale. Este „o concepție modernă de integrare și aplicare interdisciplinară a cunoștințelor, ce asigură condiții pentru probarea și aprofundarea practică a competențelor dobândite de elevi” (conform definiției ROCT - Centrala Rețelei Firmelor de Exercițiu / Întreprinderilor Simulate din România).

Printr-o astfel de metodă de învățare, elevii au șansa de a cunoaște în detaliu procesele și activitățile care au loc într-o entitate comercială reală, precum și relațiile de colaborare ale acesteia cu alte firme și instituții, dezvoltându-și competențe generale, specializate, dar și competențe cheie, în concordanță cu interesele, capacitățile, aptitudinile, valorile pe care le au.

Astfel, pe de o parte, firma de exercițiu are rolul fundamental de a contribui la formarea și dezvoltarea abilităților antreprenoriale, a deprinderilor de lucru în echipă, capacității de conducere, autonomiei de lucru, luarea de decizii și asumarea răspunderii, culegerea și prelucrarea independentă a informațiilor, gândirea critică, multidimensională, analitică și responsabilă, aplicarea în practică a cunoștințelor teoretice, rezolvare de situații problemă, perseverență, organizarea locului de muncă. Competențele astfel dezvoltate pot determina reducerea perioadei de acomodare la locul de muncă, familiarizarea cu sarcinile înscrise în fișa postului, lucru benefic atât pentru angajatori cât și pentru viitorii angajați.

Pe de altă parte, un astfel de program inovator de învățare formează și competențe specializate ce presupun: contractare, negociere, achiziție de active, livrare de mărfuri, întocmire de documente, relația cu băncile și cu alte întreprinderi simulate, comunicarea cu clienții, plăți-încasări, servicii post-vânzare, promovare-marketing, arhivare etc. Ca și în mediul real, se pot

simula situații diverse, precum restructurarea activității, incapacitatea de plată sau falimentul și se pot identifica soluții pentru acestea, dar și introducerea de produse și servicii noi sau pătrunderea pe piețe internaționale. În acest fel se dezvoltă competențe profesionale fără asumarea riscului antreprenorial. Se poate concluziona că firma de exercițiu nu este doar un laborator foarte bine dotat, ci și un concept care modifică sistemul tradițional de instruire.

În România firmele de exercițiu sunt integrate în rețeaua națională a firmelor de exercițiu sau întreprinderilor simulate coordonate de ROCT- Centrala Rețelei Firmelor de Exercițiu / Întreprinderilor Simulate din România (ROmanian Coordination Centre of Training Firms), care a fost înființată în anul școlar 2001-2002 și funcționează, în concordanță cu prevederile OMECT nr. 5109/2008 privind înființarea Centralei Rețelei Firmelor de Exercițiu/ Întreprinderilor Simulate din România, în cadrul Compartimentului ROCT al Centrului Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional și Tehnic.

În ultimii ani, proiectele cu finanțare europeană au deschis noi oportunități pentru elevi de a intra în contact cu piața muncii și de a se implica în activități practice, îmbogățind astfel oferta educațională și îmbunătățind procesul de tranziție de la școală la viața activă. Prin intermediul unor astfel de proiecte implementate de diverse instituții de învățământ din județul Iași s-au organizat stagii de pregătire practică în diferite domenii de activitate profesională, s-au înființat firme de exercițiu, s-au derulat campanii de conștientizare în vederea sprijinirii tranziției de la școală la viața activă, s-au dezvoltat parteneriate cu agenți economici, s-au furnizat servicii de informare, consiliere și orientare profesională, s-au dezvoltat instrumente de planificare a carierei ș.a. Proiectul JOBS, spre exemplu, își propune să pregătească elevii aflați în ultimii ani de gimnaziu și primii ani de învățământ tehnic pentru dobândirea unor competențe și abilități utile în viață, obținerea unei percepții realiste privind oportunitățile de pe piața muncii în regiunea lor, luarea unei decizii privind educația lor viitoare și cariera lor profesională. Aceasta se realizează prin introducerea unei noi abordări transcurriculare, prin folosirea unor metode adecvate de predare-învățare (învățarea bazată pe sarcini) și cu ajutorul manuale pentru elevi. În plus, proiectul acordă sprijinul necesar profesorilor prin instrui, mentorat și informare constantă cu ajutorul unei platforme de învățământ la distanță.

În concluzie, se poate afirma că prin astfel de intervenții-suport cu aplicabilitate practică, elevii pot înțelege mai bine raportul dintre ce învață la școală și implicarea lor în economia globală, dobândind competențe esențiale ce vor facilita adaptarea la schimbările economice și societale și, implicit, inserția lor pe piața muncii. Nu există nicio altă modalitate mai bună de orientare în carieră și de a dobândi competențele necesare pe o piață muncii aflată într-o continuă schimbare decât cea bazată pe învățarea prin practică.

**ABORDĂRI ÎN
ORIENTAREA CARIEREI
LA NIVELUL UNIUNII
EUROPENE**

**ANALIZA
COMPARATIVĂ A
SISTEMELOR DE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL ȘI
PROFESIONAL ÎN
STATELE UNIUNII
EUROPENE**

Sistemul de învățământ reprezintă un subsistem al sistemului social, acesta fiind subordonat și integrat în cadrul și structura generală a societății, neavând doar o structură internă, ci supunându-se și unor impulsuri sociale externe. Sistemul de învățământ, privit ca un întreg, se referă, în mod fundamental, la organizarea sub formă instituțională a învățământului, astfel sistemul de învățământ cuprinde totalitatea instituțiilor ce urmăresc îndeplinirea unor obiective educaționale.

În România învățământul este obligatoriu de la vârsta de 6 ani până la 16 ani. Această perioadă cuprinde 4 ani de învățământ primar (școala primară) și 6 ani de învățământ secundar inferior (4 ani de gimnaziu și fie 2 ani de învățământ general (cu orientare teoretică) la liceu – ciclul inferior, fie 2 ani de învățământ profesional (cu orientare ocupațională) la școala de arte și meserii. La vârsta de 16 ani, elevii care termină ciclul inferior al liceului își pot continua studiile alegând una din diferitele rute disponibile în acest tip de școli, la nivel de învățământ secundar superior. Învățământul secundar superior (ciclul superior de liceu) oferă cursuri generale și de specializare, în vederea continuării studiilor la nivel post-obligatoriu sau în învățământul superior. Învățământul post-secundar pregătește elevii pentru o calificare profesională mai bună, în vederea asigurării unui loc de muncă. La finalizarea studiilor liceale elevii trec prin examenul de bacalaureat. Diploma obținută în urma acestui examen le permite să se înscrie la examenele de admitere în instituțiile de învățământ superior. De asemenea, elevii se pot înscrie în sistemul de învățământ post-liceal/post-secundar chiar dacă nu au diplomă de absolvire a liceului (în ciuda acestui fapt aceste unități post-liceale solicită elevilor diploma de bacalaureat). Elevii de clasa a VIII-a pot opta pentru școlile profesionale ce au o durată de 3 ani. Pot opta pentru înscrierea în învățământul profesional și elevii din învățământul special care finalizează învățământul secundar inferior, cu respectarea reglementărilor în vigoare.

Învățământul profesional cu durata de 3 ani se finalizează cu examen de certificare a calificării profesionale. Introducerea unui sistem de învățământ profesional puternic, adaptat nevoilor economiei și solicitărilor pieței muncii, a fost și continuă să rămână o prioritate a Ministerului Educației. Acesta a reglementat organizarea acestuia în urma consultării angajatorilor și la solicitarea acestora. În acest sens, MECS a purtat un dialog permanent cu reprezentanții angajatorilor pe tema organizării cât mai adecvate a sistemului de formare profesională în România. De exemplu, în martie 2014, conducerea Școlii Profesionale Germane Kronstadt și un grup de companii germane (Daimler AG, AHK, Schaeffler Romania, Star Transmission, Marquardt Schaltsysteme S.C.S., DWS Sibiu, DWC Timișoara, Christiani, Draexlmaier, Continental), membre ale Asociației Fit for Future a Clubului Economic German din Brașov, s-au adresat Centrului Național pentru Dezvoltarea Învățământului Profesional și Tehnic, organism specializat al ministerului, cu propuneri referitoare la învățământul profesional. Una dintre propuneri a fost organizarea învățământului profesional în sistem dual.

Un alt exemplu al deschiderii MECS la propunerile venite dinspre piața muncii îl reprezintă modificarea Legii Educației Naționale, care prevedea, inițial, ca durata învățământului profesional să fie de 3 ani, modificare în urma căreia durata acestuia poate depăși 3 ani („Învățământ profesional cu durata de minimum 3 ani” - art. 23 alin. (1) modificat prin OUG 49/2014, la solicitarea unor agenți economici). Potrivit noilor reglementări, organizarea învățământului dual se face la cererea agenților economici. Mai mult, organizarea, durata, conținutul programelor de pregătire și modalitățile de certificare a pregătirii profesionale stabilesc prin consultarea operatorilor economici. Prin urmare, această formă de învățământ profesional este complementară celor care funcționează în prezent, iar OUG 94/2014 oferă cadrul legal în vederea organizării ei, dând deopotrivă posibilitatea agenților economici să se implice direct în toate componentele formării forței de muncă de care au nevoie. Un element de noutate în cazul învățământului dual este faptul că acesta se desfășoară pe baza unui contract de muncă, încheiat între agentul economic și elev. Forma și conținutul acestui contract de muncă urmează a fi definite în perioada următoare. Elementul specific al acestui tip complementar de învățământ îl reprezintă partajarea responsabilităților între autoritățile educaționale și angajatori/organizații ale acestora, din punctul de vedere al curriculumului, furnizării formării, evaluării și finanțării. Autoritățile educaționale răspund de asigurarea resurselor umane și financiare și organizează formarea din școală (1-2 zile), iar angajatorul trebuie să ofere resursele umane și financiare și să organizeze formarea practică, de la locul de muncă (3-4 zile). Învățământul dual se organizează pentru absolvenții învățământului obligatoriu, deci pentru absolvenții clasei a X-a.

Învățământul dual oferă absolvenților posibilitatea de a intra pe piața muncii și, în același timp, de a continua pregătirea profesională la un nivel superior de calificare. Pregătirea profesională la agenți economici și consolidarea componentei de pregătire practică la angajator sunt priorități de dezvoltare atât la nivel european, cât și la nivel național. Reformarea sistemului de formare profesională din România în acest sens este parte a recomandărilor specifice de țară din partea Comisiei Europene. Necesitatea adaptării la solicitările pieței muncii, pe de o parte, și necesitatea de adaptare la particularitățile individuale și la cerințele specifice de formare ale elevului, pe de altă parte, impun ca o condiție obligatorie flexibilitatea rutelor de formare, în particular de formare profesională. Este o recomandare care se regăsește în toate documentele europene referitoare la educație, la combaterea părăsirii timpurii a educației sau la competențele necesare unei creșteri economice inteligente, sustenabile și incluzive.

În *Austria* copiii sunt încadrați în învățământul obligatoriu în etape de vârstă cuprinse între 6-15 ani. În perioada aceasta sunt cuprinse următoarele etape: învățământul primar (*Volksschule*), învățământul secundar inferior și primul an de învățământ secundar superior. După patru ani de învățământ primar, copiii cu vârsta de 10 ani merg mai departe în învățământul secundar inferior cu durata de patru ani în funcție de rezultatele în ultimul an de *Volksschule*. În această etapă elevii pot opta pentru școala de învățământ secundar inferior general academic sau pentru școala de învățământ secundar inferior general. Așadar școala primară este pentru copiii cu vârste cuprinse între 6 și 10 ani. Apoi, elevii pot alege dintre două căi: o școală secundară generală de 4 ani sau o școală de nivel secundar superior până la vârsta de 18 ani.

O particularitate a sistemului educațional austriac o reprezintă legătura strânsă dintre economie și procesul de instruire. De acest sistem de instruire adaptat practicii profită atât ucenicii cât și absolvenții școlilor superioare de meserii, și cei ai facultăților de profil și ai universităților. În cadrul școlilor de meserii și în școlile înalte de formare profesională din Austria se aplică sistemul dual de instruire- combinația între teorie și practică. Planurile de învățământ sau punctele cheie ale instruirii sunt adaptate necesităților din economie. Astfel ucenicii sunt instruiți în întreprinderi pe diverse meserii sau efectuează perioade de practică în anumite instituții/întreprinderi. Această combinație este considerată, în întreaga Europă, ca fiind exemplară și reprezintă un factor cheie pentru succesul economiei austriece. Investitorii străini apreciază în mod deosebit abilitățile specifice meseriei și cunoștințele cu o bază solidă ale angajaților austrieci.

Danemarca are cel mai eficient și mai bine structurat sistem de învățământ. Sistemul educațional danez constă într-un an preșcolar opțional și 9-10 ani de școală în cadrul

învățământului primar și secundar inferior. După această perioadă elevii trebuie să aleagă între cursurile academice din cadrul învățământului secundar superior oferite de *Gymnasium*, colegiile vocaționale și educația profesională cu orientare practică, și cursuri de formare/instruire oferite de colegiile vocaționale. Învățământul secundar superior este de orientare generală sau profesională. Această etapă este împărțită în trei mari ramuri cu o perioadă de studii cuprinsă între 2-5 ani în funcție de ramură. Aceste ramuri sunt: *Gymnasium* (școli teoretice); școli tehnice și comerciale; școli de formare și educație profesională.

În Danemarca există o tradiție lungă și puternică în educația și formarea continuă a tinerilor. Educația și formarea profesională este esențială pentru a asigura un sistem flexibil și forță de muncă, ce are pregătire specială, vrednică să se adapteze la schimbările continue de pe piața forței de muncă. Colegiile și academiile profesionale se bazează foarte mult pe colaborarea împreună cu diverse întreprinderi/companii pentru a oferi studenților o educație cât mai practică, astfel încât ei să poată fi angajați imediat după terminarea primilor doi ani de studiu.

Învățământul finlandez este obligatoriu începând cu vârsta de 7 ani până la 16 ani, acesta fiind organizat într-o singură structură, adică nu există tranziție între nivelul de învățământ primar și cel secundar inferior, prin care se asigură formare generală comună pentru toți elevii. Dacă doresc, municipalitățile pot organiza și clasa a X-a de învățământ general, frecventarea acesteia fiind voluntară (3 % dintre elevi se înscriu). Obiectivul este acela de a consolida competențele atunci când elevii se simt în situație de risc sau sunt indeciși. În Finlanda nu există examene naționale la sfârșitul învățământului obligatoriu. Astfel că accesul la învățământul secundar superior profesional depinde de succesul elevilor în învățământul de bază obligatoriu sau învățământul similar din alte țări.

În Polonia părinții trebuie să-și dea copiii la gupa mare de la grădiniță la 5 ani, după care urmează școala primară (*szkoła podstawowa*) care durează șase ani, apoi gimnaziul (*gimnazjum*) de trei ani și liceul (*liceum*), care durează trei sau patru ani, în funcție de profil. La sfârșitul școlii primare, copiii sunt examinați și pe baza acelor rezultate sunt admiși la gimnaziu, iar la sfârșitul gimnaziului mai dau un examen național pe baza căruia sunt admiși la liceu. La sfârșitul liceului au un examen național și obțin Certificatul de școală secundară, pe baza căruia sunt admiși la universitate.

Finlanda și Polonia au reinventat școlile de arte și meserii atunci când s-au trezit cu deficit de specialiști pe piața forței de muncă. Pentru a-i atrage pe tineri, le-au oferit șansa de a învăța numai ceea ce le place, iar acum își permit luxul de a-și alege elevii, care au înțeles că diploma de meseriaș are aceeași valoare ca una de licențiat. În aceste două țări, specialiștii au studiat nevoile pieței, pasiunile tinerilor și oferta școlilor. Au combinat toate acestea și așa a

rezultat un învățământ profesional axat pe hobby-uri. Se numesc la fel cum se numeau în România, școli de arte și meserii, doar că ei chiar au transformat meseriile în artă. Elevii sunt mulțumiți pentru că imediat după terminarea școlii, își găsesc de lucru. Cei mai mulți își deschid propriile ateliere.

Spre deosebire de România, în *Germania*, școala generală cuprinde clasele 5–9 și se încheie cu un examen de absolvire (Qualifizierter Hauptschulabschluss). Gymnasium este corespondentul unui liceu și se finalizează cu un examen general de bacalaureat (Allgemeines Abitur) la sfârșitul clasei a 12-a. Gama de cursuri din oferta Germaniei include învățământul general și școli profesionale, precum și formarea profesională în cadrul Sistemului de Dual (sistem dual). Germania este o țară cunoscută în lume pentru învățământul profesional dual, care durează 3 ani și începe după ce elevii termină 10 ani de învățământ obligatoriu. După învățământul profesional dual elevii pot alege să termine cu o diplomă obținută la examenul Abitur, echivalentul Bacalaureatului, sau cu o diplomă de meseriaș. Învățământul profesional din Germania este considerat cel mai bine dezvoltat din lume, dar, în același timp, diferențiază foarte mult între copiii cu o pregătire slabă, cei de nivel mediu și elitele.

Liceul primește adolescenții de la 14 ani în sus, în *Italia*. Durata liceului este de 5 ani și se termină cu un examen de stat (de maturitate). În cadrul institutelor profesionale pot fi frecventate cursuri de 3 ani care se încheie cu un examen de calificare profesională, sau cursuri de 5 ani care se termină cu un examen de stat. Învățământul tehnic/de formare îndeplinește cerințele specifice ale sectorului local de producție, în special în comerț, turism, industrie, transport, construcții, agricultură, precum și activități de servicii sociale. Principalele cursuri sunt: contabil, tehnician specializat în industrie, agricultor, inspector, expert în turism. Deși cursul are o durată de 5 ani, există posibilitatea de a primi un certificat profesional după 3 ani.

Învățământul este obligatoriu de la 5 ani până la 16 ani în *Anglia și Țara Galilor* și de la 4 ani până la 16 ani în *Irlanda de Nord*. Copiii trec de la învățământul primar în învățământul secundar la vârsta de 11 ani. Învățământul secundar obligatoriu este împărțit în două etape cheie: etapa cheie nr. 3, pentru elevi cu vârsta între 11 și 14 ani, și etapa cheie nr. 4, pentru elevi cu vârsta între 14 și 16 ani. Curriculumul obligatoriu este diferit în Anglia, Țara Galilor și Irlanda de Nord, dar la nivelul fiecărei țări toate școlile de învățământ secundar sunt obligate să asigure aceleași drepturi educaționale de bază pentru toți elevii. La finalizarea învățământului obligatoriu, tinerii susțin examene externe pentru obținerea unei calificări. *Anglia, Țara Galilor și Irlanda de Nord* au același cadru al calificărilor, în toate cele trei țări calificarea pentru care se susțin de regulă examene la sfârșitul învățământului obligatoriu fiind certificatul general de învățământ secundar (*General Certificate of Secondary Education*). Certificatele de calificare se

acordă pentru fiecare disciplină, în mod normal tinerii susținând examenul la un număr de discipline între 5 și 10 sau mai multe. Apoi elevii trebuie să decidă calea pe care o vor urma pentru următoarea etapă a educației, formare profesională sau începerea vieții profesionale.

Educația după vârsta de 16 ani nu mai este obligatorie, elevii având acces la trei opțiuni: obținerea unei calificări profesionale; continuarea liceului; începerea activității profesionale. Calificarea profesională este recomandată celor care doresc să lucreze în domenii de specialitate precum: turism, industria hotelieră, cosmetică, gastronomie, construcții etc. Tinerii care doresc o abordare mai practică a educației, pot urma cursuri vocaționale care oferă atât pregătire profesională, cât și academică. Cele mai populare programe vocaționale sunt:

- Calificările BTEC (Business and Technology Education Council)-pregătirea cursanților până la nivelul de tehnician. Programele de studiu sunt concepute în parteneriat cu societăți din diverse domenii, cu scopul de a oferi studenților abilitățile și cunoștințele cerute de angajatori.
- Certificatele NVQ's (National Vocational Qualifications)- sunt calificări la locul de muncă, bazate pe standarde naționale ocupaționale prestabilite. Cursurile pot fi urmate de toate persoanele, indiferent de pregătirea profesională sau academică anterioară.
- Calificările C&G (City and Guilds)- City and Guilds London Institute este un important organism de certificare profesională.
- Certificatele de ucenici (Apprenticeships)- prin contractele de ucenicie, angajatorul trebuie să îi asigure ucenicului pregătirea practică și teoretică. Pe toată durata contractului, ucenicul primește un salariu și are dreptul la concediu plătit.

Sistemul de învățământ spaniol este format din: învățământ preșcolar, învățământ primar, învățământ secundar (împărțit în învățământ secundar obligatoriu și liceu cu examenul de bacalaureat), și formare profesională specifică de nivel mediu. Formarea specifică de nivel superior există pentru elevii care obțin diploma de bacalaureat. Programele de învățământ general precum și educația și formarea profesională se desfășoară, în principiu, în școli. Pregătirea profesională avansată și cea intermediară pot fi oferite în instituții de învățământ secundar, licee sau centre destinate exclusiv oferirii acestui tip de educație. Formarea profesională în Spania, oferă în jur de 150 de cicluri formative de grad mediu sau superior, organizate în 26 de familii profesionale, cu conținuturi teoretice și practice adaptate diferitelor câmpuri profesionale. Primul contact cu formarea profesională îl au elevii care participă la Programe de Calificare Profesională Inițială. Aceste programe de calificare profesională inițială îi vizează pe tinerii care au mai mult de 16 ani și nu au obținut titlul de absolvent al educației secundare obligatorii.

Așadar, putem observa atât diferențe cât și asemănări între țările europene menționate. Fiecare sistem de învățământ vine cu avantaje și dezavantaje, însă cel mai important este faptul că investițiile în educație și formare profesională reprezintă soluția pentru viitorul fiecărei persoane și implicit, pentru viitorul fiecărei țări. Diverse studii arată că persoanele cu înaltă calificare au de două ori mai multe șanse de a fi angajate și de aproape trei ori mai multe șanse de a obține un venit peste medie decât persoanele slab calificate.

Succesul Europei pe o piață mondială competitivă se bazează pe lucrători competenți, care produc și prestează bunuri și servicii inovatoare și de o calitate excelentă. Însă educația înseamnă mult mai mult decât rezultate economice: cultura democratică va putea prospera în Europa doar dacă fiecare dintre noi își cunoaște drepturile civice și responsabilitățile. Cetățenia activă trebuie predată și învățată acasă, la școală și în afara școlii.

PROFESIONIȘTI ȘI ROLURI ÎN ORIENTAREA CARIEREI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Consilierea și orientarea privind cariera reprezintă un proces complex de pregătire a elevilor pentru anumite forme de activitate școlară și academică. Este de dorit ca aceste studii să le permită alegerea unor domenii profesionale și ocupații care să corespundă aptitudinilor și intereselor lor. Unul dintre obiectivele principale ale procesului de învățământ este acela de a pregăti tinerii pentru carieră. Realitatea socială, noile dinamici ale pieței forței de muncă, dezvoltarea economică sau ofertele de educație și formare fac operațional, dau conținut și utilitate conceptului de *consiliere de-a lungul întregii vieți*. Cu necesitate, în acest sens, sunt abordate aspecte ce țin cont de dezvoltarea individului în timp și de cele intervenite pe plan social, tehnologic, economic, organizațional etc. Aceasta presupune o *abordare globală a individului, continuă, flexibilă și derulată de-a lungul tuturor ciclurilor vieții personale* (finalizarea studiilor formale, încadrarea în muncă, inserția socială, asumarea de roluri comunitare, schimbarea slujbei, schimbarea statutului familial, recalificarea, pensionarea etc.).

În **România**, cadrele didactice/diriginții în colaborare cu părinții și consilierul școlar, au rolul de a organiza și implementa activități legate de orientare pentru elevi pe baza recomandărilor curriculare, dar și în funcție de vârsta și caracteristicile individuale ale elevilor. Consilierii școlari oferă consiliere, individual sau în grup, utilizând teste de aptitudini, tehnici de luare a deciziilor, inventariu al abilităților personale, tehnici de planificare și dezvoltare a carierei și analize ale profilurilor ocupaționale. În sprijinul elevilor, se organizează activități ce presupun întâlniri și dezbateri cu reprezentanți ai unor licee/școli profesionale, cu angajatori sau vizite la diverse instituții.

În Uniunea Europeană există diferențe privind activitatea de orientare școlară și profesională, în funcție de sistemul educațional propus prin politici guvernamentale susținute prin adaptarea constantă la cerințele pieții muncii și a dezvoltării economice și tehnologice.

În **Austria** pe lângă educația pentru orientare profesională integrată în curriculum, toate școlile de învățământ secundar angajează consilieri (cadre didactice care au primit formare specială). Aceștia le oferă servicii personalizate elevilor și părinților, combinând orientarea profesională cu asistența în domeniul psihologiei educaționale și informarea cu privire la rutele existente. Orele de consiliere li se comunică tinerilor, iar aceștia pot utiliza serviciile în funcție de nevoile individuale, fără a fi nevoiți să-și facă programare sau să sune înainte. Pe lângă contactul individual cu elevii, consilierii organizează seminarii și își prezintă proiectele la clase. Profesorii care predau disciplina „Orientare profesională” nu au pregătire specifică, dar trebuie să dețină cunoștințe despre rutele educaționale existente la nivel regional, să folosească tehnologiile informației și comunicațiilor, să aibă abilități bune de comunicare, să manifeste deschidere față de elevi și să fie capabili să motiveze tinerii. Consilierii sunt cadre didactice care au urmat un program de formare specială la *Pädagogische Hochschulen* (colegii universitare) de 12 ECTS (4-5 semestre de formare profesională).

În **Belgia** în comunitatea flamandă, pentru a le oferi orientare elevilor, fiecare școală încheie un contract cu un centru de orientare a elevilor (CLB). Fiecare centru de orientare a elevilor (CLB) oferă servicii de informare, orientare și consiliere elevilor, părinților, cadrelor didactice și conducerii școlilor. Acestea pot sprijini școlile, de exemplu, pentru integrarea transcurriculară a temelor legate de orientarea educațională. Centrele pot oferi servicii de orientare elevilor cu dificultăți de învățare sau probleme de comportament, pentru alegerea studiilor viitoare etc.

În Belgia, în zona francofonă, consiliul profesoral (directorul școlii și cadrele didactice) este printre altele responsabil și de asigurarea orientării elevilor din școală. Centrul PMS și părinții sunt implicați în acest sens. Conform legii, una dintre misiunile centrelor PMS este de a-i îndruma pe elevi. Centrele PMS angajează echipe multidisciplinare (consilieri psihopedagogici, asistenți psihopedagogici, asistenți sociali, asistenți paramedicali și doctori) care sunt supuși regulei secretului profesional. Personalul acestor centre are rolul de a oferi orientare psihologică, medicală, socială și educațională: este datoria lor să-i informeze pe elevi, să sprijine alegerile lor și să-i ajute să-și descopere propriile motivații și să-și elaboreze planurile de carieră. Centrele PMS sunt întotdeauna disponibile pentru elevi și părinți. Ele oferă informații și/sau consiliere cu privire la posibilitățile de studiu, formare profesională, profesii și cariere, precum și informații despre piața locurilor de muncă, tuturor celor care le solicită.

În **Bulgaria** consilierii educaționali angajați de școli le oferă elevilor informații și sfaturi cu privire la rutele educaționale și profesionale posibile după anul VII și anul VIII de studii -

sfârșitul gimnaziului, precum și la sfârșitul învățământului secundar superior, și îi ajută pe elevi să determine care sunt centrele lor de interes și competențele lor profesionale pe baza unei metodologii specifice. Aceste servicii sunt oferite individual sau în grupuri.

În **Finlanda** consilierii pentru orientare (finlandeză: *opinto-ohjaaja*, suedeză: *elevhandledare*) sunt recrutați de școală și sunt membri ai personalului didactic. *Opinto-ohjaaja/elevhandledare* oferă consiliere pentru orientare educațională, în mod colectiv și individual, în școlile de învățământ secundar. Cadrele didactice participă la activitățile de orientare împreună cu consilierii. Fiecare clasă are un îndrumător/diriginte (*Luokanvalvoja* în finlandeză sau *klassföreståndare* în suedeză) un profesor responsabil pentru fiecare clasă – care le acordă elevilor sprijin pentru diferite aspecte generale legate de școală (alegerea disciplinelor opționale, organizarea perioadelor de experiență de muncă etc.). Elevii vor primi în mod garantat consiliere pentru orientare pe parcursul studiilor și în ciclurile finale ale rutei educaționale (în ultimii 3 ani, minim două lecții de orientare pe săptămână cu durata de cel puțin 45 de minute). Profesorii îi îndrumă pe elevi cu privire la studiile lor și anticipează probleme legate de învățare. Toată lumea – părinți, copii, profesori și consilieri educaționali – trebuie să discute despre orientarea elevilor. Decizia privind educația viitoare sau sectorul profesional aparține în final elevului și părinților săi. Psihologii școlari oferă asistență socială și se ocupă de probleme legate de comportament și de învățare.

În **Franța** consilierii pentru orientare/psihologii, care lucrează în principal cu elevii de la *colegiu* și *liceu*, tineri aflați în procesul de integrare profesională și studenți. Aceștia lucrează și cu adulții. Consilierii pentru orientare/psihologii îi ajută pe cei care apelează la ei să-și construiască gradual propriile parcursuri de formare și integrare și folosesc diferite tehnici (interviuri individuale, activități de grup, evaluări etc.). În toate acțiunile lor, aceștia intervin direct în școli și la centrele de informare și orientare .

În **Germania** consilierii profesionali de la Agenția Federală pentru Ocuparea Forței de Muncă vizitează școlile pentru a susține cursuri de orientare profesională la fiecare clasă în penultimul an de învățământ obligatoriu. În timpul acestor cursuri, elevii beneficiază de consiliere personală și sunt informați în legătură cu evenimente precum târguri sau seminarii legate de piața muncii și cariere posibile și învață cum să solicite o slujbă, să-și pregătească CV-ul etc. Consilierii sunt disponibili și pentru cursuri complementare, ateliere de orientare pentru grupuri mici sau scurte discuții. Elevii pot apoi merge la un centru de informare cu privire la carieră al Agenției Federale pentru Ocuparea Forței de Muncă pentru discuții mai detaliate.

În **Irlanda** orientarea în școlile de învățământ secundar cuprinde cele trei arii separate, dar interconectate, de dezvoltare personală și socială, orientare educațională și orientare pentru carieră/profesională. Legea educației din 1998 (secțiunea 21) prevede că școlile trebuie să aibă un plan școlar. Se așteaptă ca fiecare școală să elaboreze un plan pentru orientare ca parte a planului școlar general. Aproape toate școlile de învățământ secundar primesc o alocație de ore suplimentare de la Departamentul Educației și Științelor pentru activitățile de orientare. Fac excepție anumite școli particulare cu taxă, cu mai puțin de 350 de elevi. Numărul de ore este alocat pe baza numărului de elevi înscriși și variază de la opt ore pe săptămână la 55 de ore pe săptămână. Serviciile de orientare din școli sunt asigurate în principal de consilieri pentru orientare.

În **Norvegia** serviciile de orientare din cadrul școlilor sunt reglementate prin Legea educației ca drepturi ale elevilor. Școlile de învățământ secundar inferior și superior au proprii consilieri pentru orientare. Serviciile de orientare sunt împărțite în orientare cu privire la carieră și consiliere socială pentru a lăsa loc de îmbunătățiri în ceea ce privește orientarea cu privire la carieră. Timpul alocat orientării este de minim o oră la 25 de elevi, care este adesea privit ca standard. Fiecare diviziune administrativ-teritorială are un coordonator pentru orientare (adesea de la oficiul pentru educație). Acest coordonator acționează ca punct de legătură între direcția de educație și formare și profesioniștii din domeniu. Coordonatorii pentru orientare formează o rețea națională finanțată de direcție și se întâlnesc de două ori pe an. În afară de serviciile de orientare, există un serviciu specializat care se concentrează pe cei care abandonează școala.

În **Anglia** conform Legii educației din 1997, cu amendamentele aduse, școlile trebuie să aibă un program planificat de educație pentru carieră în cadrul curriculumului pentru clasele a VII-a – a XI-a (elevi cu vârsta între 11 și 16 ani). Proiectul de lege cu privire la educație și competențe, publicat în noiembrie 2007 și supus în prezent dezbaterii Parlamentului, modifică Legea din 1997 cerându-le școlilor de învățământ secundar să prezinte informații pentru carieră în mod imparțial și să ofere sfaturi pentru carieră care răspund intereselor elevilor. Școlile sunt obligate să le asigure consilierilor pentru carieră din cadrul unui serviciu extern – de regulă consilieri personali de la Serviciul Conexiuni, accesul la elevi pentru a oferi orientare cu privire la carieră. Școlile au de asemenea obligația de a colabora cu serviciile pentru carieră pentru a se asigura că elevii au acces la materiale prin care se oferă orientare pentru carieră și la o gamă largă de materiale de referință actualizate. Există de asemenea o altă prevedere legală, prin Legea educației din 2002, cu amendamentele aduse, care cere școlilor să includă activități de învățare asociate cu viața profesională în curriculumul pentru toți elevii din clasele a X-a și a XI-a (cu

vârsta între 14 și 16 ani). Învățarea asociată cu viața profesională are legătură cu educația pentru carieră, dar are o sferă de acțiune mai mare.

În **Țara Galilor** conform Legii educației din 1997, educația și orientarea pentru carieră este obligatorie din clasa a IX-a (de la vârsta de 13 ani). Școlile sunt obligate să le asigure consilierilor pentru carieră din cadrul unui serviciu extern – *Careers Wales* – accesul la elevi pentru a oferi orientare cu privire la cariere. Școlile au de asemenea obligația de a colabora cu serviciile pentru carieră pentru a se asigura că elevii au acces la materiale prin care se oferă orientare pentru carieră și la o gamă largă de materiale de referință actualizate. Conform Legii educației din 2002, cu amendamentele aduse, educația asociată cu viața profesională este obligatorie în clasele a X-a și a XI-a (elevi cu vârsta între 14 și 16 ani).

Ca și în Anglia, educația pentru carieră și educația asociată cu viața profesională sunt prevăzute prin lege, dar nu fac parte din Curriculumul Național al Țării Galilor și nu fac obiectul unor programe de studiu stabilite prin lege sau al prevederilor referitoare la evaluare. Există activități de orientare și cadre neprevăzute prin lege.

În **Irlanda de Nord** conform Ordinului cu privire la educație din 2006 (Irlanda de Nord), „Învățarea pentru viața personală și profesională” este o componentă prevăzută prin lege a Curriculumului revizuit pentru Irlanda de Nord, introdus în etape în perioada septembrie 2007-iunie 2010. Scopul este acela ca toți tinerii să își dezvolte calitățile personale, competențele, cunoștințele, înțelegerea și atitudinile care le vor oferi o fundație solidă pentru viața personală și profesională. Serviciul *Careers Northern Ireland* asigură informații, sfaturi și orientare pentru toate categoriile de vârstă, pentru a-i ajuta pe tineri și adulți să ia decizii fundamentate cu privire la opțiunile lor în carieră. Consilierii pentru carieră de la Serviciul Cariere oferă informații, sfaturi și orientare legată de carieră în școli și în centre pentru locuri de muncă, birouri pentru locuri de muncă și ajutor de șomaj și oficiile pentru carieră din toată Irlanda de Nord. Serviciul Cariere are un acord de servicii cu școlile.

După cum se observă din parcurgerea acestor modele, tendința europeană este de a externaliza serviciile de orientare școlară și profesională asimilând și activități specifice pentru adulții semnificativi ai elevilor/tinerilor, ceea ce contribuie la obiectivul european de formare de-a lungul întregii vieți și prin modificarea mediului familial din punct de vedere educațional.

INTEGRARE EUROPEANĂ, MOBILITATE, FLEXIBILITATE

MOBILITATEA EDUCAȚIONALĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ. INSTRUMENTE DE MARKETING PERSONAL

Într-un context european aflat într-o continuă schimbare, școala, prin instrumentele sale, poate fi parte a schimbării, prin conturarea unor *programe de orientare-învățare* care să contribuie la formarea competențelor cheie necesare pe o piață a muncii modernă (Gustad, apud Enăchescu, 2003, pg. 286). Acestea îi vor ajuta pe viitorii angajați să fie mai flexibili în deciziile legate de traseul profesional sau de completare a educației inițiale, într-un mod util obiectivelor personale de carieră. Școala poate astfel să-și ajute elevii să-și dezvolte resursele personale pentru „a-și stabili, implementa și ajusta planurile de viață, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung” (Nilsson & Akerblom, 1999),.

Există numeroase modalități care să te conducă spre succes în găsirea unui loc de muncă potrivit calităților și aspirațiilor tale. În primul rând trebuie să te pregătești psihic și fizic pentru a începe "atacul". Uneori, foarte mulți oameni care își caută un loc de muncă se simt dezorientați și nu știu unde să se ducă sau cum anume să procedeze. Toate aceste lucruri se pot învăța, urmând o strategie simplă, în 3 pași:

1. Primul aspect esențial pe care trebuie să-l urmărești atunci când cauți un loc de muncă, este **să știi ce anume cauți**. Ce anume vreau să fiu? Pe ce post vreau să lucrez? Întrebările simple te vor conduce spre a descoperi ce abilități profesionale se cer pentru anumite meserii, ce pregătire ai deja sau ce pregătire poți obține în urma unui curs de formare.

2. Al doilea pas constă în **informarea** cu privire la companiile, organizațiile care pot oferi locul de muncă dorit. Vorbește cu persoanele cunoscute care lucrează în domeniu, citește reviste de specialitate, consultă pliantele de prezentare ale firmelor/instituțiilor sau informațiile disponibile despre acestea pe internet.

3. Al treilea pas implică **un contact direct** cu firma/instituția care are vacant un loc de muncă așa cum este cel pe care ți-l dorești.

O persoană aflată în căutarea unui loc de muncă poate apela la una sau mai multe modalități de căutare:

Metodele tradiționale de găsire a locului de muncă:

1. Serviciile de plasare a personalului, oferite de stat prin intermediul Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă
2. Centre de consiliere a carierei
3. Agenții private de selecție/ plasare personal
4. Anunțurile de angajare din ziare/reviste
5. Site-uri web specializate în plasare de personal (cel mai cunoscut în România la acest moment este www.bestjobs.ro)
6. Participarea la Târgurile / bursele locurilor de muncă organizate de AJOFM sau alte organizații.

Metode creative de marketing personal:

Gândește-te că ești un produs și că trebuie să te vinzi. Poți să te dai pe nimic sau poți să te vinzi foarte scump. Va trebui să știi atunci câteva tehnici de marketing care te vor face "vandabil". Asta și vrei, nu?

O metodă este să-ți faci un CV profesionist și să te duci direct la managerii care au puterea de a te angaja (necesită o informare riguroasă). Prezintă-te și oferă soluții la problemele pe care le au. Mai mult ca sigur că vei începe o perioadă de probă.

Curriculum Vitae Europass prezintă mai multe avantaje:

- Este un document standardizat la nivel european, folosit de milioane de persoane și solicitat de către numeroase instituții publice sau private în vederea participării la concursuri sau interviuri, sau la angajare;
- Are secțiuni a căror completare se face pe baza unor grile standardizate de auto-evaluare (de exemplu, cea referitoare la competențele lingvistice, bazate pe Cadrul European Comun de Referință pentru Limbile Străine);
- Are secțiuni referitoare la tipuri de competențe (fie că sunt obținute în cadrul educației formale, fie într-un context non-formal). De exemplu, pot fi introduse date cu privire la competențe organizaționale, sociale, tehnice.
- CV-ul poate fi completat sau actualizat online consultând site-ul <http://www.europass-ro.ro>, secțiunea "Creează". Astfel, utilizatorul are - în fiecare etapă a completării CV-ului - acces la explicații, recomandări și exemple. În plus, completarea online asigură păstrarea formatului standard de CV Europass.

Descrieți în curriculum vitae scopul principal și domeniile cheie de responsabilitate ale rolului (sau rolurilor) deținute, urmate de o listă cu realizările dumneavoastră.

Referirile la succese în CV trebuie să fie scurte, aranjate sub formă de listă, cuantificate acolo unde este posibil, și trebuie să includă o mențiune concisă despre acțiunile întreprinse și rezultatul obținut. Dacă anumite informații demonstrează clar compatibilitatea cu postul pentru care aplicați și mărește șansa dumneavoastră de a vă afla pe lista scurtă de candidați, includeți această informație în prima parte a CV-ului.

Nu puneți niciodată informații irelevante sau negative. Includeți detalii despre formările relevante la care ați participat sau alte activități recente de dezvoltare a abilităților. Indicați toate afilierile profesionale și calificările relevante pentru postul căutat.

Nu uita că CV-ul tău este, în esență, un document viu, o reprezentare scrisă a ta, pe care trebuie să îl adaptezi pentru fiecare potențial angajator, atunci când îți cauți un loc de muncă dar pe care, de asemenea, trebuie să îl actualizezi periodic când ai un job.

Reține că UN CV IMPRIMAT ESTE ÎNCĂ O NECESITATE, ÎNSĂ UN CV ONLINE ESTE ESENȚIAL. Angajatorul va căuta prin baza de date înainte de a posta un anunț de job. De aceea CV-ul tău trebuie să fie vizibil și să conțină termenii cheie pentru domeniul în care activezi sau în care vrei să lucrezi. Schimbă-l ori de câte ori crezi că poți aduce o informație în plus sau descoperi noi cuvinte cheie utilizate în sectorul tău de activitate.

Pașaportul Lingvistic Europass

Pașaportul Lingvistic Europass este un formular standardizat pentru prezentarea competențelor lingvistice, conform Cadrelui European Comun de Referință pentru Limbi. Este un instrument de autoevaluare prin care puteți documenta cunoștințele și experiența dvs. lingvistică și nu necesită validare.

Pașaportul Lingvistic Europass vă permite să vă descrieți competențele lingvistice, competențe care sunt esențiale pentru a studia și lucra în Europa. Pașaportul Lingvistic Europass a fost elaborat de Consiliul Europei ca parte a Portofoliului Lingvistic European care e compus din trei documente: Pașaportul Lingvistic, Biografia Lingvistică și Dosarul.

Pentru evaluarea și certificarea oficială a nivelului dumneavoastră lingvistic, contactați un centru de examinare.

1. Păstrați structura formularului

- Pașaportul Lingvistic permite prezentarea competențelor și calificărilor lingvistice într-o ordine logică:
 - informații personale: nume, prenume, limba(ile) maternă(e), limba(ile) străină(e)
 - pentru fiecare limbă străină cunoscută:
- Autoevaluarea competențelor lingvistice;
- Certificate și diplome;

- Experiență lingvistică și interculturală.
- Nu modificați titlul rubricilor.

2. Fiți clar și concis

- O impresie asupra profilului dvs. se poate forma în câteva secunde de lectură. Prin urmare:
 - fiți concis;
 - includeți doar elementele relevante din educația și experiența dvs.
- Ștergeți câmpurile sau secțiunile pe care nu doriți să le completați. Pentru a șterge o secțiune, utilizați comenzile corespunzătoare din editorul dvs. de text.

3. Fiți realist în autoevaluare

- Supraestimarea competențelor lingvistice va fi probabil descoperită la interviu sau în timpul perioadei de probă.
- Nu uitați să anexați o copie a grilei de autoevaluare când trimiteți Pașaportul Lingvistic. E posibil ca persoana care vă citește Pașaportul Lingvistic să nu cunoască nivelurile Europene.

4. Atenție la prezentarea Pașaportului Lingvistic

- Păstrați tipul de caractere și formatul sugerat.
- Evitați sublinierile sau propozițiile cu majuscule sau litere îngroșate: afectează lizibilitatea documentului.
- Imprimați Pașaportul Lingvistic pe hârtie albă.

5. Verificați Pașaportul Lingvistic după completare

- Corectați greșelile de ortografie și asigurați-vă că formularea este clară și logică.
- Rugați pe cineva să-l citească, pentru a fi sigur că are un conținut clar și ușor de înțeles

Certificate și diplome:

Indicați diplomele sau certificatele lingvistice relevante pe care le-ați obținut. Menționați instituția emitentă (organizația care a emis diploma sau certificatul), data emiterii și nivelul european dacă este menționat pe certificat sau diplomă. Nu toate certificatele lingvistice au fost adaptate la Cadrul European Comun de Referință.

Experiență lingvistică și interculturală

Aici puteți enumera cele mai importante experiențe lingvistice și interculturale. Experiențele ilustrează modul în care ați atins nivelul: context familial (contacte cu rudele vorbitoare de limbă spaniolă, de exemplu), profesional (contacte cu clienții vorbitori de spaniolă, sau un stagiu într-o companie spaniolă), sau în timpul studiilor, etc.

Pașaport Lingvistic Europass

Parte integrantă a Portofoliului european lingvistic elaborat de către Consiliul Europei

NUME PRENUME	<input type="text"/>
Data nașterii (*)	<input type="text"/>
Limba(i) maternă(e)	<input type="text"/>
Limba(i) străină(e) cunoscută(e)	<input type="text"/>

<input type="text"/>				
Autoevaluarea competențelor lingvistice (*)				
Înțelegere		Vorbire		Scrisoare
Ascultare	Cite	Participare la conversație	Discurs oral	Exprimare scrisă
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Diploma(-ele) sau certificatul(-ele) (*)				
Denumire	Instituția emitentă	Data	Nivel european (**)	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
Experiența(-ele) lingvistică(-e) (*)				
Descriere		De la	Până în	
<input type="text"/>		<input type="text"/>	<input type="text"/>	

<input type="text"/>				
Autoevaluarea competențelor lingvistice (*)				
Înțelegere		Vorbire		Scrisoare
Ascultare	Cite	Participare la conversație	Discurs oral	Exprimare scrisă
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Diploma(-ele) sau certificatul(-ele) (*)				
Denumire	Instituția emitentă	Data	Nivel european (**)	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
Experiența(-ele) lingvistică(-e) (*)				
<input type="text"/>				

		A1 Utilizator elementar	A2 Utilizator elementar	B1 Utilizator independent	B2 Utilizator independent	C1 Utilizator experimentat	C2 Utilizator experimentat
Înțelege re	 Asculta re	Pot să înțeleg expresii cunoscute și propoziții foarte simple referitoare la mine, la familie și la împrejurări concrete, când se vorbește rar și cu claritate.	Pot să înțeleg expresii și cuvinte uzuale frecvent întâlnite pe teme ce au relevanță imediată pentru mine personal (de ex., informații simple despre mine și familia mea, cumpărături, zona unde locuiesc, activitatea profesională). Pot să înțeleg punctele esențiale din anunțuri și mesaje scurte, simple și clare.	Pot să înțeleg punctele esențiale în vorbirea standard clară pe teme familiare referitoare la activitatea profesională, școală, petrecerea timpului liber etc. Pot să înțeleg ideea principală din multe programe radio sau TV pe teme de actualitate sau de interes personal sau profesional, dacă sunt prezentate într-o manieră relativ clară și lentă.	Pot să înțeleg conferințe și discursuri destul de lungi și să urmăresc chiar și o argumentare complexă, dacă subiectul îmi este relativ cunoscut. Pot să înțeleg majoritatea emisiunilor TV de știri și a programelor de actualități. Pot să înțeleg majoritatea filmelor în limbaj standard.	Pot să înțeleg un discurs lung, chiar dacă nu este clar structurat, iar conexiunile sunt numai implicite și nu semnalate în mod explicit. Pot să înțeleg programe de televiziune și filme fără prea mare efort.	Nu am nici o dificultate în a înțelege limba vorbită, indiferent dacă este vorba despre comunicarea directă sau în transmisiuni radio, sau TV, chiar dacă ritmul este cel rapid al vorbitorilor nativi, cu condiția de a avea timp să mă familiarizez cu un anumit accent.
	 Citire	Pot să înțeleg nume cunoscute, cuvinte și propoziții foarte simple, de exemplu, din anunțuri, afișe sau cataloage.	Pot să citesc texte foarte scurte și simple. Pot să găsesc anumite informații previzibile în diverse materiale cotidiene (de ex., reclame, prospecte, meniuri, orare) și pot să înțeleg scrisori personale scurte și simple.	Pot să înțeleg texte redactate, în principal, într-un limbaj uzual sau referitor la activitatea mea profesională. Pot să înțeleg descrierea evenimentelor, exprimarea sentimentelor și a urărilor din scrisori personale.	Pot să citesc articole și rapoarte pe teme contemporane, în care autorii adoptă anumite atitudini și puncte de vedere. Pot să înțeleg proză literară contemporană.	Pot să înțeleg texte factive și literare lungi și complexe, sesizând diferențele stilistice. Pot să înțeleg articolele specializate și instrucțiunile tehnice lungi, chiar dacă nu se referă la domeniul meu.	Pot să citesc cu ușurință orice tip de text, chiar dacă este abstract sau complex din punct de vedere lingvistic sau al structurii, de exemplu, manuale, articole specializate și opere literare.
Vorbire	 Particip are la conversa ție	Pot să comunic într-o conversație simplă, cu condiția ca interlocutorul să fie dispus să repete sau să reformuleze frazele sale într-un ritm mai lent și să mă ajute să formulez ceea ce încerc să spun. Pot să formulez întrebări simple pe teme cunoscute sau de necesitate imediată și să răspund la asemenea întrebări.	Pot să comunic în situații simple și uzuale care presupun un schimb de informații simplu și direct pe teme și despre activități familiare. Pot să particip la discuții foarte scurte, chiar dacă, în general, nu înțeleg suficient pentru a întreține o conversație.	Pot să fac față în majoritatea situațiilor care pot să apară în cursul unei călătorii printr-o regiune unde este vorbită limba. Pot să particip fără pregătire prealabilă la o conversație pe teme familiare, de interes personal sau referitoare la viața cotidiană (de ex. familie, petrecerea timpului liber, călătoriile, activitatea profesională și actualități).	Pot să comunic cu un grad de spontaneitate și de fluentă care fac posibilă participarea normală la o conversație cu interlocutori nativi. Pot să particip activ la o conversație în situații familiare, exprimându-mi și susținându-mi opiniile.	Pot să mă exprim fluent și spontan, fără a fi nevoie să-mi caut cuvintele în mod prea vizibil. Pot să utilizez limba în mod flexibil și eficient în relații sociale și în scopuri profesionale. Pot să-mi formulez ideile și punctele de vedere cu precizie și să-mi conectez intervențiile bine de cele ale interlocutorilor mei.	Pot să particip fără efort la orice conversație sau discuție și sunt familiarizat(ă) cu expresiile idiomatice și colocviale. Pot să mă exprim fluent și să exprim cu precizie nuanțe fine de sens. În caz de dificultate, pot să reiau ideea și să-mi restructurez formularea cu abilitate, în așa fel încât dificultatea să nu fie sesizată.
	 Discurs oral	Pot să utilizez expresii și fraze simple pentru a descrie unde locuiesc și oamenii pe care îi cunosc.	Pot să utilizez o serie de expresii și fraze pentru o descriere simplă a familiei mele și a altor persoane, a condițiilor de viață, a studiilor și a activității mele profesionale prezente sau recente.	Pot să leg expresii și să mă exprim coerent într-o manieră simplă pentru a descrie experiențe și evenimente, visele mele, speranțele și obiectivele mele. Pot să îmi argumentez și explic pe scurt opiniile și planurile. Pot să povestesc o întâmplare sau să relatez intriga unei cărți sau a unui film și să-mi exprim reacțiile.	Pot să prezint descrieri clare și detaliate într-o gamă vastă de subiecte legate de domeniul meu de interes. Pot să dezvolt un punct de vedere pe o temă de actualitate, arătând avantajele și dezavantajele diferitelor opțiuni.	Pot să prezint descrieri clare și detaliate pe teme complexe, integrând subtemele, dezvoltând anumite puncte și terminându-mi intervenția cu o concluzie adecvată.	Pot să prezint o descriere sau o argumentație cu claritate și fluentă, într-un stil adaptat contextului; cu o structură logică eficientă, care să ajute auditorul să sesizeze și să rețină punctele semnificative.
Scriere	 Scriere	Pot să scriu o carte poștală scurtă și simplă, de exemplu, cu salutări din vacanță. Pot să completez formulare cu detalii personale, de exemplu, numele, naționalitatea și adresa mea pe un formular de hotel.	Pot să scriu mesaje scurte și simple. Pot să scriu o scrisoare personală foarte simplă, de exemplu, de mulțumire.	Pot să scriu un text simplu și coerent pe teme familiare sau de interes personal. Pot să scriu scrisori personale descriind experiențe și impresii.	Pot să scriu texte clare și detaliate într-o gamă vastă de subiecte legate de domeniul meu de interes. Pot să scriu un eseu sau un raport, transmițând informații sau argumentând în favoarea sau împotriva unui punct de vedere. Pot să scriu scrisori subliniind semnificația pe care o atribui personal evenimentelor sau experiențelor.	Pot să mă exprim prin texte clare, bine structurate, dezvoltând punctele de vedere. Pot să tratez subiecte complexe într-o scrisoare, un eseu sau un raport, subliniind aspectele pe care le consider importante. Pot să selectez un stil adecvat destinatarului.	Pot să scriu texte clare, cursive, adaptate stilistic contextului. Pot să redactez scrisori, rapoarte sau articole complexe, cu o structură logică clară, care să-l ajute pe cititor să sesizeze și să rețină aspectele semnificative. Pot să redactez rezumate sau recenzii ale unor lucrări de specialitate sau opere literare.

DEBUTUL PROFESIONAL ÎN ȚĂRILE UNIUNII EUROPENE

I. Încadrarea în muncă a tinerilor

Conform prevederilor Codului Muncii, art. 13, persoana fizică dobândește capacitate de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani.

Persoana fizică poate încheia un contract de muncă în calitate de salariat și la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul părinților sau al reprezentanților legali, pentru activități potrivite cu dezvoltarea fizică, aptitudinile și cunoștințele sale, dacă astfel nu îi sunt periclitate sănătatea, dezvoltarea și pregătirea profesională.

Încadrarea în muncă a persoanelor sub vârsta de 15 ani este interzisă. Încadrarea în muncă în locuri de muncă grele, vătămătoare sau periculoase se poate face după împlinirea vârstei de 18 ani; aceste locuri de muncă se stabilesc prin hotărâre a Guvernului.

Încadrarea în muncă a minorilor cu nerespectarea condițiilor legale de vârstă sau folosirea acestora pentru prestarea unor activități cu încălcarea prevederilor legale referitoare la regimul de muncă al minorilor constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 1 la 3 ani.

1. *Câte ore pot munci tinerii pe zi/săptămână?*

Durata normală, cumulată, a timpului de muncă pentru tinerii cu vârsta de până la 18 ani este de 6 ore pe zi și de 30 de ore pe săptămână, fără a antrena scăderea proporțională a salariului. Tinerii nu pot fi chemați să presteze muncă suplimentară și nu pot fi folosiți pentru muncă în timpul nopții (începând cu ora 20.00). Se au în vedere și prevederile obligatorii privind durata minimă a pauzei de masă și concediul de odihnă suplimentar de care beneficiază minorii, conform legii.

2. *Exploatarea copiilor prin muncă*

a. *Munci intolerabile.*

➤ utilizarea tuturor formelor de sclavie sau practicile similare, cum ar fi: vânzarea sau comerțul de copii, servitutea

pentru datorii și munca de servitor, precum și munca forțată sau obligatorie, inclusiv recrutarea forțată sau obligatorie a copiilor, în vederea utilizării lor în conflictele armate;

- utilizarea sau recrutarea unui copil în scopul prostituării, producției de material pornografic sau de spectacole pornografice;

- utilizarea sau recrutarea unui copil în scopul unor activități ilicite, mai ales producția și traficul de stupefiante, așa cum le definesc convențiile internaționale în materie (Convenția ILO nr. 182, art.3 alin. a, b și c).

b. Munci periculoase

- muncile care îi expun pe copii la riscuri fizice, psihologice sau sexuale;

- muncile care se efectuează sub pământ, sub apă, la înălțimi periculoase sau în spații restrânse;

- muncile care se efectuează cu mașini, materiale sau instrumente periculoase sau care implică manipularea sau transportul unor greutăți;

- muncile care se efectuează într-un mediu nesănătos, care pot, spre exemplu, să îi expună pe copii la acțiunea unor substanțe, agenți sau proceduri periculoase sau unor condiții de temperatură, de zgomot sau vibrații, care le-ar prejudicia sănătatea;

- muncile care se efectuează în condiții deosebit de dificile, spre exemplu, pe parcursul mai multor ore sau în timpul nopții sau pentru care copilul este reținut într-un mod nejustificat la sediul patronului (Convenția ILO 138, și Convenția ILO 182, Recomandarea nr.190 privind cele mai grave forme ale muncii copiilor, adoptată odată cu Convenția nr.182 art.3, art.3).

II. Norme internaționale și europene referitoare la protecția tinerilor în muncă

Problema protecției muncii copiilor și tinerilor a constituit obiect de preocupare pentru Organizația Internațională a Muncii (O.I.M.) încă din anul creării sale, în 1919. Se poate afirma că istoria dreptului internațional al muncii a început cu măsurile referitoare la protecția copiilor și tinerilor în muncă.

În cadrul Uniunii Europene, documentul cel mai cuprinzător și mai concret referitor la protecția tinerilor în muncă este Directiva 94/33/CE. Prin conținutul său, Directiva 94/33/CE reprezintă un adevărat cod comunitar al protecției tinerilor în sfera raporturilor de muncă.

Din tabloul normelor europene (nu ale Uniunii Europene ci, de această dată, ale Consiliului Europei) se impune menționată, Carta Socială Europeană revizuită (adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996) - document juridic de însemnătate majoră care statornicește, în art. 7, dreptul copiilor și al tinerilor la protecție în muncă. Art. 7 din această Cartă reglementează: vârsta minimă de angajare; interdicția de a se munci în detrimentul instrucției școlare; durata

muncii tinerilor sub 18 ani; recunoașterea dreptului la o salarizare corespunzătoare; integrarea în timpul de muncă a orelor consacrate formării profesionale dacă ele se organizează cu acordul angajatorului; durata minimă de 4 săptămâni a concediului de odihnă: interzicerea muncii de noapte; obligativitatea controlului medical periodic; protecția specială împotriva riscurilor fizice și morale rezultate, direct sau indirect, din muncă.

În afara documentelor de mai sus - de la pct. 1 și 2, sunt și alte reglementări internaționale care se ocupă de drepturile copiilor și tinerilor și de obligațiile statelor de a le recunoaște, promova și apăra. Ne referim la:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 23-26)
- Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (art. 10-14)
- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (art. 24)
- Convenția cu privire la drepturile copilului¹⁰¹ și protocoalele facultative la aceasta
- Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale
- Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii
- Convenția pentru reprimarea traficului cu ființe umane și a exploatării prostituției semenilor și protocoalele facultative la aceasta

La toate acestea, se adaugă peste 20 de convenții și alte documente regionale - de regulă, europene - care se referă la diverse aspecte ale ocrotirii copiilor/ minorilor și tinerilor (în domeniul adopției, repatrierii, statutului juridic al celor născuți din afara căsătoriei, echivalării diplomelor ș.a.).

Normele internaționale și regionale în materia statutului juridic al copiilor și tinerilor fac parte, după caz, din dreptul internațional public, referindu-se la toate aspectele de interes la scară globală sau regională (între care concis și la cele privind munca) sau din dreptul internațional și european al muncii (referindu-se, în principal, la problemele muncii și ale formării profesionale a copiilor și tinerilor).

În sinteză, coroborându-le între ele, normele internaționale și europene ale muncii consacră pentru munca tinerilor, inclusiv a copiilor, următoarele reguli:

1. Vârsta minimă de angajare sau de admitere la muncă nu trebuie să fie inferioară vârstei la care încetează școlarizarea obligatorie impusă de legislația națională și, în orice caz, vârstei de 15 ani. Pentru anumite ocupații determinate de lege, considerate periculoase sau insalubre, vârsta minimă de angajare în muncă trebuie să fie de peste 18 ani.
2. Angajatorii sunt obligați să încadreze copiii și tinerii, de regulă, în munci ușoare. Ei trebuie să le asigure condiții de muncă adaptate vârstei lor. În acest spirit, este necesar ca acestora să le fie interzisă:

- a. munca în condiții deosebite sau speciale;
 - b. munca în timpul nopții;
 - c. munca suplimentară, în afara situațiilor de forță majoră sau de caz fortuit.
3. Timpul de lucru trebuie să fie redus în raport cu timpul normal de lucru stabilit pentru lucrătorii adulți. În timpul de lucru se include și timpul consacrat pregătirii tânărului aflat într-un sistem de formare teoretică și/sau practică cu acordul (și în cadrul) angajatorului. În situația în care tânărul cumulează mai multe funcții, în calitate de salariat, timpul de lucru se însumează - de la toți angajatorii - și nu poate depăși, cumulativ, durata maximă legală.

Statele UE trebuie să se asigure că tinerii sunt protejați împotriva riscurilor specifice pentru securitatea, sănătatea și dezvoltarea lor, riscuri care rezultă din lipsa de experiență, din absența conștientizării de către ei a riscurilor existente sau din insuficienta maturizare a tinerilor.

Înainte de a începe munca și cu ocazia oricărei modificări semnificative a condițiilor de muncă, angajatorilor le revine îndatorirea de a realiza o evaluare a riscurilor posibile pentru securitatea și sănătatea copiilor și tinerilor în procesul muncii. Dacă evaluarea demonstrează existența unui risc pentru securitatea, sănătatea fizică sau mentală sau pentru dezvoltarea tinerilor este necesar să se asigure de către angajator, prin servicii specializate, supravegherea sănătății copiilor și tinerilor, gratuite și adecvate.

Normele europene (comunitare) nu se rezumă la interdicția de principiu a unor riscuri specifice. Sunt stabilite riguros categoriile de activități interzise pentru munca tinerilor, respectiv cele care:

- depășesc obiectiv capacitățile lor fizice sau psihologice;
- implică o expunere nocivă la agenți toxici, cancerigeni, care cauzează alterații genetice sau efecte nocive asupra ființei umane;
- implică o expunere nocivă la radiații;
- prezintă riscuri de accidentare pe care tinerii nu le pot identifica sau preveni (datorită lipsei simțului de securitate propriu unui adult ori lipsei lor de experiență sau de pregătire profesională);
- pun în pericol sănătatea datorită frigului sau căldurii extreme ori datorită zgomotului sau vibrațiilor.

Activitățile susceptibile să antreneze riscuri specifice pentru tineri sunt precizate expres, în cuprinsul a două mari categorii, în anexa la Directiva 94/33/CE (pentru agenți fizici, biologici și chimici și, respectiv, alte produse și activități cu potențial nociv).

În sfera obligației de informare există, la fel, anumite elemente specifice, revenindu-i angajatorului obligația de a informa în scris:

- tinerii asupra eventualelor riscuri și asupra tuturor măsurilor luate în ce privește asigurarea securității și sănătății lor;
- părinții sau reprezentanții legali ai copiilor, asupra tuturor măsurilor referitoare la securitatea și sănătatea lor.

Statele UE sunt îndatorate, fără nicio excepție, să recunoască dreptul tinerilor lucrători, inclusiv dreptul ucenicilor, la o salarizare echitabilă.

Cu privire la perioadele de odihnă, statelor le revine obligația de a asigura că:

- la fiecare zi de lucru cu o durată mai mare de 4 ore și jumătate, copiii beneficiază de o pauză de cel puțin 30 de minute;
- la fiecare 24 de ore copiii beneficiază de o perioadă minimă de repaus de 14 ore consecutive;
- la fiecare perioadă de 7 zile adolescenții beneficiază de un repaus de 2 zile, dacă este posibil, consecutive, și, în principiu, cu includerea zilei de duminică;
- în fiecare an de lucru copiii și tinerii beneficiază de un concediu plătit de cel puțin 4 săptămâni.

O analiză corelată a normelor internaționale cu cele europene ale muncii relevă o constatare de principiu: măsurile de protecție a copiilor și tinerilor în muncă, instituite prin normele europene, ale Consiliului Europei și prin cele comunitare, se plasează la un grad de cuprindere și la un nivel mult superior față de cele stabilite de O.I.M. Este, de altfel, relația obișnuită între cele două categorii de norme - europene și, respectiv, ale O.I.M., relație întemeiată, în principal, pe statura economico-socială superioară a statelor din Europa față de o serie de state membre ale O.I.M.

MIC DICȚIONAR DE TERMENI PSIHOPEDAGOGICI

ABANDON ȘCOLAR

Situația copilului/tânărului – înscris la o formă de învățământ – de renunțare la continuarea studiilor școlare.

Având în vedere momentul producerii sale, se pot distinge două forme principale:

- a) abandonul “endogen” (intern) – părăsirea unei forme de învățământ pe parcursul derulării clasei/ciclului;
- b) abandonul “exogen” (extern) – necontinuarea studiilor la finalul unui ciclu de învățământ.

În cele mai multe situații abandonul școlar este precedat de absenteism.

Cauzele ce conduc la abandon sunt multiple și, de cele mai multe ori, acționează corelativ. O posibilă taxonomie a acestora ar arăta astfel:

1. cauze economice – situația economică precară a familiei; ca excepție se poate semnală, la polul opus, o situație materială extrem de bună (“copii de bani gata”);
2. cauze sociopolitice – pot exista situații când politica unui stat în domeniul învățământului nu încurajează continuarea studiilor pentru anumite pături sociale sau când sunt impuse chiar bariere politice /rasiale în fața unor categorii de copii/tineri ce ar dori să-și continue studiile;
3. cauze familiale:
 - situația familială – familii dezorganizate, monoparentale, cu un nivel foarte redus de educație, familii foarte numeroase etc.;
 - dezinteresul familiei față de nivelul de pregătire al copiilor;
 - evenimente deosebite din viața familiei: decese, divorțuri, relații conflictuale, nașterea unui nou copil în familie etc.;
4. cauze personale:

- devieri comportamentale, relaționare defectuoasă, nivel intelectual redus, deficiențe fizice, afecțiuni cronice etc.;
 - anturajul elevului, diverse influențe externe;
 - evenimente din viața elevului: căsătorie, maternitate, decepții, șocuri, comiterea unor infracțiuni etc.
5. cauze socioculturale:
- concepții religioase (ale familiei și/sau ale elevului);
 - tradiții, obiceiuri și mentalități etnoculturale.
6. cauze educaționale:
- organizarea sistemului de învățământ, structura teritorială a rețelei școlare, oferta educațională;
 - costurile ridicate pentru internat și/sau manuale, rechizite etc.;
 - lipsa orizontului educațional implicând slaba motivare a elevului;
 - numărul redus și cuantumul scăzut al burselor școlare etc.

Multitudinea cauzelor ce determină abandonul școlar face practic imposibilă eliminarea acestui fenomen, putându-se lua măsuri doar pentru diminuarea sa. În acest sens, două sunt direcțiile principale de acțiune:

- pe de o parte, măsuri generale, la nivelul societății și al sistemului de învățământ, măsuri care vizează întreaga populație școlară ;
- pe de altă parte, măsuri individuale, ceea ce înseamnă analizarea fiecărui caz în parte, identificarea cauzelor specifice și acționarea în funcție de acestea.

În ambele situații trebuie plecat de la evidența faptului că este mult mai eficient să prevenim decât să încercăm să “tratăm”.

ABILITATE

Pricepere, îndemânare, dibăcie, iscusință (sinonim, în vorbirea curentă, cu aptitudine, capacitate, prin extensie de sens). Sensul operațional se referă la activități

dobândite ce permit realizarea cu mare rapiditate, precizie, facilitate, eficiență cantitativă și calitativă, cu un consum redus de energie nervoasă și psihică a unor activități (Ph. E. Vernon). Abilitatea este prezentă în activități manuale, de muncă, de autoservire, de satisfacere a ciclicității trebuințelor, dar și în activitățile sportive, artistice, intelectuale, ideatice, culturale, ce se corelează cu inteligența generală și cu ingeniozitatea. Spre deosebire de aptitudine, abilitatea este produsul activității și învățării.

Multe abilități sunt incluse în obiectivele programelor educative școlare. Se consideră că în gândire sunt angajate patru categorii de abilități:

- abilitatea de extragere de note esențiale și definatorii din fenomene,
- abilitatea de clasificare verbală,
- abilitatea de memorare a formelor și
- abilitatea de identificare a formelor.

Pentru fiecare palier de vârstă și de activitate se evocă și se studiază abilități speciale. La copii se formează abilități de autoservire civilizată, de conduită diferențiată situațional. La puberi și adolescenți se dezvoltă abilități legate de activitățile intelectuale și manuale complexe. La tineri și la diferite vârste adulte se formează și se dezvoltă abilități profesionale, ale vieții proprii și de familie, iar la vârstele de după retragerea din muncă se formează structuri de abilitate legate de nivelul și stilul de viață nou și caracteristic.

Există o mare categorie de abilități implicate în comportarea acceptată social, legată de rolurile și statutele sociale, dar și de comportarea în grupurile mici, în relațiile sociale oficiale, în cele familiale, în conservarea de tradiții etc.

Diferitele categorii de performanțe ce presupun prezența abilității permit calcularea corelațiilor și analizei factoriale deduse din acestea (fapt important pentru studiul caracteristicilor personalității). În cazul analizei factoriale se poate

considera că nu se determină aptitudini decât în măsura în care acestea se exprimă. Abilitățile manuale implicate în numeroase profesii pot fi de mare finețe și precizie și sunt solicitate începând cu cele muzicale, instrumentale și sfârșind cu cele din industria textilă, electronică și din activitățile artizanale.

ALEGEREA PROFESIUNII

Moment de decizie cu semnificație deosebită în viața persoanei, când aceasta precizează forma de activitate socio-profesională în care urmează să-și valorifice fondul de aptitudini, deprinderi și cunoștințe, stabilit prin procesul de pregătire.

Dacă, pe de o parte, alegerea profesiei este o urmare firească a procesului de formare diferențiată exercitat de școală, pe de altă parte, ea apare ca o rezultantă a orientării tânărului în ansamblul valorilor sociale.

Școala și familia trebuie să asigure tânărului atingerea nivelului necesar de maturitate pentru o astfel de hotărâre și să-l ajute în luarea deciziei respective prin informația oferită asupra profesiunilor și asupra caracteristicilor proprii de personalitate, sau asistându-l în confruntarea între forma de activitate dorită și posibilitățile sale de acoperire a solicitărilor formulate de aceasta.

Alegerea profesiei este un moment în care interesele individuale se interferează cu cele sociale, iar decizia luată trebuie să exprime un echilibru între cele două categorii de deziderate.

ALEGEREA ȘCOLII

Moment de decizie implicând precizarea formei de învățământ pe care urmează să o urmeze elevul, în funcție de caracteristicile fizice, psihologice, pedagogice pe care le prezintă și al cerințelor socio-economice generale.

Școala aleasă trebuie să ofere condiții de accesibilitate pentru copil, cât și de acoperire deplină și stimulare a potențialului aptitudinal pe care-l posedă.

ANALIZĂ PROFESIONALĂ

Studiul diferitelor activități, exercitate la un moment dat, în scopul cunoașterii condițiilor de desfășurare și a cerințelor impuse de ele indivizilor care le practică.

Dinamica profesiunilor are și numeroase implicații psihologice, ea modificând permanent cerințele față de persoanele care le practică.

Cunoașterea acestora reprezintă un important aspect al muncii de orientare școlară și profesională, educatorul cât și specialistul trebuind să pună la dispoziția tânărului aceste date, corelate cu propriile trăsături de personalitate.

APTITUDINE

Înșușire sau sistem de însușiri ale subiectului, mijlocind reușita într-o activitate; posibilitatea de a acționa și obține performanțe; factor al persoanei ce facilitează cunoașterea, învățarea, practica, elaborările tehnice și artistice, comunicarea.

După Paul Popescu-Neveanu, aptitudinile reprezintă sisteme operaționale stabilizate, superior dezvoltate și de mare eficiență. Aptitudinile, fără a fi ereditare, se întemeiază pe anumite premise native, cum ar fi însușiri de tip nervos, particularități ale analizatorilor, dispoziții preoperaționale și coordonative.

Taxonomia aptitudinilor este încă discutată, identificându-se unele aptitudini intelectuale primare: înțelegerea, percepția rapidă, gândirea deductivă și cea inductivă, memoria, raționamentul numeric, spațialitatea, fluiditatea verbală.

Ca aptitudine generală, valabilă în cele mai multe domenii de activitate, este socotită a fi **inteligența**.

La nivelul personalității, aptitudinile se prezintă ca un sistem cu o organizare ierarhică și întotdeauna originală. **Talentul** rezultă tocmai dintr-o astfel de interacțiune specifică dintre aptitudini heterogene.

Aptitudinile complexe, profesionale sau speciale nu au o compoziție standardizată, mai important decât inventarierea și măsurarea factorilor fiind surprinderea corelațiilor, interacțiunilor, înlănțuirii lor, deci identificarea structurilor.

ASPIRAȚIE

Dorință a individului uman, a grupului sau colectivității de a atinge un scop, un ideal într-o perioadă de timp determinată. Ea este puternic legată de caracterul proiectiv, anticipativ al conștiinței și exprimă o orientare dinamică, preferențială.

Aspirația se raportează la imaginea de sine care se evaluează subiectiv ca forță și perseverență și care condiționează, la rândul ei, diferitele forme ale potențialului psihic. De aici rezultă trei posibile situații referitoare la orientarea școlară și profesională : a) situații în care aspirația nu are în vedere aptitudinile disponibile ale persoanei, dominante fiind interesele sau atractivitatea față de obiectiv pentru statutul social pe care îl reprezintă obiectivul; b) situații în care alegerea aspirației se acordă cu aptitudinile proprii dar nu și cu cerințele implicate în exercitarea și antrenarea lor; c) situații în care lipsește forța vitală de a menține aspirația de lungă și medie durată datorită unei prea mari și arzătoare trăiri a prezentului și a unei atracții a trăirii clipei cu ofertele și solicitările ei.

ASPIRAȚIE PROFESIONALĂ

Formă specifică de proiectare în viitor a dorințelor de realizare pe plan social a unei persoane, prin conturarea domeniului de activitate profesională în care năzuiește să se afirme și să se integreze.

Este un factor dinamic, motivațional, care susține eforturile de realizare ale tânărului.

Ulterior integrării în profesii, aspirația profesională se manifestă prin dorința de atingere a măiestriei profesionale.

AUTOINFORMARE ȘCOLARĂ ȘI PROFESIONALĂ

Modalitate de cointeresare a copilului în problemele *orientării școlare și profesionale*, care contribuie la obținerea unei decizii corecte în *alegerea școlii* sau *profesiunii*.

Reprezintă o acțiune de colaborare între copil (tânăr) și factorii cu responsabilitate în problemă; are un rol educativ și stimulatoriu, obișnuind pe copil cu munca independentă și creindu-i tendința spre autoperfecționare.

Această activitate vine în sprijinul procesului de socializare a copilului, prin îndreptarea interesului său spre formele de pregătire sau de activitate socială; îndeamnă pe copil la analiză, prin confruntarea posibilităților sale cu cerințele activității despre care se informează; creează un fond dispozițional cu privire la alegerea școlii sau a profesiunii.

Eficiența acestor acțiuni ale elevilor este condiționată de asistența acordată de cadrele didactice (îndrumări, discuții etc.) și de specialiști (profesori consilieri școlari, profesori de consiliere și orientare, psihologi, sociologi, medici etc.).

AUTOORIENTARE ȘCOLARĂ ȘI PROFESIONALĂ

Orientare a tânărului spre anumite școli sau profesii ca rezultat al deciziei factorilor responsabili (școală, familie, profesori consilieri școlari, profesori de consiliere și orientare etc.) și al acțiunilor formative organizate de către aceștia în vederea realizării sale.

Aceasta implică capacitatea de discernere, pe baza cunoașterii propriei personalități și a unei cât mai complete informării cu privire la sfera școlară și profesională existentă la un moment dat.

AUTOPREGĂTIRE PSIHOLAGICĂ PENTRU PERFORMANȚĂ

Totalitatea acțiunilor întreprinse de un subiect pentru obținerea unor rezultate deosebite în activitate. Psihologic, orice performanță este apreciată ca o **auto-depășire**, ca o luptă cu sine însuși, în vederea ameliorării unor rezultate aflate la limita superioară a posibilităților fizice și psihice.

Variatele tipuri de performanță au în comun *orientarea socială pozitivă, pregătirea specifică atentă, tenace și îndelungată, prezența unei stări psihice necesare unui efort de mobilizare.*

Succesul în orice activitate depinde nu numai de posibilități, aptitudini, deprinderi, cunoștințe, ci și de felul în care privește respectiva activitate, de pasiunea și dăruirea depusă pentru atingerea scopurilor și țelurilor propuse, de priceperea de a depăși anumite greutăți.

Această pregătire presupune, în primul rând, formarea unor atitudini favorabile față de activitate; prin ea se realizează

dispunerea, adică formarea unei anumite trăiri afective față de performanța viitoare sau față de activitate în ansamblul ei.

Anticiparea este un alt element al autopregătirii, prin care se proiectează virtual în perspectivă, se anticipează performanța, ceea ce de regulă acționează ca un catalizator al acțiunii.

Există posibilitatea apariției și a “fricii de performanță”, numită și **nikefobie**, atunci când persoana nu dispune de tărie morală, de încredere în forțele sale. Trebuie de asemenea subliniat și faptul că, între autopregătirea psihologică și nivelurile de aspirație și expectație există o strânsă legătură.

AUTORITATEA PĂRINȚILOR

Ascendent al părinților asupra copiilor, în virtutea căruia primii își exercită influența asupra celor din urmă. Ea trebuie să se bazeze pe afecțiune, înțelegere, dreptate, colaborare, stăpânire de sine, precizie în cerințe, să fie deopotrivă suplă și fermă, să se adapteze vârstei și caracterului copilului.

Autoritatea parentală este deosebit de importantă în orientarea școlară și profesională a elevilor, studiile efectuate demonstrând că ea se impune în fața copiilor într-un procent cuprins între 55% și 80% (N. Sillamy), ceea ce impune din partea factorilor specializați în activitatea de orientare școlară și profesională o intensă muncă de colaborare cu familia, știut fiind faptul că nu întotdeauna părinții realizează pe deplin care sunt aptitudinile, preferințele, interesele, capacitățile propriilor copii, alegerea școlii sau profesiei fiind făcută de multe ori pe baza unor criterii subiective.

BALANȚA FORȚEI DE MUNCĂ

Relație ce caracterizează procesul reproducerii lărgite a forței de muncă, repartizarea acesteia pe ramuri productive, neproductive și pe sectoare economice.

Balanța forței de muncă are următoarele componente:

- I. Resursele forței de muncă:
 1. populația aptă de muncă;
 2. populația în vârstă aptă de muncă, cu incapacitate de muncă;
 3. populația activă peste și sub vârsta aptă de muncă;
 4. total resurse de muncă.
- II. Utilizarea forței de muncă – repartizarea pe domenii și sectoare:
 1. populația ocupată în sfera producției materiale: industrie, agricultură, silvicultură, construcții, transporturi, telecomunicații și alte ramuri ale producției materiale;
 2. populația ocupată în afara sferei producției materiale: învățământ, cultură, știință, sănătate, administrație de stat, prestări servicii, organizații obștești.
- III. Rezervele de forță de muncă: elevii și studenții în vârstă aptă de muncă, populația ocupată în gospodăria casnică și alte categorii.

CABINET (INTER)ȘCOLAR DE ASISTENȚĂ PSIHOPEDAGOGICĂ

Unitate conexă a învățământului preuniversitar care se organizează în unități școlare mari, încadrată cu profesori consilieri școlari.

Atribuțiile cabinetelor sunt, în mare măsură, identice cu cele ale *Centrelor Județene de Asistență Psihopedagogică*, dar la nivelul școlilor la care funcționează, la care se adaugă sprijinirea activității comisiilor metodice ale învățătorilor, diri-

ginților și de orientare școlară și profesională, activități de formare continuă psihopedagogică și metodică din școală și din unitățile arondate, popularizarea informațiilor psihopedagogice pentru cunoașterea și dezvoltarea personalității elevului, precum și de orientare școlară și profesională.

CAPACITATE

Sistem de însușiri funcționale și operaționale în uniune cu deprinderile, cunoștințele și experiența necesară, care duc la acțiuni eficiente și de performanță.

Capacitatea este întotdeauna demonstrată și demonstrativă prin fapte, spre deosebire de aptitudine, care, după un sens mai vechi, reprezintă numai un segment al capacității, respectiv însușirile potențiale ce urmează să fie puse în valoare (P. Popescu-Neveanu).

Ansamblu de însușiri psihice, ce pot determina reușita și performanța unui subiect; rezultantă plurifactorială determinată de aptitudini, de gradul de maturizare a personalității, de învățare și exercițiu etc., capacitatea se demonstrează prin rezultate cuantificabile; poate fi educată și dezvoltată; reflectă parametri psihologici și specifici, măsurabili cu ajutorul testelor psihologice (inteligenta, rapiditatea perceptivă, volumul și fidelitatea evocărilor, spațialitatea, fluiditatea verbală, flexibilitatea operațională etc.); capacitatea, ca reflexie a însușirilor unui grup, este un efect conjugat al interacțiunilor personale, al complementării eforturilor, motivațiilor și experiențelor acumulate de grup.

CARIERĂ

Sucesiune de profesii, îndeletniciri și poziții pe care le are o persoană în decursul perioadei active de viață, incluzând și funcțiile prevocaționale (cum sunt cele de elevi și studenți, care se pregătesc pentru viața activă) și post-vocaționale (pensionarii, care pot avea rol de suplinitori, colaboratori etc.) – D. Super.

CENTRUL JUDEȚEAN DE ASISTENȚĂ PSIHOPEDAGOGICĂ

Unitate conexă a învățământului preuniversitar care funcționează în fiecare județ, încadrată cu personal de specialitate (profesori consilieri școlari, asistenți sociali etc.), cu multiple atribuții în acest domeniu:

- consilierea elevilor, părinților și a cadrelor didactice în probleme legate de cunoașterea/autocunoașterea elevilor, adaptarea și integrarea lor în viața școlară, optimizarea relațiilor socio-educative, prevenirea/diminuarea factorilor care conduc la eșec școlar, tulburări de comportament, stări de disconfort psihic, abandon școlar etc., de orientarea școlară și profesională;
- examinarea din punct de vedere psihopedagogic a elevilor;
- elaborarea de materiale corespunzător atribuțiilor specifice;
- sprijinirea activității de cercetare metodică-științifică și de formare continuă psihopedagogică a cadrelor didactice;
- elaborarea ghidului de orientare școlară și profesională.

Deosebirea dintre C.J.A.P.P. și C.I.A.P.P. nu este condiționată numai de dimensiunile activităților desfășurate ci și de structura lor

intimă. În linii mari problemele C.J.A.P.P. sunt dependente de desfășurarea procesului formativ al elevului, concretizate prin acțiunile de asistență psihopedagogică acordate acestuia ori prin intermediul părinților și cadrelor didactice.

Faptul că C.J.A.P.P. este plasat în afara unităților școlare și că deservește populația școlară dintr-un anumit teritoriu (județ) are repercursiuni asupra formelor și modalităților sale de lucru:

- informația asupra elevilor se sprijină în special pe investigația experimentală, spre deosebire de cabinet care, fiind în interiorul unității școlare, organizează cunoașterea elevului în principal prin intermediul procesului de învățământ și ca urmare a contactului direct și permanent cu elevii;
- contactul cu cadrele didactice cunoaște o anumită limită: C.J.A.P.P. lucrează, în special, cu profesorul consilier școlar din cabinet, cu conducerea unităților și cu învățătorii/profesorii diriginți, care prin funcțiile lor de coordonare, vor utiliza datele de laborator în organizarea procesului formativ al elevilor;
- în informarea asupra școlilor și a profesiunilor C.J.A.P.P. trebuie să dispună de persoane specializate în probleme de psihologia și sociologia muncii pentru aprecierea aptitudinilor și intereselor, situație care asigură o diferență calitativă între informarea realizată prin procesul de învățământ sau prin cabinet și informarea centralizată prin Centru; de asemenea, Centrul județean, prin atribuțiile specifice, are posibilitatea de a lua contact cu alte instituții și organizații implicate în formarea și ocuparea forței de muncă;

- în realizarea autocunoașterii, C.J.A.P.P. trebuie să folosească, cu mai multă eficiență, investigația experimentală, punând elevul în situația de a aprecia singur diferențele de randament, de interes, de ușurință în înțelegere sau de satisfacție, înregistrate între categorii distincte de probe;

- în problemele generale de asistență a elevilor sau a părinților în educarea copiilor, C.J.A.P.P. oferă, printre altele și condiția optimă de realizare a acesteia, fiind plasat în afara unităților școlare, tinerii și părinții putând apela cu mai multă degajare în probleme în care uneori manifestă rezerve în a le pune în discuție în spațiul școlar;

- din punct de vedere organizatoric, C.J.A.P.P. este centru metodologic; el exercită funcția de îndrumare metodologică a C.I.A.P.P. care, sub acest aspect, îi sunt subordonate;

- C.J.A.P.P. este un for autorizat de formare (inițiere) a educatorilor, respectiv cadre didactice și părinți în probleme de cunoaștere a copiilor/tinerilor și de relaționare cu aceștia.

Numai în aceste condiții C.J.A.P.P. își poate îndeplini rolul de a asigura suportul științific acțiunilor prin care se intervine în procesul de realizare a copilului.

În asistența pe care o acordă, profesorul psihopedagog din C.I.A.P.P. este pus în situația de a interveni în problemele elevului, de a propune și organiza acțiuni, de a susține activități de asistență psihopedagogică. În organizarea acestei activități complexe, el are, prin însăși delimitarea sferei sale de activitate, unele avantaje ce sunt comune tuturor psihologilor care lucrează într-un sector apli-

cativ limitat și care îi oferă posibilitatea unei eficiențe crescute în muncă. Printre acestea menționăm:

- se găsește mereu în situația de a avea drept criteriu formele de solicitare (nivel și natură) ale unității școlare în care lucrează; restrângerea problematicii îi permite o cunoaștere mai amplă, corectă și concretă; de aceea, în raport cu problemele existente în unitatea sa, profesorul consilier școlar poate fi considerat ca o persoană cu competență specializată;

- cunoscând structura procesului de instruire și educație și modalitățile de integrare a populației școlare în condițiile specifice, el are posibilitatea de a identifica aspectele care, în mod frecvent, sunt cauze ale deficitului de adaptare și să precizeze, în cazul concret, deficitul diferențiat de adaptare prin valoarea lui imediată și de perspectivă;

- cunoașterea structurii unității școlare permite identificarea activităților cu pondere deosebită în acțiunea de formare; aceasta implică și o cunoaștere a valorii individuale a cadrelor didactice în acțiunile formative;

- pe același plan se situează cunoașterea valorii prezentată (sub aspect de potențial educativ) de populația școlară în ansamblu și diferențiat a grupurilor de elevi (clase, cercuri etc.), respectiv atât cunoașterea individualității elevilor, a potențialului lor realizat, insuficient realizat sau a eventualelor deficiențe, cât și cunoașterea condițiilor de mediu familial, valoarea educativă a familiei, interesul și atitudinea acesteia față de școală și de pregătirea elevilor;

- stăpânirea informației permite înțelegerea naturii relației dintre elev și școală

și posibilitatea de apreciere corectă și intervenție obiectivă.

În acest context de relații se profilează rolul Cabinetului în coordonarea ansamblului de acțiuni ce se desfășoară în școală pentru formarea elevilor. După cum diversitatea mare a activităților din școală se integrează într-o unitate organizată pe baza unor obiective bine determinate, tot astfel din aceeași diversitate de acțiuni se conturează și unitatea procesului de formare a personalității elevului. Profesorul consilier școlar intervine în această amplă activitate prin:

- identificarea caracteristicilor elevului și a liniilor lui de perspectivă;
- indicarea pentru fiecare sector în parte a obligațiilor pe care le are în realizarea colectivului de elevi în ansamblu și a fiecărui elev în parte;
- stabilirea modalităților de lucru (individualizat) pentru îndeplinirea obiectivelor conturate;
- urmărirea desfășurării procesului formativ al fiecărui elev și implicit a valorii acțiunilor organizare, cu eventuale corectări ale acestora pentru adaptarea lor la realitatea existentă, în funcție de transformările înregistrate în planul personalității elevului.

Profesorul consilier școlar se găsește astfel permanent alături de fiecare elev, cât și alături de fiecare dintre factorii cu rol educativ (urmărește, analizează, discută, îndrumă), exprimând în orice situație punctul de vedere al elevului și societății în desfășurarea procesului formativ (individualizarea acțiunilor, tratarea diferențiată).

Cantitatea sa de muncă este în funcție și de nivelul colectivului didactic în interiorul căruia lucrează. Concluziile sale sunt întotdeauna rezultatul schimbului de informații cu fiecare persoană cu funcții educative în găsirea soluțiilor optime.

CENTRUL JUDEȚEAN DE RESURSE ȘI ASISTENȚĂ EDUCAȚIONALĂ

În fiecare județ funcționează Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională, respectiv, Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională.

Ele sunt unități conexe ale învățământului preuniversitar, cu personalitate juridică, subordonate Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, coordonate metodologic de inspectoratele școlare județene/al municipiului București.

Centrul județean/al municipiului București de resurse și de asistență educațională reprezintă o instituție de învățământ specializată în oferirea, coordonarea și monitorizarea de servicii educaționale specifice acordate copiilor/ elevilor, cadrelor didactice, părinților și membrilor comunității pentru a asigura tuturor accesul la o educație de calitate, precum și asistența necesară în acest sens.

Centrul județean/al municipiului București de resurse și de asistență educațională, coordonează, monitorizează și evaluează, la nivel județean, activitatea Centrului județean/al municipiului București de asistență psihopedagogică și a cabinetelor de asistență psihopedagogică, a centrelor și cabinetelor logopedice interșcolare; colaborează cu centrele școlare pentru educație incluzivă în vederea

asigurării serviciilor educaționale specializate; coordonează, monitorizează și evaluează servicii specializate de mediere școlară.

Scopul activității centrului județean/al municipiului București de resurse și de asistență educațională îl constituie asigurarea calității serviciilor educaționale în domeniile menționate.

Obiectivele principale ale activității centrului județean/al municipiului București de resurse și de asistență educațională sunt:

a. cuprinderea și menținerea în sistemul de învățământ obligatoriu a tuturor copiilor/tinerilor, indiferent de particularitățile lor psihoindividuale și sociale;

b. asigurarea suporturilor suplimentare necesare desfășurării educației de calitate în funcție de potențialul biopsihosocial al fiecărui copil/tânăr;

c. informarea și consilierea cadrelor didactice în spiritul optimizării activității didactico-educative;

d. colaborarea cu factorii educaționali implicați în dezvoltarea personalității elevilor/tinerilor în scopul integrării optime a acestora în viața școlară, socială și profesională;

e. implicarea părinților în activități specifice unei relații eficiente: școală-familie-comunitate, ca bază a adaptării școlare și a integrării sociale a copiilor/tinerilor.

Centrul județean/ al municipiului București de resurse și de asistență educațională îndeplinește următoarele **funcții**:

a) de coordonare, monitorizare și evaluare a serviciilor educaționale din județ/municipiu;

b) de monitorizare a evoluției beneficiarilor serviciilor educaționale ;

c) de informare și documentare pentru beneficiarii serviciilor educaționale;

d) de colaborare cu partenerii sociali din comunitate, precum și cu organizații și asociații la nivel național și internațional;

Centrul județean/al municipiului București de resurse și de asistență educațională dezvoltă următoarele **servicii**:

a) servicii de asistență psihopedagogică și orientare școlară și profesională, furnizate prin centrele județene și prin cabinetele școlare de asistență psihopedagogică;

b) servicii de terapii logopedice, furnizate prin centrele și prin cabinetele logopedice interșcolare;

c) servicii, de evaluare, orientare/reorientare dinspre școala specială spre școala de masă și invers prin intermediul comisiei de expertiză din cadrul CJRAE/CMBRAE conform unei metodologii-cadru elaborate de MECTS;

d) servicii de mediere școlară, furnizate de mediatorii școlari;

e) servicii de consultanță pentru educație incluzivă, furnizate de centrele școlare de educație incluzivă;

f) servicii de orientare a formării inițiale și continue prin parteneriate cu instituțiile abilitate să ofere formare inițială și continuă;

g) servicii de informare și consiliere pentru cadre didactice, copii, părinți, alți membri ai comunității;

Responsabilitățile centrului județean/al municipiului București de resurse și de asistență educațională sunt următoarele:

a) coordonează, monitorizează și evaluează metodologic și științific serviciile educaționale realizate de către CJAP/CMBAP, cabinetele de asistență psihopedagogică, centre și cabinete logopedice;

b) coordonează metodologic serviciile furnizate de către CSEI;

c) constituie echipe multidisciplinare de intervenție timpurie, menite să realizeze evaluarea tuturor copiilor, monitorizarea, depistarea și asistență precoce corespunzătoare a celor cu cerințe educaționale speciale sau cu risc în dezvoltarea competențelor personale;

d) propune ISJ/ISMB școlarizarea la domiciliu, respectiv înființarea de clase sau de grupe în spitale;

e) oferă servicii de evaluare complexă și diagnosticare a gradului de deficiență pentru copiii, elevii și tinerii cu cerințe educaționale speciale din învățământul special, special integrat și din învățământul de masă, furnizate prin intermediul CSEI, pe baza colaborării între comisiile din cadrul CJRAE/CMBRAE și comisiile pentru protecția copilului din cadrul direcțiilor generale județene/a municipiului București de asistență socială și protecția copilului;

f) participă la formarea inițială a cadrelor didactice prin asigurarea practicii pedagogice în unități de învățământ preuni-

versitar din județ/municipiu în baza acordurilor/parteneriatelor;

g) participă la formarea continuă prin identificarea nevoii de formare și furnizează servicii în domeniu;

h) colaborează cu instituțiile acreditate în scopul formării inițiale și continue (Casa Corpului Didactic, instituții de învățământ superior, Organizații Non Guvernamentale etc.) în baza unor acorduri-cadru/parteneriate;

i) informează și consiliază cadrele didactice în domeniul educației incluzive;

j) informează beneficiarii în domeniul consilierii privind cariera;

k) realizează materiale și mijloace de învățământ cu valoare de suport metodic-științific pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar;

l) evaluează specialiștii care oferă servicii educaționale din centrele de asistență psihopedagogică și din centrele logopedice, precum și mediatorii școlari;

m) realizează o bază de date care centralizează toate serviciile oferite beneficiarilor și semnează/aprobă documentele elaborate de profesioniștii din subordine (planuri de activitate, rapoarte de activitate etc);

n) gestionează cărțile de muncă ale personalului din subordine, cu excepția personalului din centrele școlare pentru educație incluzivă;

o) propune înființarea de cabinete de asistență psihopedagogică și cabinete logopedice în unitățile de învățământ, pentru a oferi servicii educaționale direct beneficiarilor cu avizul/ sprijinul ISJ/ISMB;

p) realizează studii și cercetări pe baza unei analize de nevoi și la solicitarea partenerilor educaționali;

q) facilitează relaționarea unităților și instituțiilor din învățământul preuniversitar cu comunitatea, prin parteneriate, proiecte și programe.

CENTRUL LOGOPEDIC INTERȘCOLAR

Structură de învățământ special integrat a învățământului preuniversitar pentru copiii/elevii cu cerințe educative speciale, care prezintă tulburări de limbaj și de comunicare, precum și dificultăți de învățare specifice, coordonat de Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională.

Activitatea desfășurată în CLI constă în terapia tulburărilor de limbaj și comunicare, precum și în elaborarea și realizarea unor programe/proiecte specifice, corespunzătoare principalelor disfuncționalități ale limbajului și comunicării.

COEFICIENT DE INTELIGENȚĂ

Unitate de măsură folosită în psihologie pentru evaluarea nivelului intelectual al unei persoane; este definită prin raportul dintre vârsta mintală a unui individ (determinată prin numărul probelor reușite la nivelul său de vârstă) și vârsta sa cronologică; indică locul în care se plasează un individ atunci când este comparat cu alți indivizi de aceeași vârstă, în privința inteligenței; utilizat ca măsură a inteligenței; este determinat și de condițiile socio-culturale, de nivelul educațional, de nivelul dezvoltării întregului organism;

coeficientul de inteligență nu are o valoare explicativă, el neputând să justifice cauzele și motivele realizării sau nerealizării performanțelor la teste.

COMPETENȚĂ

Capacitate profesională remarcabilă, izvorâtă din cunoștințe și practică, în urma cercetării inteligente și sistematice a unor activități relativ dificile.

Competența conferă randament, precizie, siguranță și permite rezolvarea de situații dificile în direcția în care s-a format (U. Șchiopu).

COMPORAMENT

Totalitatea reacțiilor pe care o ființă vie le exprimă în mod organizat față de incitațiile incluse în factorii de mediu (echivalent al termenului *behaviour*).

Reacție totală a unui organism, prin care răspunde la o situație trăită, în funcție de stimulările mediului și de tensiunile sale interne și ale cărui mișcări succesive sunt orientate într-o direcție semnificativă (Lenhadt). După H. Piéron, comportamentul desemnează modul de a fi și de a acționa a animalelor și omului, *manifestări obiective ale activității lor globale*.

Comportamentul se constituie de fiecare dată bazat pe o alegere (selecție) dintr-o mulțime de reacții posibile, alegere finalizată pentru menținerea în condiții optime a formei și funcțiilor ființei respective ca tot și, depinzând atât de individ cât și de mediu, are întotdeauna un sens. El corespunde căutării unei situații sau unui obiect susceptibil să reducă tensiunile și să satisfacă trebuințele individului. La nivel uman, comportamentul implică o componentă intelectuală, una structurală și una emoțională și poate fi deschis și apt de perfecționare sau închis, stereotipizat.

Comportamentul are structură, dinamică, dimensiuni, rezonanță, durată, intensitate. Începând cu P. Janet, caracterizarea reacțiilor umane la solicitările mediului se face prin referire la termenul de **conduită**.

În general, desemnează ansamblul reacțiilor unei ființe, ca răspuns la o situație trăită, reacții ce se formează în funcție de stimulii din mediu și de tensiunile interne ale organismului; ansamblul reacțiilor adaptative, observabile obiectiv, pe care un organ prevăzut cu sistem nervos le execută ca răspuns la stimuli, de asemenea, observabili obiectiv, stimuli ce provin din mediul în care trăiește respectivul organism. Conduita are trei aspecte importante: conștiința asupra situației trăite (angajarea persoanei în acțiune, cu tot ceea ce persoana simte și înțelege, modalitatea persoanei de a rezolva situația), manifestările general observabile (reacții fiziologice, fizice, acțiuni, operații materiale), manifestările strict legate de relația persoanei cu mediul de viață.

COMUNICARE

Procesul în cadrul căruia o persoană face schimb de idei, cunoștințe, sentimente, prin mijloace verbale sau nonverbale, cu o altă persoană. Schema clasică a **comunicării** reclamă existența a cel puțin două persoane: una, emițător sau locutor și cealaltă, receptor sau interlocutor, un canal și un cod. Între emițător și receptor există o relație de reversibilitate, oricând unul dintre cei doi poate lua locul celuilalt. Acest circuit al **comunicării** și al diferențelor sale este elocvent redat în schema adoptată după Dones și Pinson.

R. Jakobson adaugă la conceptul de comunicare și alți parametri; astfel, schema de comunicare a acestuia este descrisă

ca fiind transmiterea unui mesaj de către un expeditor către un destinatar, în cadrul unui contact (canal fizic de transmisie și/sau relație interpersonală) și a unui context de comunicare. Ulterior, lingvistica a introdus oțiunea de feed-back, care oferă informații emițătorului asupra modului cum a fost primit mesajul său de către receptor. Feed-back-ul oferă emițătorului posibilitatea să-și reformuleze mesajul, să-l nuanțeze sau să recurgă la aspecte nonverbale. În România, cea mai cunoscută schema de comunicare este cea realizată de Tatiana Slama-Cazacu.

În cazul în care există mai mult de doi interlocutori, se instalează o rețea de comunicare cu o varietate de forme. **Comunicarea verbală** se deosebește de **comunicarea** în cadrul diferitelor specii, căci numai omul posedă limbajul articulat ca instrument esențial al comunicării.

Geneza limbajului ne conduce spre ideea că acesta a apărut din trebuința stringentă, interioară a individului de a comunica cu ceilalți, de a trimite și primi mesaje.

În perspectiva filogenetică, valoarea *comunicării verbale* s-a perfecționat datorită factorului social; atât *emițătorul*, cât și *receptorul*, în dubla sa ipostază din procesul comunicării, și-au perfecționat și nuanțat mesajul, centrați pe același model informațional intern și raportați la un referent comun.

CONDUITĂ

Activitatea sau acțiunea sub toate formele lor, intern-subiective și extern-motorii considerând întotdeauna unitatea dintre psihic și faptele de comportament.

În definiția conduitei accentul se pune pe modul de a se conduce și de a acționa

mental și motor al subiectului într-o situație dată sau în situații tipice.

Spre deosebire de comportament, care este delimitat la sfera reacțiilor obiective și observabile, conduita cuprinde și fenomene interne subiective, deși reunește organic faptele psihologice cu faptele de comportament. Astfel se descriu conduite *perceptive, mintale, emoționale și voliționale*.

Conduitele se clasifică și se ierarhizează ca elementare, intermediare și superioare. Termenul este considerat ca obiect al psihologiei; toate fenomenele psihice sunt acțiuni, fiecare acțiune fiind provocată și susținută de una sau mai multe tendințe, al căror scop este de a finaliza (de exemplu: **conduita așteptării, conduita succesului**); după Lagache, **conduita** se referă la ansamblul răspunsurilor semnificative, prin care ființa vie, într-o situație anume, integrează tensiunile care amenință unitatea și echilibrul organismului.

CONSILIER DE ORIENTARE ȘCOLARĂ ȘI PROFESIONALĂ

Persoană specializată, cu studii de psihologie, pedagogie sau sociologie, care acordă elevilor consultații în legătură cu orientarea școlară și profesională, pe baza cunoașterii trăsăturilor de personalitate, prin metode specifice de investigare, a specificului sistemului de învățământ zonal sau național și a cerințelor și contraindicațiilor psihologice ale profesiunilor.

Aceste atribuții sunt îndeplinite în sistemul nostru de învățământ de către **profesorii consilieri școlari**.

CONSILIERE

Procedură utilizată de specialiștii din domeniul socio-uman pentru a orienta individul-grupul-comunitățile prin activități de sfătuire, găsire de alternative, sprijin în identificarea scopurilor, furnizare de informații.

În funcții de domeniile și de problematica în care este utilizată în mod specific metodele consilierii, se disting mai multe tipuri, dintre care cele mai cunoscute sunt: consilierea școlară și educațională, consilierea vocațională (de orientare profesională); consilierea salariaților pentru probleme profesionale; consilierea recuperatorie a handicapărilor fizic și psihic; consilierea geriatrică; consilierea matrimonială; consilierea cu privire la problemele afective, la atitudinile și relațiile interpersonale, la problemele adaptative în general, considerată ca un tip aparte de consiliere, dar care, de fapt, intervine, într-o măsură mai mare sau mai mică, în toate celelalte.

Conceptul de consiliere este întrebuințat în trei accepțiuni diferite:

1. drept tehnică educativă, constând în furnizarea de informații și în “sfătuirea” unei persoane pentru rezolvarea unor probleme ce depășesc competența sa (precum orientarea școlară, orientarea profesională etc.);
2. drept formă de psihoterapie, prin psihoterapie înțelegându-se orice terapie de ordin strict psihologic sau psihopedagogic;
3. sinonimă cu psihoterapia.

Prima accepțiune a conceptului de consiliere corespunde de fapt consilierii propriu-zise, în care psihologul, la solicitarea unei persoane ce are de înfruntat anumite probleme de ordin psihologic pe care nu le poate rezolva singur, o ajută în găsirea soluției făcându-l anumite recomandări bazate pe informațiile pe care le deține de la acesta, pe rezultatele investigației psi-

hodiagnostive, efectuată în prealabil, precum și pe propriile cunoștințe și experiența sa de psiholog practicant.

CONSILIERE ȘI ORIENTARE ȘCOLARĂ

Activitate educativă care contribuie la sprijinirea elevilor în rezolvarea unor probleme de ordin școlar, familial, personal, administrativ.

Conținutul activităților de consiliere și orientare, **altele decât ora de dirigiență**, are în vedere următoarele probleme: consilierea psihologică și pedagogică a elevilor; consilierea elevilor supradotați; consilierea elevilor cu probleme de ordin disciplinar sau la învățătură; orientarea școlară și profesională a elevilor.

Această arie curriculară pune accentul pe următoarele aspecte: facilitarea participării elevilor la viața socială a clasei, a școlii și a comunității locale; dezvoltarea unor strategii personale de evitare a eșecului școlar; participarea motivată la inițierea și derularea propriului traseu de învățare; familiarizarea cu fișele de post ale unor familii ocupaționale; formarea atitudinilor de acceptare a schimbărilor din mediul social, economic, cultural și politic în care absolventul își va desfășura activitatea.

Scopurile consilierii sunt:

- facilitarea schimbărilor comportamentale;
- fortificarea capacităților de a face față problemelor (derivate din dezvoltare, legate de maturizare, determinate de situații conflictuale, generate de schimbări);
- promovarea procesului decizional – DE CE și CUM să ia anumite decizii;
- stimularea potențialului personal pentru cunoașterea și folosirea la maxi-

mum a propriului potențial pentru: atingerea nivelului maxim de libertate în contactul barierele personale și ale mediului; maximizarea eficacității individuale prin a-l învăța să controleze atât mediul cât și răspunsul lui la acest mediu.

Consilierea școlară are ca scop fundamental sprijinirea elevului, părintelui sau cadrului didactic pentru ca acesta **să devină capabil să se ajute singur**, să se înțeleagă atât pe sine însuși cât și realitatea înconjurătoare, să găsească singur soluțiile cele mai eficiente la problemele cu care se confruntă.

DECIZIE

Modalitate de depășire a unui conflict cognitiv sau afectiv, hotărâre sau opțiune ce survine ori de câte ori în desfășurarea unei activități apar evenimente care împiedică anticiparea cu certitudine a evoluției situației, respectiv atunci când asupra derulării ei, în care este angrenat individul, acesta nu poate face decât supoziții.

Momentele deciziei :

1. identificarea principalelor variante ale acțiunii și estimarea consecințelor lor;
2. ierarhizarea efectelor previzibile, pe căile de acțiune conturate, în urma aprecierii lor prin prisma utilității (subiectivă) sau a valorii (obiectivă) sociale;
3. estimarea probabilităților de reușită sau de eșec pentru fiecare variantă de acțiune;
4. adoptarea strategiei de acțiune (de tipul mini-max; ”obținerea valorii maxime, a câștigului minim posibil”, sau de tipul maximin: ”reducerea la nivelul minim a pierderii maxime posibile” sau “minimalizarea pierderilor”);
5. reducerea variantelor de acțiune până la “structura alternativelor” în care se înfruntă, de regulă, o variantă de

acțiune caracterizată printr-o probabilitate mare a unui câștig de valoare mică și o alta oferind un nivel mare al câștigului dar o probabilitate mică a obținerii lui;

6. înlăturarea structurii alternativelor și investirea uneia dintre variantele de acțiune cu atributul de “optimă”.

Deciziile pot fi clasificate după gradul de determinare a situațiilor anticipate, respectiv cantitatea de informații avută, după consistență și tranzivitate, după “adversarul de joc”, sau după caracterul relației subiect-situație. În funcție de criteriul avut în vedere, deciziile pot fi :

- a) certe (sau unice) și propriu-zise, implicând elaborarea modelului acțiunii în condiții de incertitudine; la rândul lor, ele se subdivid în *prudente*, *hazardate* și *riscante*;
- b) statice (alegerea unică, nerepetabilă, ireversibilă) și stochastică, constând din lanțuri de decizii în care parametrii fiecărei verigi suferă modificări în funcție de rezultatele anterior obținute;
- c) dacă prin “adversar de joc” înțelegem factorul generator al evenimentelor care mărește în așa măsură gradul de indeterminare al situației, împiedicând anticiparea cu certitudine a evoluției sale, deciziile sunt numite “joc contra naturii”, “jocul contra sine” și “jocul pluripersonal”;
- d) în sfârșit, conform ultimului criteriu, deciziile se împart în cele care exprimă *o situație de inferioritate*, *situație de echilibru* și *situație de superioritate* (de dominare).

Cunoașterea mecanismelor psihologice de luare a deciziei este extrem de importantă pentru educator, în funcție de acestea și de specificul personalității fiecărui elev, el trebuind să intervină și să-l ajute pe tânăr în actul decizional, uneori ireversibil, deseori imprevizibil dar oricum stresant, care poate să-i marcheze, dacă nu toată viața, cel puțin o bună parte (și, de ce nu, cea mai frumoasă) din ea, respectiv alegerea celei mai potrivite forme de în-

vățământ, tip de școală, profil, categorie de clasă sau meserii și, în perspectivă, a unei profesii.

DEXTERITATE

Abilitate motorie superioară condiționând mișcări precise, rapide și ingenioase. Grad de eficiență a unor activități manuale, care sunt limitate în timp și se efectuează sub cerințe de mare precizie, viteză, forță și finețe. O formă deosebită a dexterității condiționează împlinirea unor **talente**, cum ar fi cele muzicale (pian, vioară etc).

DIFICULTATE ȘCOLARĂ

Obstacolul în calea învățării și educației școlare, a respectării regimului de activitate școlară; poate fi de diferite feluri: întârzierea maturizării, debilitate mintală, carență afectivă, instabilitate motorie sau afectivă, nivel cultural scăzut, omisiune în însușirea unor informații de bază, hipomnezie (deficiențe de memorare), omisiune în formarea unor operații și procedee de lucru intelectual, devianță de comportament ș.a.

DORINȚĂ

Stare de conștiință a subiectului asupra unor trebuințe, organice sau spirituale, real resimțite, cu orientarea sa activă, mobilizatoare în direcția obținerii obiectului trebuinței. Față de aspirație, care înseamnă și angajare în direcția unei performanțe a acțiunii, dorința rămâne doar proiecție afectiv-subiectivă și de aderență la cerința dată.

EDUCAȚIE

Ansamblu de acțiuni desfășurate în mod deliberat într-o societate, în vederea transmiterii și formării, la noile generații, a experienței de muncă și de viață, a cunoștințelor, deprinderilor, comportamentelor și valorilor acumulate de omenire până în acel moment. Ea reprezintă o activitate psihosocială proiectată la nivelul unor finalități pedagogice care vizează realizarea funcției de formare-dezvoltare permanentă a personalității umane prin intermediul unei acțiuni pedagogice structurate la nivelul corelației subiect/educator – obiect/educat, desfășurată într-un câmp pedagogic deschis.

Din punct de vedere metodologic, se desprind trei semnificații importante ale actului de educație: educație ca efect, realizată în conformitate cu un model propus și impus de societate; educația ca proces realizat prin dezvoltarea tuturor resurselor interne ale ființei umane; educația ca ansamblu de acțiuni integrate într-o activitate complexă de formare și dezvoltare a personalității.

Se disting astfel, după G. Mialaret, trei aspecte ce concură la definirea noțiunii de educație ca: **activitatea** organizată instituțional conform unor finalități pedagogice/orientări valorice; **produs** al activității, determinabil și adaptabil la cerințele societății; **proces** angajat între mai multe ființe umane aflate în diferite relații de comunicare și de modificare reciprocă.

EȘEC

Nereușită, insucces, înfrângere totală sau parțială în îndeplinirea unui proiect, realizarea unui scop. Cauzează starea de frustrație cu evoluții negative, reluare a tentativelor. Gradul de eșec depinde și de experiența individului. Eșecul la un exa-

men, concurs, mai ales pentru persoanele mai “slabe” din punct de vedere psihic, poate avea urmări grave, evoluând până la nivelul bolilor psihice.

Aceasta impune o cât mai complexă pregătire a tinerilor pentru eventualitatea unui eșec, înarmarea lor cu o serie de tehnici de “dezamorsare” a unor astfel de situații, pentru a-i ajuta să teacă cât mai ușor peste ele și de a se putea “reîncărca” pentru o nouă tentativă.

EXAMEN

Element al docimologiei, reprezintă operația de recoltare sistematică a informațiilor despre ceva în vederea unei evaluări; sistem de verificare, prin probe scrise, orale sau practice a cunoștințelor, deprinderilor și capacităților intelectuale a unui subiect care a beneficiat de instrucție și aspiră la promovarea școlară sau profesională.

INADAPTARE

Nerealizare a adaptării la un minimum de cerințe sociale de ordin practic, școlar sau moral din cauza unor deficiențe native sau survenite ale copilului sau tânărului și din cauze ce țin de familie și ambianță. În afara inadaptării cauzată de infirmități și disfuncții somatice există o alta de ordin psihic implicând perturbări ale afectivității, instabilitate, puerilism, imaturitate, intelect de limită, logopatii, întârzieri mintale și, de asemenea, inadaptați prin erori de educație, stări prenevrotice și prepsihotice, deformări caracteriale, vagabondaj și delicvență.

INTEGRARE SOCIALĂ

Proces de incorporare, asimilare a individului în unități și sisteme sociale (familie, grup, colectiv, societate) prin modelare

conform datelor și cerințelor sociale (enculturație, socializare), prin adaptare la condițiile sociale. Integrarea presupune acomodări și construcții progresive în planul personalității, fiind o interdependență între integrarea socială și personalitatea individului.

Ca o formă specifică de integrare, *integrarea școlară și profesională*, presupune dubla acomodare, a elevului la noul mediu socio-educational și a instituției educaționale la individ, cu trăsăturile sale specifice de personalitate. În această relație binară accentul se pune pe factorul instituțional, având în vedere necesara pregătire psihopedagogică a personalului didactic și rolul pe care trebuie să-l aibă în educarea tânărului.

Alături de acesta poate sta și **profesorul consilier școlar**, care, în calitate de specialist, are posibilitatea de a interveni, mai ales în cazurile mai deosebite, pentru a diminua sau chiar a înlătura factorii ce au condus la o neintegrare sau defectoasă integrare a elevului în comunitatea școlară.

INTERES

Stimul intern motivațional care exprimă orientarea activă, relativ stabilă a personalității umane spre anumite domenii de activitate, obiecte, persoane.

Interesul reprezintă un criteriu important în definirea personalității, referindu-se la legătura intimă dintre persoană și lumea valorilor, exprimând personalitatea ca un produs al culturii.

Interesul este o variabilă psihologică de natură *motivațională* care exprimă direc-

ția de orientare, categoria de valori căreia îi acordă importanță sau care, într-un sens mai larg, *reține atenția* subiectului. În mod concret, interesul exprimă ceea ce dorește persoana *să cunoască, să obțină sau să realizeze* (I. Holban).

Interesul este “ceea ce prezintă importanță la un moment dat”; el apare din trebuință și motivează orice comportament. Etimologic termenul provine din latinescul *interesse*, care înseamnă “a fi în mijlocul a”, exprimând relația utilă dintre organism și mediu (N. Sillamy).

Din Renaștere, acest termen capătă același sens economic actual (fr. *intérêt* = dobândă) și o accepție mai generală, definită de Claparede drept “*ceea ce este important la un moment dat*”. Se spune despre un individ că manifestă interes pentru cineva sau ceva – o activitate, o situație sau o idee – atunci când el manifestă o atenție favorabilă, o preferință, când este atras de respectiva persoană, activitate, situație sau idee, de respectivul obiect. Domeniul orientării școlare și profesionale și-a însușit această noțiune, cu atât mai mult cu cât în ea se regăsesc cele două aspecte ale motivației: aspectul direcțional („cârma”) și cel intensiv („motorul”). Activitățile noastre sunt orientate către anumite scopuri mai degrabă decât către altele și cu mai multă sau mai puțină forță. Putem fi interesați de orice: colecții, sporturi, activități manuale, vacanțe etc. Dar, din rațiuni practice, pentru a oferi tinerilor și adulților îndrumări de orientare pertinente, multe cercetări au avut drept obiect interesele profesionale (cf. J-B Dupont).

Pentru a caracteriza un subiect după interesele sale, îl putem studia: **interesele manifestate** sau observate sunt deter-

minante pentru anumite activități profesionale (muzică, dans, sport), dar rămân adesea inexploatabile în multe alte cazuri. Putem, de asemenea, cere subiectului să se descrie pe sine, fie lăsându-l să se exprime liber, fie utilizând proceduri sistematice, cum sunt chestionarele. **Interesele exprimate** oral în cursul unei convorbiri se dovedesc adesea a nu fi buni indicatori predictivi pentru activitatea viitoare, căci sunt influențate de diverse variabile (sex, vârstă, interlocutor, nivel cultural etc.).

Utilizarea chestionarelor este deci, procedeul cel mai frecvent pentru evaluarea intereselor. Inventarele de interese, dezvoltate în Statele Unite din anii 1920 și în Europa din anii 1950, sunt de două mari tipuri: chestionare de tip „Strong” și chestionare de tip „Kuder”. Strong consideră că itemii pentru care răspunsurile indivizilor ce aparțin unui anumit grup profesional dat se disting net de cele ale ansamblului populației sunt reprezentative pentru interesele grupului profesional respectiv. Acești itemi sunt regrupați pentru a forma scara de interese a profesiei respective (scorurile de preferințe pentru acești itemi vor fi adunate pentru a obține un scor de scară). Indivizilor care răspund la chestionar li se atribuie deci, un scor de preferințe în fiecare dintre scările astfel constituite, ceea ce permite evaluarea intereselor lor profesionale. Acest mod de construcție a scărilor este absolut empiric. Chestionarele de tip Strong cuprind numeroși itemi, pentru că evaluarea intereselor pentru o anumită profesiune necesită o scară specifică, ceea ce poate, în anumite situații, să constituie un inconvenient (tot mai redus, în era informaticii). Pentru a remedia acest inconvenient, Kuder a

construit chestionare de interes după un principiu diferit. Considerând că există dimensiuni ale intereselor tot așa cum există dimensiuni ale inteligenței sau ale personalității, și utilizând pentru a le pune în evidență metodele clasice bazate pe analiza corelațiilor, el a dezvăluit relațiile existente între activități non-profesionale și meserii, în scopul de a reduce numărul de itemi necesari pentru a pune în evidență preferințele subiecților pentru un număr definit și limitat de interese de bază.

Kuder propune următoarele 10 categorii de interese: *de activități în aer liber, mecanice, numerice, științifice, persuasive (comerciale), artistice, literare, muzicale, servicii sociale, muncă de birou*. Mai târziu, unele dintre aceste dimensiuni au fost regrupate, fiind foarte adesea pusă în evidență următoarea tipologie: interese practice și concrete, interese intelectuale științifice, interese literare, interese artistice, interese pentru activitățile în aer liber și fizice, interes pentru activitățile administrative, interese socio-comerciale și interese altruiste. Unele analize factoriale ale răspunsurilor la un chestionar de tip Kuder au permis degajarea a trei factori mai generali. Primul dintre aceștia opune interesele pentru contactele personale și relațiile interumane intereselor de tip intelectual, cel de al doilea opune tipul manual celui verbal și cel de al treilea opune interesele pentru activitățile fizice și sportive intereselor culturale.

Trebuie menționată și abordarea rațională despre care se vorbește mult în prezent: teoria lui Holland. Aceasta cuprinde mai multe idei fundamentale. În primul rând, opțiunea profesională este o expresie a personalității în ansamblul său, înglobând

aptitudinile, trăsăturile personalității, modul de viață și relații interpersonale. Apoi, există șase mari dimensiuni (șase tipuri) care conturează interesele și personalitatea și sunt șase mari categorii de medii profesionale (șase tipuri) care corespund celor șase dimensiuni ale intereselor. În sfârșit, întâlnirea dintre un individ și un mediu profesional are consecințe asupra stabilității, satisfacției și reușitei profesionale, după cum tipurile (individului și mediului) corespund sau nu. Cunoscând profilul tipologic al unui subiect se poate face un pronostic asupra tipului de mediu profesional care îi convine.

Holland distinge șase tipuri de persoane și de medii: tipul **realist** (R): individul este caracterizat prin simplitate, simț practic, perseverență; el caută situațiile și problemele concrete și manifestă interes pentru activitățile ce necesită coordonare motorie și abilitate manuală; este stabil emoțional, evită relațiile interpersonale prea strânse; tipul **investigator** (sau intelectual) (I): individul, curios și metodic, are înclinație pentru cercetare, îi place să vehiculeze idei, are nevoie să descopere și să înțeleagă, manifestă simț critic și independență; atitudinea sa este mai degrabă rezervată, chiar introvertită; tipul **artistic** (A): individul aspiră la expresia de sine și a ideilor sale prin calitățile artistice personale; este original, intuitiv, impulsiv și are o oarecare aversiune pentru activitățile de rutină; non-conformist, el respinge, uneori, ordinea prestabilită; tipul **social** (S): individul, generos, prietenos, amabil și sensibil, simte nevoia să-i ajute și să-i înțeleagă pe ceilalți; manifestă interes pentru activitățile care urmăresc să ajute, să îngrijească, să educe; este cald, responsabil, idealist și evită abordările prea abstracte; tipul **întreprin-**

zător (E) (din fr. *entrepreneur*): individului îi place să organizeze, să convingă, să conducă, să vândă, are spirit întreprinzător și caută puterea, fiind sigur de sine, el se exprimă cu ușurință; este ambițios, energic, extravertit și optimist, poate, de asemenea, să-și manipuleze și domine semenii; tipul **convențional** (C): individul este conștiincios, ordonat, respectă regulile, îi plac ordinea și situațiile structurate, în care relațiile interpersonale sunt bine definite; arată interes pentru activitățile administrative; este conformist și, uneori, inflexibil.

ÎNCLINAȚIE

Orientare, atracție, tendință, dispoziție a unei persoane de a realiza o anumită activitate cu posibilitatea de a obține rezultate superioare. Motivație imperioasă și atracție pentru acțiune, care se poate manifesta în raport numai cu o anumită activitate sau grup de activități. Se consideră că cea mai importantă înclinație umană - și cea mai valoroasă - este înclinația pentru muncă. Precizarea înclinației este pentru orientarea școlară și profesională, este tot așa de importantă ca și cea a aptitudinilor și a intereselor. Se deosebește de înzestrare, precum și de predispoziție.

MONOGRAFIE PROFESIONALĂ

Instrument de informare ce oferă un complex de date referitoare la o profesie sub aspectul conținutului tehnic, al exigențelor psihologice, pedagogice, medicale și social-economice.

Monografiile profesionale au o sferă largă de utilizare, servesc orientării școlare și profesionale, oferind atât elevilor/tinerilor, cât și cadrelor didactice informații cu privire la profesiuni, la specificul diferitelor meserii, la evaluarea și auto-evaluarea însușirilor psihice și anatomo-fiziologice necesare practicării unei profesii.

După **I. Holban**, în elaborarea unei monografii profesionale se parcurg trei etape de studiu: documentarea în scopul cunoașterii istoricului profesiunii și al localizării acesteia în ansamblul profesiunilor; cercetarea conținutului profesiunii; analiza relației om – proces de muncă.

Un ghid de redactare a monografiei profesionale ar fi următorul (după **Shartle**):

1. Denumirea sau titlul profesiunii.
2. Titlul de calificare în nomenclatorul de profesiuni.
3. Industrie, fabrică, departament, sector, secție.
4. Număr de persoane încadrate.
5. Încadrări, absențe.
6. Norme de lucru.
7. Poziția ierarhică (subalterni și superiori).
8. Nivel de dificultate:
 - a. Responsabilități;
 - b. Cunoștințe profesionale;
 - c. Inițiativă;
 - d. Vivacitate mintală;
 - e. Raționament;
 - f. Dexteritate;
 - g. Precizie;
 - h. Experiență și școlarizare;
 - i. Alți factori.
9. Retribuția.
10. Orarul de muncă și schimburi.
11. Control de calitate (standarte).
12. Muncă izolată sau în grup.
13. Relații personale.
14. Mașini, unelte, echipamente, materie prime.
15. Condiții de muncă.
16. Mediul social al muncii.
17. Exigențe fizice.
18. Exigențe psihice.
19. Experiență anterioară cerută.
20. Instruire necesară:
 - a. Nivel general;
 - b. Instruire vocațională;
 - c. Instruire tehnică;
 - d. Calificare la locul de muncă.
21. Metode de selecție profesională.

MOTIVAȚIE

Totalitatea mobilurilor, stimulilor conduitei umane, înnăscuți sau dobândiți, conștientizați sau nu, interni sau externi – trebuințe, atracții, impulsuri, tendințe, afecte, intenții, interese – care determină și susțin realizarea anumitor acțiuni, de la simple necesități fiziologice până la idealuri abstracte.

Totalitatea motivelor care dinamizează comportamentul uman; motivul este structura psihică care orientează, inițiază și reglează acțiunile în direcția unui scop mai mult sau mai puțin precizat; motivele sunt cauzele interne ale comportamentului; la baza motivației stau *trebuințele* (biologice, de securitate, de afiliere, de stimă și statut, de autorealizare), *impulsurile*, *intențiile* (implicări proiective ale subiectului în acțiune), *valențele* (orientări afective spre anumite rezultate), *tendințele* (forțe direcționate mai mult sau mai puțin precis). Motivația îndeplinește diferite funcții: a. *funcția de activare internă difuză și de semnalizare a unui dezechilibru fiziologic sau psihologic*; b. *funcția de mobil sau factor declanșator al acțiunilor efective*; c. *funcția de autoreglare a conduitei*.

NIVEL DE ASPIRAȚIE

Nivelul calitativ de îndeplinire a scopului la care subiectul se declară satisfăcut (K. Lewin). Nivelul de aspirații este o variabilă individuală sau grupală și se definește în relație cu posibilitățile pe care subiectul (grupul) și le-a verificat. După Hoppe, nivelul de aspirație se referă la scopurile, expectațiile, revendicările unei persoane privind realizarea sa viitoare într-o sarcină dată, iar după J. Frank, acesta ar fi o sarcină pe care individul încearcă s-o atingă explicit, cunoscând nivelul performanței anterioare în această sarcină. În structura nivelului de aspirație intervin mai mulți factori; scopul acțiunii, scopul ideal, diferența internă dintre aceste scopuri și nivelul de încredere pe care îl are subiectul în realizarea aspirației sale. Există un nivel optim al acestui nivel care exclude atât situarea acestuia sub nivelul posibilităților sale, cât și mult peste acesta.

OBOSEALĂ

Stare de slăbiciune musculară, nervoasă sau psihică, vizibilă sau interioară, reală sau imaginară, care diminuează capacitatea de muncă/învățare.

Oboseala are drept consecință imediată slăbirea atenției față de activitatea ce se desfășoară și față de mediul înconjurător; ca urmare, se pierde capacitatea de formare a unor noi deprinderi folositoare, iar deprinderile formate anterior intră mai greu în funcțiune. Coordonarea dintre diferite funcții și operații este perturbată. Oboseala are deci un rol de protecție și pe cel de a crea condițiile necesare restabilirii funcționării normale.

Există mai multe feluri de oboseală, formele principale fiind: cea musculară/fizică și cea nervoasă/intelectuală. Obo-

seala fizică apare în activitatea școlară datorită unor cauze diverse: exces de efort fizic la practicarea sporturilor, turismului, muncă fizică, în general la solicitări peste capacitatea de efort a elevilor. Evitarea oboselei necesită cunoașterea precisă a cauzelor ce pot determina instalarea acestei stări, organizarea rațională a activităților, alternarea muncii cu odihna etc. Oboseala intelectuală reprezintă scăderea randamentului activității intelectuale ca urmare a solicitării intense a sistemului nervos central.

Printre măsurile de prevenire, se impun: asigurarea accesibilității cerințelor instructive, organizarea unui regim rațional de viață, stimularea interesului față de învățatură, alternarea unor forme variate de activitate (odihnă activă), recreațiile, vacanțele etc. Acumularea de oboseală zilnică pe o perioadă prelungită duce la instalarea oboselei cronice.

OCUPAȚIE

Acțiune complexă ce se desfășoară într-un timp determinat, fiind consacrată unui anumit obiectiv. Ocupațiile pot fi împărțite după mai multe criterii; astfel, există ocupații tehnice, economice, sociale, artistice etc.; profesionale (îi asigură celui care o practică sursele de trai, de subsistență) și ludice (efectuate din interes personal, de plăcere sau din dorința de destindere).

OPȚIUNE PROFESIONALĂ

Concluzie a procesului de deliberare la care ajunge tânărul cu privire la profesiunea sau specialitatea în care urmează să se încadreze/să o practice la terminarea studiilor. Această decizie - rezultat al

unei alegeri conștiente - este condiționată de pregătirea diferențiată primită în școală (rezultat al *orientării școlare*), de caracteristicile de personalitate, de nivelul de realizare atins, de aspirații, de factori socio-economici.

OPȚIUNE ȘCOLARĂ

Alegerea, de către elev sau student, a unei forme de învățământ, profil de școală și categorie de clasă ori a unei specializări la terminarea unor studii anterioare, în acord cu *opțiunea profesională*.

Ea se realizează, în cadrul sistemului de învățământ, în general la încheierea școlii generale (excepție fiind clasele cu profil artistic, la care opțiunea poate fi făcută și la terminarea ciclului primar), între - pentru elevi - cele trei forme de învățământ, liceal, profesional sau de ucenici, pentru profilele liceale existente (teoretic-real, teoretic-uman, tehnic, informatic, agricol, sportiv, pedagogic, artistic, economic, teologic, militar, silvic etc.) pe categorii de clasă și meserii.

ORIENTARE PROFESIONALĂ

Activitate bazată pe un sistem de principii, de metode și de procedee de îndrumare a persoanei către o profesiune sau către un grup de profesii, în conformitate cu aptitudinile, înclinațiile și interesele sale, pe de o parte, și, pe de altă parte, în funcție de perspectivele pieței forței de muncă și de dinamica sferei ocupaționale. Orientarea profesională tinde să găsească pentru fiecare individ ocupația, profesiunea cea mai potrivită, respectiv asigurarea unui dublu acord între posibilitățile individuale și exigențele

profesiunii și între aspirațiile individului și nevoile societății.

ORIENTARE ȘCOLARĂ

Ațiuni de îndrumare a copilului spre formele de învățământ care-i convin și care sunt conforme disponibilităților, aspirațiilor și intereselor sale, în scopul de a-i dezvolta toate posibilitățile la maximum.

Orientarea școlară vizează asigurarea dezvoltării armonioase a personalității (în formare), ținând cont atât de de posibilitățile și predispozițiile individului, cât și de cerințele sociale caracteristice epocii și societății date.

Modul de realizare al orientării acționează nu doar la intrarea copilului în școală ci în toate etapele școlarizării, premergând și asigurând condițiile unei cât mai eficiente integrări în viața socio-economică. Prima intervenție de dirijare și consiliere, se face în perioada preșcolară.

Orientarea școlară implică desfășurarea unei munci educative prealabile, în care se urmărește cunoașterea și dezvoltarea personalității elevului, pentru a-l putea îndrepta spre tipul/profilul de școală cel mai adecvat personalității sale. În această activitate se ține seama și de o serie de factori obiectivi: rețeaua unităților de învățământ, planul de școlarizare (respectiv numărul de locuri), cerințele unităților respective și concurența anilor anteriori (nr. de candidați pe loc, ultima medie de admitere etc.).

ORIENTAREA CARIEREI

Ansamblul activităților și programelor prin care indivizii sunt ajutați în asimilarea și integrarea cunoștințelor, a experienței în corelație cu: autoînțelegerea, care include cunoașterea propriei personalități și raportarea acesteia la personalitățile altora; înțelegerea mecanismelor de

funcționare a societății și deci a factorilor care contribuie la schimbarea continuă a acesteia, incluzând aici și atitudinea față de muncă; conștientizarea rolului pe care îl poate juca timpul liber în viața personală; înțelegerea necesității informațiilor și abilităților în obținerea succesului și a satisfacției în muncă, dar și în activitățile desfășurate în timpul liber; învățarea procesului de luare a deciziilor în alegerea și dezvoltarea carierei.

ORIENTARE ȘCOLARĂ ȘI PROFESIONALĂ

Sistem de acțiuni și măsuri prin care un individ sau un colectiv este ajutat să-și aleagă școala, respectiv profesiunea, potrivit atât cu aspirațiile și aptitudinile proprii, cât și cu cerințele societății. Noțiunea de “orientare” a tineretului și-a lărgit continuu sfera, trecând, de la începutul secolului, când cuprindea numai latura *profesională*, la două componente separate, *profesională* și *școlară*, ajungând astăzi la cuprinderea ambelor elemente în mod simultan, într-un proces educativ unic și îndelungat, realizat cu prioritate la nivelul școlii.

După Norbert Sillamy, orientarea școlară și profesională reprezintă îndrumarea unui adolescent spre o profesiune care să corespundă cel mai bine cunoștințelor lui, aptitudinilor sale fizice, intelectuale și psiho-motorii, gusturilor lui, ținând seama de posibilitățile de asigurare cu locuri de muncă și de situația lui familială.

O altă definiție, dată de Thill și Chamboulant, consideră orientarea ca fiind acel ansamblu de mijloace pedagogice și psihologice, sociale și medicale,

capabile să favorizeze deplina și libera dezvoltare a personalității fiecărui copil.

Integrarea socială și, în particular, integrarea profesională a tânărului este mai mult o consecință, decât un scop al orientării. Orientarea școlară și profesională devine astfel un concept mult mai larg, înglobând întregul sistem al acțiunilor educative care dezvoltă personalitatea tânărului și pregătesc integrarea lui socială și profesională. Orientarea școlară și profesională are deci importante implicații psihologice, pedagogice, sociologice, medicale și economice, putând fi realizată numai printr-o abordare multidisciplinară.

PASIUNE

Sentiment deosebit de puternic și de activ care îl stăpânește pe om și-l angajează într-o anumită direcție, mobilizându-i toate energiile, pe suportul unei tenacități neobișnuite.

PERFEȚIONARE PROFESIONALĂ

Tendință și activitate sistematică de ridicare a calificării și pregătirii profesionale în raport cu exigențele pieței forței de muncă și a progresului tehnologic, pe baza studiilor și experienței acumulate, prin însușirea de noi cunoștințe și tehnici de lucru. Ea necesită preocupări continue, tendințe de autodepășire, spirit de răspundere pentru propria activitate și un climat concurențial.

PERFORMANȚĂ

Acțiune cu un efect ce depășește nivelul comun, este superior, poate constitui chiar un record. Psihologic, performanța

include toate rezultatele activității, ce dețin un rang maxim și aceasta fie în ordinea individuală fie în cea colectivă. Prin testele de performanță se evaluează nivelul mental (în primul rând) evitându-se probele verbale sau de cunoștințe.

PERSPICACITATE

Calitate intelectuală, modalitate a inteligenței constând din acuitatea penetrației operative în esența lucrurilor, prin diferențierea subtilă a semnificațiilor.

Este perspicace subiectul ce înțelege rapid și profund, precis și clar, elaborând, în același timp, planuri adecvate de acțiune (P.Popescu-Neveanu).

POTENȚIAL

Ceea ce există latent fără a se manifesta momentan în acțiune. Pentru ca potențialul să fie realizat și valorificat sunt necesare anumite condiții și eforturi. O caracteristică a potențialului uman constă în aceea că el se alimentează din sfera culturii și nu reprezintă o mărime dată definitiv ci una care sporește mereu, odată cu fiecare act de învățare, cu fiecare progres al personalității.

PREFERINȚĂ

Raport afectiv de atracție, adeziune și necesitate față de o persoană, un obiect, o situație. Poate fi evaluată după o scală de atitudini. Implică opțiuni afectivă în termeni opuși de atracție și respingere. În genere, preferința este dictată de o motivație pozitivă și se exprimă prin apetență, compatibilitate afectivă, simpatie, identificare, necesitate subiectivă a acțiunii sau a relațiilor.

PREORIENTARE PROFESIONALĂ

Etapă pregătitoare pentru orientarea profesională propriu-zisă, constând din îndrumarea elevilor spre diferite grupe de profesii înrudite pentru care califică sau realizează o pregătire de bază diferitele tipuri de școli și profile existente în sistemul de învățământ și nu o orientare spre o profesiune precis delimitată. Se poate spune, deci, că în învățământul obligatoriu, și în mare măsură și în cel postgimnazial, nu se realizează efectiv o “orientare profesională” ci doar o preorientare, orientarea profesională rămânând, de regulă, în sarcina serviciilor specializate din afara școlii.

PREORIENTARE ȘCOLARĂ

Treaptă premergătoare orientării școlare, realizată la nivelul fiecărei forme și ciclu de învățământ, reprezentând alegerea, împreună cu elevul, a tipurilor de școli, de profile cele mai apropiate de preferințele, interesele și posibilitățile sale. Această etapă este extrem de importantă, ea realizându-se pe parcursul mai multor ani, aspectul esențial constând în punerea la dispoziția elevilor a cât mai multor informații privind unitățile de învățământ superioare formei pe care el o parcurge, a cerințelor lor, a perspectivelor pe care le va avea la terminarea studiilor în acestea. Este de la sine înțeles că această preorientare implică nu atât cunoașterea trăsăturilor de personalitate ale elevilor de către educator, ci, în primul rând, autocunoașterea, conștientizarea elevilor asupra propriilor calități.

PROFESIOGRAMĂ

Studiu ce cuprinde cerințele psihofiziologice, psihice și sociale ale unei profesii, prin care se indică cerințele fizice (forța fizică, talia, greutatea), cerințele de sănătate, exigențele senzoriale, toate acestea cuprinse în *somato-fiziograma* profesiei și cerințele de aptitudini, de

cunoștințe profesionale, de inteligență, de atenție, de spirit de observație, cele privind trăsăturile de temperament, exigențele sociale, etice etc., care sunt cuprinse în *psihograme* profesiei. Profesiograma cuprinde, de obicei, următoarele: a) obiectul și natura profesiei (descrierea activității, a principalelor operații și a condițiilor de muncă); b) tehnologia profesiei; c) securitatea profesiei; d) igiena muncii; e) fiziologia muncii profesionale; f) psihologia profesiei; g) sociologia profesiei; h) pregătirea profesională.

PROFESIUNE

Formă de activitate specializată pusă la dispoziția persoanei de către societate, în vederea satisfacerii necesităților acesteia și a valorificării capacităților individuale. Sursă de venit și mijloc de existență individuală. Ansamblu de solicitări, pe plan tehnic și social în care persoana trebuie să se încadreze ca totalitate, cu prevederea înlăturării ideii de risc, de supraefort, de neplăcut sau de inadecvat.

PROFESOR DE ORIENTARE ȘI CONSILIERE

Persoană (de preferință specializată, cu studii de psihologie sau pedagogie) care acordă consultații elevilor în legătură cu :

a) aspecte vizând **reușita școlară** :

- adaptarea, integrarea și participarea la viața școlară;

- participarea motivată la inițierea și la derularea propriului traseu de învățare;

- deprinderea unor tehnici de învățare eficientă;

- dezvoltarea unor strategii personale de evitare a rămânerilor în urmă la învățatură și a eșecului școlar;

b) aspecte privind **autocunoașterea** :

- cunoașterea trăsăturilor proprii de personalitate;

- a locului și rolului ocupat în grupul social: școlar, familial, comunitar, a responsabilităților ce îi revin;

- un accent deosebit se va pune pe integrarea socio-afectivă în grupul educat;

- a rezolvării unor situații legate de viața personală;

- însușirea unor tehnici de rezolvare a conflictelor;

- diminuarea/eliminarea abaterilor disciplinare și a devierilor de comportament;

c) aspecte ce țin de **orientarea carierei** :

- pornind de la cunoașterea *trăsăturilor de personalitate*, în special **aptitudini, interese și motivație** și a *reușitei școlare*, mai ales a **performanțelor**, înțelese ca domeniul de activitate în care elevul are maximum de satisfacție, consilierea va urmări în etape succesive îndrumarea elevului spre acele școli și profesii care să corespundă atât structurii sale psihologice cât și specificului sistemului de învățământ zonal și național și a cerințelor și contraindicațiilor psihologice și medicale ale profesiunilor;

- se va accentua pe familiarizarea elevilor cu standardele ocupaționale ale profesiilor;

- pe formarea atitudinilor de acceptare a schimbărilor din mediul social, economic, cultural și politic în care își va desfășura în viitor activitatea;

- se va acorda o atenție distinctă orientării vocaționale elevilor supradotați.

REORIENTARE PROFESIONALĂ

Schimbarea opțiunii inițiale pentru o anumită profesiune sau grup de profesii, din motive subiective (progresul deosebit înregistrat pe linia pregătirii generale sau

de specialitate, schimbarea perspectivei, a aspirațiilor și intereselor persoanei, conținutul unor pasiuni, corectarea unor decizii greșite, luate la o vârstă prea fragedă sau sub presiunea unor factori exteriori etc.) sau obiective (evoluția profesiunilor, fluctuațiile locurilor de muncă, dinamica pieței forței de muncă, degradarea potențialului aptitudinal datorită unor boli, accidente, uzură prematură, vicii, contraindicații medicale etc.). Această acțiune este necesară pentru a restabili echilibrul dintre om și activitatea sa profesională, implicând ideea schimbării profesiei acestuia.

REORIENTARE ȘCOLARĂ

Modificarea opțiunii inițiale privind tipul, forma, profilul și/sau categoria de clasă /meseria pe care elevul dorește să o urmeze. Ea se poate datora unor motive subiective (schimbarea interesului, o informare mai amănunțită despre școala aleasă inițial sau date noi despre o alta etc.) sau obiective (eșecul la concursul de admitere, influențele exterioare, din partea familiei, a colegilor, prietenilor, a cadrelor didactice, a medicului, a **profesorului consilier școlar** etc.).

REUȘITĂ

Trăire subiectivă a unei realizări. Reușita ca și eșecul este o noțiune subiectivă care nu depinde de nivelul absolut de realizare a unei activități ci de raportarea la anumite norme, la scop și la nivelul de aspirație al fiecărui individ. De aceea pot exista realizări ce nu se resimt ca reușite și invers. Reușita este resimțită din momentul atingerii scopului sau depășirii lui. Sentimentul satisfacției resimțite de o persoană este criteriul de evaluare ce caracterizează reușita sa.

REUȘITĂ ȘCOLARĂ

Expresie a concordanței între capacitățile, interesele elevului, pe de o parte, și exigențele școlare, formulate și prezentate elevului prin diverse metode instructiv-educative, pe de altă parte. Gradul de adaptare la activitatea școlară arată capacitatea și trebuința elevului de a cunoaște, asimila, interioriza cerințele externe, influențele instructiv-educative programate, alături de dorința și capacitatea lui de a se modela, acomoda, exterioriza în sensul acestora. Reușita de învățare depinde, după J. Carroll de **cinci** factori: aptitudinea de a înțelege procesul de instruire care implică *inteligența generală* și o bună aptitudine verbală; aptitudinea de învățare a unei sarcini anumite; perseverența (formarea voinței, a stăpânirii de sine, a creării posibilităților de autoreglare); timpul de învățare avut la dispoziție; calitatea procesului didactic de instruire.

SATISFACTIE PROFESIONALĂ

Configurație psihică complexă nu întotdeauna integral conștientă, constând într-un set de atitudini pozitive ale persoanei față de munca efectuată.

Principalele ei surse constau în:

- a) obținerea avantajelor personale, de ordin material (câștig, asigurarea și stabilitatea locului de muncă, posibilități de promovare etc.) cât și de ordin psihologic (sentimentul efectuării unei munci utile sau cel al muncii bine făcute, împlinirea aspirațiilor de a participa la o activitate interesantă, atrăgătoare, care solicită la maximum cunoștințele și capacitățile deținute, accesul la luarea deciziilor etc.);
- b) însăși participarea la activitatea de muncă. În funcție de intensitatea și sensul valoric al factorilor enumerați se poate instala satisfacția profesională sau opusul ei, insatisfacția profesională.

SELECȚIE PROFESIONALĂ

Selectare dintr-un grup de candidați, a celor mai capabili de reușită într-o anumită activitate profesională, pe baza aptitudinilor, a capacității de muncă, a pregătirii lor etc.

Spre deosebire de orientarea profesională, care își propune să aleagă profesia pentru individ, selecția urmărește alegerea individului pentru o profesiune. Selecția științifică impune o analiză obiectivă a concordanței dintre caracteristicile profesiei și posibilitățile de ordin fizic, psihic și informațional pe care le prezintă persoana cât și posibilitățile de formare și de integrare a persoanei ca totalitate în condițiile muncii respective.

Principalele aptitudini și abilități avute în vedere în cadrul selecției sunt: 1) aptitudini de gândire; 2) aptitudini mecanice; 3) aptitudini psihomotorii; 4) abilități vizuale; 5) aptitudini specializate, pentru fiecare dintre ele elaborându-se diferite teste.

SELECȚIE ȘCOLARĂ

Proces general de promovare a elevilor cu capacități și pregătire corespunzătoare în clase și școli de grad superior, după anumite criterii precis stabilite.

În acest context, ceea ce este act de orientare pe plan individual poate fi considerat selecție pe plan social.

La fel, promovarea elevilor dintr-o clasă în alta exprimă, în limite largi, o selecție continuă a elementelor bine pregătite.

SFATUL DE ORIENTARE

Ansamblul coerent structurat, dedus logic dintr-o serie de investigații științifice, de informații și recomandări, cu caracter facultativ, cu privire la profilul de studii și ramura de activitate profesională în care elevul are cele mai mari șanse de dezvoltare și afirmare.

Prin sfatul de orientare se exprimă părerea despre corectitudinea alegerii studiilor și profesiei, despre nivelul de pregătire și dotare a elevului, despre felul în care se auto-compătimește și despre ceea ce trebuie să facă în viitor pentru ca să-și poată transpune în viață opțiunea sa școlară și profesională.

Metodele principale de acțiune în pregătirea și elaborarea sfatului de orientare sunt:

- a) cea bazată pe trecutul elevului și care rezidă în faptul că “trecutul determină viitorul”, în sensul că elementele care s-au dovedit stabile, constante în evoluția anterioară a personalității elevului au șanse sporite de a se manifesta și în planul evoluției sale viitoare, reținându-se numai tendințele, aspirațiile, cerințele și capacitățile confirmate de timp;
- b) cea bazată pe perspectivele de evoluție ale personalității elevului, care pornește de la ideea că “viitorul determină prezentul” și constă în faptul că este suficient să cunoaștem ceea ce este elevul în cauză, ci **ceea ce va putea el să fie**. Având în vedere că opțiunile exprimate de elevi, chiar dacă nu sunt definitive, îl angajează pentru un anumit timp și le determină anumite comportamente specifice, sfatul de orientare trebuie să pornească de la analiza criteriilor de adaptare a elevilor la diferite situații de mediu și să facă pronosticuri cu privire la exigențele minimale ce trebuie satisfăcute.

Întrucât pronosticul implică unele riscuri, sfatul trebuie exprimat *în termeni de probabilitate*. Cele două modalități trebuie privite corelat, pornind deci de la cunoașterea personalității elevului, într-o manieră longitudinală și continuând cu prevederea, cu destulă certitudine, a tendințelor și direcțiilor de evoluție a personalității elevului. Știind ceea ce a

fost elevul și apreciind ceea ce ar putea el să devină, trebuie pus un diagnostic de adaptabilitate.

SUCCES

Reușită, izbândă, rezultat favorabil al unei acțiuni, victorie față de un adversar. Recompensă, recunoaștere publică, de răsunet social, al unei acțiuni sociale sau individuale. Opus eșecului care produce stres și inhibă, succesul eliberează forțele creatoare și energia individului. Au fost puse în evidență inter-corelațiile dintre succes și expectanță și ambiție. Când expectanțele sunt foarte mari și posibilitățile personale slab evaluate, eșecul este mai frecvent. Situațiile inverse evidențiază mai multe succese și posibilități de a grada creșterea expectanței.

TALENT

Aptitudine naturală într-un anumit domeniu, capacitate deosebită într-o anumită ramură de activitate.

Talentul este o continuare a aptitudinii, o treaptă superioară de dezvoltare a acesteia, caracterizat nu numai prin efectuarea cu succes a unei activități, ci și prin capacitatea de a crea opere originale.

Talentul exprimă îmbinarea disponibilităților unei persoane care favorizează realizarea de activități creatoare. El este nu numai efectul dezvoltării maxime a uneia din aptitudini, ci și, mai ales, efectul interacțiunii, intermodelării diferitelor aptitudini.

De asemenea, fără a contesta rolul eredității, trebuie specificată importanța variabilă a acesteia și faptul că decisive sunt condițiile educaționale și de activitate în care se construiește și se dezvoltă talentul.

În anumite cazuri, talentul și aptitudinile ating un nivel excepțional, o creativitate deosebită și atunci se manifestă **geniul**.

VOCAȚIE

Chemare către o anumită activitate sau spre îndeplinirea unor misiuni sociale, întemeiată pe conștiința propriilor aptitudini și pe răspunderea privind valorificarea lor.

Ea reprezintă o sinteză de forțe instrumentale și valori moral-sociale, o interacțiune optimă între aptitudinile pentru ceva și aptitudinile față de același obiect în cadrul unei înalte conștiințe axiologice și în baza unei puternice tendințe de autodepășire.

O parte a acestor definiții au fost preluate din Vlasov, Doru-Valentin, "Mic dicționar de termeni psihopedagogici" în Stan, Liliana (coord.), Steva, Doina-Eugenia, Dragu, Valerian, Vlasov, Doru-Valentin, *Elemente de didactica geografiei*, Editura Polirom, Iași, 2003.

Precizăm că preluarea acestor definiții sub forma citatelor se va face numai după consultarea bibliografiei, pentru o corectă informare științifică și respectarea drepturilor de autor.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexandrescu, I., *Personalitate și vocație*, Editura Junimea, Iași, 1981
2. Aniței M., *Psihologie experimentală*, Editura Polirom, Iași, 2007
3. Arnold, J., *Career concepts in the 21st century*. The Psychologist, vol. 24, part 2, pg. 106-109, The British Psychological Society, 2011, (<http://www.thepsychologist.org.uk>)
4. Băban, A., *Consiliere educațională - ghid metodologic pentru orele de dirigenție*, 2001;
5. Bâclea, D., *Consiliere școlară*, Editura Logos, Cluj, 2002;
6. Bîrzea, C. (coord.), *Dezvoltarea educației permanente în România*, București, Editura Alternative, 1998;
7. Bontaș, I., *Pedagogie*, Editura All, București, 1996
8. Botez, C. (coord.), *Psihologia muncii industriale*, Editura Academiei, București, 1981
9. Botiș, A; Tărău, A., *Disciplinarea pozitivă sau cum să disciplinezi fără să rănești* Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2001;
10. Brown, D., Brooks, C., (1996). *Career Development and Choice*. San Francisco, CA: Jossey-Bass
11. Burlea, G., Burlea, M. (coordonatori), *Dicționar explicativ de logopedie*, Editura Sedcom libris, Iași, 2004
12. Cerghit, I., *Sisteme de instruire alternative și contemporane. Structuri, stiluri și strategii*, Editura Aramis, București, 2007;
13. Cerghit, I., Neașu, I., Negreț-Dobridor, I., Pânișoară, O, *Prelegeri pedagogice*, Editura Polirom, Iași, 2001
14. Chelcea, S., Chelcea, A., *Din universul*

- autocunoașterii*, Editura Militară, București, 1990;
15. Chișu V. A., *Manualul specialistului în resurse umane*, Casa de Editură Irecson, București, 2001
 16. Cornescu, V., Bonciu, C., Cosmovici, A., Iacob, L. (coordonatori), *Psihologie școlară*, Editura Polirom, Iași, 1999.
 17. Cristea, S., *Dicționar de termeni pedagogici*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998
 18. De Peretti, A; Legrand, J-A; Boniface, J., *Tehnici de comunicare* –Ed. Polirom, București, 2001;
 19. Dimitriu-Tiron, E., *Consiliere educațională*, Institutul European, Iași, 2005
 20. Drăgan, I., *Psihologia pentru toți*, Editura Științifică, Sibiu, 1991;
 21. Drăgan, I., Petroman, P., Mărgineanu, D., *Educația noastră cea de toate zilele*, Editura Eurobit, Timișoara, 1992;
 22. Drăgan, I., Ozunu, D., Tomșa, G., *Dicționar de orientare școlară și profesională*, Editura Afelin, București, 1996
 23. Drăgănescu, M., *Societatea Conștiinței*, Ed. Academiei Române, 2007;
 24. Dumitru, I., Al., *Consiliere psihopedagogică: baze teoretice și sugestii practice*, Editura Polirom, Iași, 2008
 25. Goleman, D., *Inteligența emoțională*- Editura Curtea Veche, București, 2005;
 26. Hall, D. T. & Mirvis, P. H., *The new protean career: Psychological success and the path with a heart*. In D. T. Hall and Associates, *The career is dead - long live the career: A relational approach to careers* (pp. 15–45). San Francisco: Jossey-Bass, 1996
 27. Hall, D. T., *The Protean Career: A Quarter-Century Journey*. *Journal of Vocational Behavior* , 2004
 28. Holland, J. L., *Making Vocational Choice. A Theory of Vocational Personalities and Work Environments*. Third Edition. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, 1997
 29. Holban, I. (coord.), *Cunoașterea elevului. O sinteză a metodelor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978
 30. Jigău, M., *Consilierea carierei*, Editura Sigma, București, 2001;
 31. Jigău, M., (coord.), *Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici*, București, Editura Sigma, 2007

32. Klein, M. M., *De la orientarea școlară și profesională la orientarea carierei*, în *Psihologia*, nr.3/1997
33. Kulcsár, T., *Factorii psihologici ai reușitei școlare*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978
34. Lemeni, G., Miclea, M., (2004). *Consiliere și orientare. Ghid de educație pentru carieră*, Editura ASCR, Cluj Napoca
35. Lemeni, G., Porumb, M., (2004). *Consiliere și orientare. Ghid de educație pentru carieră – Activități pentru clasele IX-XII*, Editura ASCR, Cluj Napoca
36. Lemeni, G, Tărău, A., *Consiliere și orientare- ghid de orientare pentru carieră*, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2004;
37. Logofătu M., Garabet M., Voicu A., Păușan E., *Tehnologia Informației și Comunicațiilor în școala modernă*, Editura Credis, București, 2003;
38. Law, B., *Career education in a curriculum*. In: A.G. Watts; B. Law; J. Killeen; J.M. Kidd; R. Hawthorn. *Rethinking Career Education and Guidance*. Routledge, London and New York, 1996
39. Ionescu M., Radu I., *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 2004;
40. McAuliffe, G. J., *Assessing and changing career decision-making self-efficacy expectations*. *Journal of Career Development*, Vol, 19(1), 1992
41. Năstăsescu , S., Toma, S., *Pedagogie-Ora de dirigenție*, Editura Proarcadia, București, 1993;
42. Niresteanu, A., Ardelean, M., *Personalitate și profesie*, Târgu Mureș, University Press, 2001;
43. Paloș, R., Sava, S., Ungureanu, D., (coord.), *Educația adulților. Baze teoretice și repere practice*, Iași, Editura Polirom, 2008
44. Petermann, F, Petermann, U., *Program terapeutic pentru copiii agresivi*, Ed.RTS;Cluj-Napoca, 2006;
45. Popescu-Neveanu, Paul, *Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, București, 1978
46. Robea, M. , *Ora de dirigenție*, Editura Coresi, București, 1993;
47. Romiță I., Manolescu M., *Elemente de pedagogie*, Editura Credis, București 2004;
48. Roșan, A., *Violența juvenilă școlară - teorie , prevenție și intervenție integrativă*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006;

49. Roșca, A. (sub red.), *Psihologie generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976
50. Roșca, I.Gh., *Societatea Cunoașterii*, Ed. Economică, 2006;
51. Sillamy, N., *Dicționar de psihologie*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996
52. Ștefănescu, M., (coord.), *Ghidul firmei de exercițiu: Cea mai bună practică*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2012
53. Stuparu, A., Mărgineanu, D., *În ajutorul învățătorilor și diriginților*, Editura Eurobit, Timișoara, 1992;
54. Tomșa, Gh., *Consiliere și orientare în școală*, Editura Viața Românească, București, 1999;
55. Tomșa, Gh., *Consilierea și dezvoltarea carierei la elevi*. București, 1999
56. Vernon, A., *Dezvoltarea inteligenței emoționale*, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2006;
57. Van Esbroeck, R., *Teorii ale dezvoltării carierei*, București, Institutul de Științe ale Educației, 2001
58. Zlate, M., *Tratat de psihologie organizațional-managerială*, Iași, Editura Polirom, 2004
59. ****Legea 258/2007 privind practica elevilor și studenților*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 493 din 24.07.2007
60. ****Legea securității și sănătății în muncă nr. 319/2006*
61. ****Hotărârea Guvernului nr. 600/2007 privind protecția tinerilor în muncă*, hotărâre care transpune Directiva 94/33/CE
62. ****Hotărârea Guvernului nr. 867/2009 privind interzicerea muncilor periculoase pentru copii*, hotărâre care transpune Convenția O.I.M. nr. 182 (1999)
63. ****OMECT nr. 3955/2008 privind cadrul general de organizare a stagiilor de practică*, act publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 440 din 12.06.2008
64. ****OMECT nr. 5109/2008, privind înființarea Centralei Rețelei Firmelor de Exercițiu/ Întreprinderilor Simulate din România*, act publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 651/15.09.2008

65. *** OMECTS nr. 5555/2011 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea centrelor județene/al municipiului București de resurse și asistență educațională în Monitorul Oficial nr. 759/27. 10. 2011
66. *** *Programa școlară pentru aria curriculară Consiliere și Orientare (cl. I – VIII)*, aprobată prin O.M.E.C. nr. 5286 / 09.10.2006
67. *** *Programa școlară pentru aria curriculară Consiliere și Orientare (cl. IX – XII)*, aprobată prin O.M.E.C. nr. 5287 / 09.10.2006
68. *** *Dicționar de pedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979
69. *** *Dicționar de pedagogie contemporană*, Editura Enciclopedică Română, București, 1969.
70. *** *Dicționar de psihologie*, Ursula Șchiopu (coord.), Editura Babel, București, 1998
71. *** *Dicționar de psihologie socială*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978
72. *** *Dicționar de sociologie* (Larousse), Editura Univers Enciclopedic, București, 1996
73. *** *Larousse - Marele dicționar al psihologiei*, Editura Trei, București, 2006
74. *** *Elemente practice de medicină a orientării școlare și profesionale*, Gheorghe-Eugeniu Bucur (sub. red.), Editura Medicală, București, 1986
75. *** *Ghid metodologic pentru orientarea școlară și profesională*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1989
76. *** *Career Guidance and Public Policy. Bridging the gap.* OECD 2004.
77. *** *Guidance policies in the knowledge society. Trends, challenges and responses across Europe. A Cedefop synthesis report.*, Ronald G. Sultana. Cedefop Panorama series; 85. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004.
78. *** www.edu.ro – *Învățământul profesional*
79. *** www.careerexperts.ro – *Cum ar trebui să arate planul de carieră inteligent?*
80. *** www.cariereonline.ro – *7 principii esențiale pentru obiectivele tale*
81. *** www.hart.ro, *Hart Human Resource Consulting – Autocunoașterea și alegerea carierei*
82. *** <http://legeaz.net/dictionar-juridic/norme-internationale-europene-protectie-tineri-munca> – *Norme internaționale și europene referitoare la protecția tinerilor în muncă*

83. https://europass.cedefop.europa.eu/europass/home/vernav/Europass+Documents/Europass+CV.csp?loc=ro_RO
84. <http://www.1educat.ro/cariera/piatamuncii.html>
85. <http://office.microsoft.com/ro-ro/images/ocupatii-CM079001962.aspx#pg:10>
86. <https://europass.cedefop.europa.eu/europass/home/vernav/Europass+Documents/Europass+Language+Passport.csp>
87. <http://www.onisep-reso.fr>
88. <https://www.careersserviceni.com/Cultures/en-GB/Homepage.htm>
89. <http://www.nebpn.org/pdf/thework-relatedlearningguide-firstedition.pdf>

